

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 70 · 26. april
Sesjonen 2021–2022

Møte tirsdag den 26. april 2022 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 70):

1. Redegjørelse av statsministeren om krigen i Ukraina
(Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt om Finnmarksløpet - Et verktøy for promotering av Norge
(Innst. 239 S (2021–2022), jf. Dokument 8:105 S (2021–2022))
3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg og Morten Stordalen om å styrke matsikkerheten i Norge gjennom økt matkornproduksjon som følge av krigen i Ukraina
(Innst. 235 S (2021–2022), jf. Dokument 8:132 S (2021–2022))
4. Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om ytringsfrihet og pressefrihet og om nåsituasjonen og måloppnåelsen i mediepolitikken 2022
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Tage Pettersen, Tone Wilhelmsen Trøen, Sandra Bruflot og Kari-Anne Jønnes om en tryggere idrett og forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten
(Innst. 246 S (2021–2022), jf. Dokument 8:71 S (2021–2022))
6. Interpellasjon fra representanten Tore Vamraak til forsknings- og høyere utdanningsministeren:
«NHO har anslått et behov for om lag 250 000 netto nye arbeidsplasser i privat sektor frem mot 2030. Et mulig veikart frem mot dette er lagt frem av McKinsey, gjennom rapporten «Norge i morgen». Her beskriver McKinsey hvordan Norge kan få 210 000 nye arbeidsplasser i 10 eksportrettede mulighetsnæringer, innen 2030. Disse arbeidsplassene er estimert å gi 310 milliarder kroner i økt årlig verdiskaping. Dersom vi ønsker å gripe disse mulighetene, må vi handle nå. Utdanningssystemet må organiseres opp for å tilby de nødvendige utdannelsene, og forskningsinnsatsen må aktivt dreies mot disse næringene. McKinsey peker på at vi i dag ikke utdanner nok personer med den kompetansen vi trenger. I takt med utviklingen vi står oppe i, må vi oppdatere og fornye pensum, øke antall studieplasser på de viktigste studiene og fortsette å

utvikle forskningsmiljøer som kan tiltrekke seg internasjonale talenter. I rapporten viser McKinsey konkret hvor mange nyutdannede mennesker som trengs i de ulike næringene for å lykkes.

Er statsråden villig til å sette i gang en slik målrettet satsing på utdanning og forskning for å ruste Norge til å skape de nødvendige arbeidsplassene i disse næringene?»

7. Interpellasjon fra representanten Anna Molberg til arbeids- og inkluderingsministeren:
«I fjor la regjeringen Solberg frem stortingsmeldingen Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv. Meldingen beskriver årsaker til at folk faller utenfor, og tiltak for å motvirke dette. Vi ser blant annet en økning i antallet unge som havner på uføretrygd, og vi vet at dette kan ha sammenheng med at denne gruppen sliter psykisk og har problemer med å finne sin plass i samfunnet. Vi vet også at nesten 600 000 voksne mennesker mangler fullført videregående opplæring. En aktuell utfordring er at arbeidsmarkedet roper etter arbeidskraft, men at mange som står utenfor arbeidslivet, mangler den kompetansen som trengs. Regjeringen har trukket tilbake utenforslagsmeldingen som regjeringen Solberg la frem. Hvilken alternativ plan har regjeringen for å inkludere flere mennesker i arbeidslivet?»
8. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant og statsminister Kåre Willoch

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant og statsminister Kåre Willoch gikk bort den 6. desember i fjor, 93 år gammel.

Få har som Kåre Willoch preget norsk samfunnsdebatt, fra tidlig på 1960-tallet og helt opp til vår tid. Han ble tidlig norsk politikks viktigste konservative stemme. Selv om hans analyser var sylskarpe, var formen alltid elskverdig. «Sterk i innhold, mild i form» var en leveregel Willoch alltid selv fulgte.

Willoch var av utdannelse sosialøkonom, alltid opptatt av sammenhengene i politikken og av økonomiens bærekraft. Sin folkevalgte karriere innledet han i Oslo bystyre fra 1951 til 1959. På Stortinget møtte han første gang som vararepresentant allerede i 1955, som den yngste i vår nasjonalforsamling siden riksforsamlingen på Eidsvoll. Valgt representant til Stortinget var han fra 1957 til 1989, Høyres generalsekretær fra 1963 til 1965, handelsminister i Lyng-regjeringen i 1963 og i Borren-regjeringen fra 1965 til 1970. Han var Høyres formann fra 1970 til 1974, parlamentarisk leder fra 1970 til 1981 og statsminister fra 1981 til 1986.

I ettertid vil han av mange bli husket som statsministeren som forandret Norge. Han ledet i 1981, sammen med Erling Norvik, Høyre til det beste resultatet i moderne tid og kunne samme år danne den første rene Høyre-regjering på mer enn 50 år. To år senere ble Willoch-regjeringen utvidet til en borgerlig flertallsregjering av Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Under Willochs ledelse ble det gjennomført vidtrekkende reformer som fjernet eller myket opp tidligere tiders reguleringer, bl.a. i boligpolitikken og mediepolitikken og når det gjaldt butikkenes åpningstider. Reformene var kontroversielle i sin samtid, men er blitt stående.

Willochs liberalkonservative ståsted var grunnfestet. Samfunnsengasjementet var både bredt og dypt og varte livet ut. Han var inntil det siste intellektuelt nysgjerrig og benyttet gjerne anledningen til å gi gode råd og innspill.

Barnefamilienes kår var et tema han brant for, og som han stadig kom tilbake til. Klimautfordringene så han kanskje tidligere enn de fleste. Mange vil huske hans føre-var-analogi mellom klimapolitikk og brannforsikring: Man venter ikke at huset skal brenne, men kjøper selvsagt brannforsikring fordi konsekvensene av en brann er så store.

Han unnlot heller ikke å markere klare standpunkter i kontroversielle spørsmål, som i Israel–Palestina-konflikten.

Med årene ble Willoch stadig mer anerkjent som en «elder statesman», respektert og verdsatt på tvers av alle partigrenser og på tvers av generasjonene. Han nøt stor anseelse også internasjonalt. I 1983 var han blant stifterne av International Democrat Union, den globale sammenslutningen av konservative og kristeligdemokratiske partier, som han ledet fra 1987 til 1989.

Etter at han gikk ut av rikspolitikken, var han fylkesmann i Oslo og Akershus fra 1989 til 1998. Han ledet forsvarskommisjonen av 1990, var styreleder for NRK, ledet sårbarhetsutvalget og var samtidig direktør for Fridtjof Nansens Institutt.

Hans utmerkelser var mange. Han var bl.a. kommandør med stjerne av St. Olavs Orden, innehaver av Fritt Ords Pris, Willy Brandt-prisen og æresprisen Bypatrioten fra Oslo Byes Vel, for å nevne noen.

Willoch tilhørte norsk politikks elitedivisjon gjennom mer enn en mannsalder, men han var først og sist en familiens mann som la stor vekt på å komme hjem til sin daglige middag med Anne-Marie og deres tre barn, og han gledet seg stadig mer over kontakten med sine barnebarn.

Vi lyser fred over Kåre Willochs minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Marius Arion *Nilsen* og Jorodd *Asphjell*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Vest-Agder: Emma Georgina *Lind*

For Buskerud: Kristin Ørmen *Johnsen* og Solveig *Vestenfor*

For Hedmark: Bente Irene *Aaland* og Håvard *Sagbakken Saanum*

For Sør-Trøndelag: Guro Angell *Gimse*

For Østfold: Fredrik *Holm*

Det foreligger noen permisjonssøknader:

- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Morten *Wold* for å delta i Europarådets parlamentarikerforsamlings sesjon i Strasbourg i dagene 26. og 27. april og velferdspermisjon torsdag 28. april
- fra representanten Eigil *Knutsen* om omsorgspermisjon i tiden fra og med 26. april til og med 8. mai
- fra representanten Øystein *Mathisen* om omsorgspermisjon i tiden fra og med 26. april til og med 9. mai

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Buskerud: Lavrans *Kierulf* 26.–28. april
For Hordaland: Benjamin *Jakobsen* 26. april–5. mai
For Nordland: Sigurd *Myrvoll* 26. april–5. mai

Presidenten: Lavrans *Kierulf*, Benjamin *Jakobsen* og Sigurd *Myrvoll* er til stede og vil ta sete.

Statsråd Jan Christian Vestre overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen vil framsette et representantforslag.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:09:43]: På vegne av stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Erlend Wiborg, Tor André Johnsen, Silje Hjemdal og meg selv har jeg den ære å fremsette et forslag om kontroll med hvilke personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger. Videre, da saken er av en viss tidsnød, ønsker vi den behandlet etter Stortingets forretningsorden § 39 c, slik at den kommer opp til behandling i løpet av denne uken.

Presidenten: Representanten Charlotte Spurkeland vil framsette et representantforslag.

Charlotte Spurkeland (H) [10:10:36]: På vegne av Ove Trellevik, Mudassar Kapur, Nikolai Astrup og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å øke det lokale selvstyret når det gjelder kommunenes plikt til å følge opp ulovlige tiltak.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:11:01]

Redegjørelse av statsministeren om krigen i Ukraina (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsminister Jonas Gahr Støre [10:11:26]: To måneder etter Russlands brutale invasjon av Ukraina ser vi hvilket tidsskille denne krigen er. Det er virkelig et før og etter 24. februar, for så mange – for Ukraina og for Russland, for europeisk sikkerhet og USA, for verdens matmarkeder og for det globale energisystemet, og for Norge, som nabo av Russland og som NATO-alliert, med tette bånd til våre nordiske naboer.

Den første fasen av krigen er nå over. Vi kan slå fast at Russland med stor sannsynlighet ikke har nådd sine mål. De har ikke inntatt hovedstaden Kyiv eller avsatt Ukrainas lovlig valgte regjering. De har lidd store tap av soldater og materiell. Krigen har avdekket store svakheter i det russiske forsvaret – innen etterretning, samvirke mellom forsvarsgrener, logistikk og ledelse og motivasjon for russiske styrker.

Nå er en ny fase av krigen i gang. Alt tyder på at Russlands viktigste mål i denne fasen er å ta kontroll over hele eller større deler av Donbas-regionen i øst og som et minimum sikre en russisk landbro til Krym. Vi står overfor en mer tradisjonell krig, en blodig kamp om territorium som vi kjenner så altfor godt fra Europas historie fra tiden før 1945. Vi vil se omfattende bruk av tyngre våpen og tungt artilleri. Med dette kommer store ødeleggelser og høye tapstall. Jeg har sagt det før fra denne talerstolen og finner grunn til å si det igjen: Jeg er redd for at det blir verre, før det kan bli bedre, ikke minst for de millioner av sivile ukrainske kvinner, menn og barn som drepes, terroriseres og drives på flukt.

Det synes svært krevende å få en slutt på krigen i den fasen vi nå går inn i. Det er sannsynlig at Russland vil ønske å styrke sin stilling på bakken i øst, og muligens i sør helt mot Odesa i vest, mot grensen til Moldova. De sjokkerende og stadig sterkere bevisene på grove krigsforbrytelser – fra Butsjja i nord til Mariupol i sørøst – gjør det også stadig vanskeligere å opprettholde kontakt med president Putins politiske regime. Likevel må noen kanaler holdes åpne. Regjeringen vil derfor også fram-

over støtte initiativ som generalsekretær i FNs møte med president Putin i Moskva i dag.

Ingen av oss som forsøker, har illusjoner om at samtalen i seg selv leder til forandring – enten den tas med Moskva fra New York, Berlin, Paris, Tel Aviv, Ankara, Helsingfors eller Oslo. Ingen er naive. Vi måler Russland på hva de gjør på bakken, ikke hva de sier på telefonen. Vi har gitt klar beskjed om det vi ser på bakken – om ødeleggelsene og tapene, også de russiske. Generalsekretæren i FN og mange europeiske ledere ser det vi ser: at vi må holde i gang en dialog mellom Ukraina og Russland for en dag å kunne avslutte en krig som allerede har tatt titusener av liv og drevet 12 millioner mennesker på flukt. Også denne konflikten vil – en gang – måtte få en politisk utgang.

Men la meg få understreke: Vi fordømmer Russlands handlinger på det sterkeste og krever at Russland avslutter ødeleggelsene og trekker sine styrker tilbake. Vi skal gjøre alt som står i vår makt for at grove krigsforbrytelser – drap på sivile, voldtekt og seksualisert vold – blir etterforsket og dokumentert, slik at de skyldige en gang kan straffes. Samtidig som vi holder liv i håpet om fred, skal vi hjelpe ukrainerne med å forsvare seg selv så lenge denne krigen pågår. Å forsvare seg mot angrep er i tråd med folkeretten. Å hjelpe den som forsvarer seg, er også lov – i tillegg er det rett. Derfor støtter vi initiativ for forhandlinger samtidig som vi donerer våpen til Ukrainas selvforsvar.

I tiden framover vil de ukrainske styrkene ha behov for mer våpen for å stå imot angrepene i sør og øst. De vil ha behov for tyngre og mer avanserte våpensystemer. Norge bidrar. Vi har donert en stor mengde personlig bekledning og utrustning nødvendig for å utstyre alle de som er mobilisert til å kjempe i forsvar for Ukraina. Vi har donert 4 000 panservernraketter av typen M72 og rundt 100 luftvernmissiler av typen Mistral. Disse våpnene er kommet fram og er overlevert de ukrainske styrkene. Vi jobber tett med Ukraina og allierte for å sikre god koordinering av leveranser av våpen. Ytterligere direkte donasjoner av tyngre våpen fra Norge til Ukraina er til løpende vurdering – og gjennomføring. Av sikkerhetshensyn omtaler vi ikke slik støtte offentlig før leveransene er på plass.

Regjeringen informerer også Stortinget i dag om at vi vil foreslå å bevilge 400 mill. kr til en britiskledet mekanisme for innkjøp av våpen og militært materiell til Ukraina. Dette gjør det mulig for oss å støtte Ukraina med materiell som det norske Forsvaret selv ikke har eller har mulighet til å avse uten å svekke norsk forsvarsevne. Donasjon av våpen til en part i krig er en ny erfaring for landet vårt. Jeg er glad for at det er et bredt flertall på Stortinget for våpenstøtte til Ukraina. Regjeringen legger stor vekt på å holde Stortinget godt informert i den-

ne saken. Vi har hatt jevnlige møter i den utvidete utenriks- og forsvarskomiteen, og det vil vi fortsette med. Det er spesielt verdifullt at et så bredt flertall i Stortinget gir støtte til denne linjen.

I store deler av verden merkes nå konsekvensene av krigen i Ukraina, men ingen betaler en så høy pris som ukrainerne selv. Mer enn 5 millioner ukrainere har flyktet fra landet, og 7 millioner er internt fordrevet, deriblant 4 millioner barn. Det er uvirkelige tall. Behovene er enorme. Norge satte tidlig av 2 mrd. kr til humanitær bistand i Ukraina og nabolandene. I krigens første fase har vi vært blant de største giverne. Vi bidrar, og vi skal bidra mer. Det er innsats som nytter: Våre bidrag gjør at FN, Røde Kors-bevegelsen og norske organisasjoner kan beskytte barn og kvinner og gi livsnødvendig hjelp. Med norsk støtte sørger nå Verdens matvareprogram for mat til 4 millioner mennesker i løpet av mai måned. Gjennom EU gir vi materiell og medisinsk bistand, og norske helsearbeidere, ambulanser, telt og feltsenger er på plass i Polen. Gjennom FN bidrar vi til å holde den ukrainske statens kjernefunksjoner i gang. 200 mill. kr i budsjettstøtte går til lønning av helsepersonell, lærere og statsansatte. Ukraina vil trenge hjelp i lang, lang tid – i første omgang humanitært og på sikt til å bygge opp igjen et ødelagt land. Jeg vet jeg har Stortinget med meg når jeg lover at Norge også framover skal lede an og bidra sammen med våre nordiske naboer, EU, USA og andre givere.

Europa, USA og en rekke andre land har møtt den russiske aggresjonen med sanksjoner som savner sidestykke i moderne historie. Sanksjonene er vårt viktigste pressmiddel overfor russiske beslutningstakere, og de reduserer nå Russlands evne til å finansiere krigen. Sanksjoner virker best når mange står sammen. Det har erfaringene vist. Regjeringens hovedlinje er at vi følger EU. I flere omganger har vi gjennomført de samme sanksjonene i norsk regelverk. Samtidig gjør vi egne, selvstendige vurderinger.

Jeg har tidligere informert Stortinget om behovet for å gjøre grundige vurderinger av EUs forbud mot kringkasting og distribusjon av medieplattformene RT og Sputnik. La det ikke være tvil: Disse to, RT og Sputnik, er statskontrollerte medier og brukes til å spre desinformasjon og falske nyheter. Deler av dette innholdet er ren krigspropaganda. Likevel: Vår grunnlov har et særskilt sterkt vern av ytringsfriheten, bl.a. ved et forbud mot forhåndssensur. Derfor vil regjeringen, slik saken står nå, ikke følge opp EUs sanksjoner på dette punkt.

Som tidligere kommunisert vil vi slutte oss til EUs beslutning om stenging av havner for russiske fartøy. Vi vil også gjennomføre forbudet mot russisk veitransport. Vi bruker tid til å gå grundig gjennom hvordan vi utformer og gjennomfører havneforbudet i Norge. Vi har Svalbard med forhold og regler som krever egne vurde-

ringer. Vi må sørge for at vi kan opprettholde samarbeidet vi har med Russland om søk og redning, beredskap og sjøsikkerhet i de store havområdene i nord. Alle som ferdes langs kysten i nord, er tjent med det. Som kyststater er Norge og Russland også forpliktet til å samarbeide om forvaltningen av fiskebestander vi har felles. Alle disse hensyn må tillegges vekt.

Over 14 500 ukrainere har nå søkt beskyttelse i Norge. Det er en liten andel av alle de som har flyktet fra Ukraina, men et svært høyt antall sammenliknet med hva vi er vant til i Norge. I 2022 var det forventet at det skulle komme 3 000 asylsøkere til Norge. Nå anslår beregningsutvalget på utlendingsområdet at det kan komme 60 000 bare fra Ukraina. Det omfatter, som regjeringen tidligere har varslet, inntil 500 pasienter med pårørende. 14 pasienter og 22 pårørende har ankommet så langt. Norge har også sagt seg villig til å ta imot 2 500 fordrevne fra Moldova, men mange av disse flyktningene ønsker så langt å bli værende for å kunne vende raskt hjem når krigen er slutt.

Vi planlegger nå konkret for mottak av 30 000 flyktninger fra Ukraina. Skulle vi se ankomster på 60 000 – eller som tidligere varslet: 100 000 – vil det sette oss på en historisk prøve. Men allerede med så høye ankomster som vi har i dag, kreves helt ekstraordinær innsats av alle aktører: av politiet, av utlendingsforvaltningen, av kommunene, av frivilligheten – ja, av hele samfunnet vårt. Mange har jobbet dag og natt for å håndtere situasjonen. Det er lagt ned en enorm innsats fra utallige ansatte i en lang rekke etater, kommuner og organisasjoner. Jeg har møtt flere av dem og blitt dypt imponert over den innsatsen så mange nordmenn nå legger ned for å hjelpe sårbare mennesker som søker trygghet fra krigen i Norge. Jeg vil takke hver og en av alle dere som står på for å ta imot mennesker på flukt.

Innsatsen har vært enorm, men når vi i løpet av noen korte uker skal ta imot så mange flyktninger, utfordrer det kapasiteten i alle ledd. Normalt er det fire prosesser før bosetting: registrering, mottak, vedtak om oppholdstillatelse og kartlegging. På flere av disse områdene har vi hatt voksesmerter, men tempoet i alle delene av prosessen før bosetting er nå betraktelig økt. Kapasiteten for å registrere flyktningene er økt ved at politiet og UDI har etablert en forenklet prosess, og det er opprettet registreringssteder i ti av tolv politidistrikter. Med dagens nivå for ankomster anslår politiet at vi innen utgangen av april skal ha registrert alle som venter på det. Når det gjelder mottak, er det verdt å minne om at da krigen i Ukraina startet, hadde vi rundt 4 000 mottaksplasser i Norge. Det er nå oppskalert til 20 000 plasser hvor vi i dagens situasjon bruker 9 000. 82 akuttmottak er etablert. Flaskehalser i saksbehandlingen for vedtak om oppholdstillatelse ble raskt løst da

ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse ble innført.

Før ukrainere blir bosatt i en kommune, skal de kartlegges. Det handler bl.a. om å sikre at familier blir bosatt samlet, i samme kommune. Vanligvis gjør vi en omfattende kartlegging av flyktninger som kommer til Norge. Når det kommer så mange på så kort tid, kan vi ikke følge normale prosedyrer. Det vil ta altfor lang tid. Temaene som berøres i kartleggingen, er redusert fra 24 til 3. Datasystemene er blitt tilpasset denne forenklete kartleggingen, og bemanningen er betydelig økt. Det har tatt tid, men før påske var systemene på plass. Forrige uke ble 720 personer i mottak kartlagt, og UDI forventer at de framover vil få kartlagt mellom 200 og 450 ukrainere hver dag. Det er høyere enn antall ankomster per dag de siste ukene. Det er også verdt å minne om at fordrevne fra Ukraina vil ha betydelig kortere oppholdstid i mottak enn det vi normalt ser. I 2021 var gjennomsnittlig ventetid fra oppholdstillatelse til bosetting litt over fire måneder. I 2016 var det fem.

Etter kartlegging kan ukrainere bosettes, og kommunene står klare. Vi venter at bosettingen vil ta seg klart opp i dagene og ukene som kommer. De neste ukene vil mange ukrainske voksne og barn få bosted i norske kommuner. Avhengig av antallet som kommer til Norge, kan bosetting senere bli en ny flaskehals. Likevel: Utålmodigheten i kommunene etter å ta imot lover godt og gjør at vi – fra registrering til bosetting – i dagens situasjon evner å ta imot mange fordrevne fra Ukraina på kort tid. Kommunene har samlet så langt meldt at de kan bosette 33 375 i 2022. Det er fortsatt 32 kommuner som ikke har svart på anmodningen fra IMDi. De trenger noe mer tid. Vi venter derfor at det endelige tallet vil bli høyere. 52 kommuner har også meldt at de kan ta imot langt flere enn de er bedt om. Bærum kommune har sagt de kan ta imot det dobbelte – Hægebostad det tredobbelte og mer til. Lokalsamfunn i hele landet vårt, store og små, stiller opp.

Kapasiteten er økt. Vi har kontroll nå. Samtidig er situasjonen uforutsigbar. Dersom vi raskt får ankomster som er høyere enn forventet, kan vi igjen få kapasitetsutfordringer. Vi møter også utfordringer på andre områder.

16 000 nye mottaksplasser medfører at mange driftsoperatører har kommet på banen på kort tid. UDI jobber iherdig med å sikre at innkvarteringen holder forsvarlig standard. Det har likevel blitt avdekket kritikkverdige forhold. UDI legger stor vekt på å gripe raskt inn når problemer er avdekket, slik de f.eks. gjorde ved å stenge et akuttmottak på Furuset, her i Oslo.

Situasjonen vi står overfor, forsterker også noen utfordringer vi kjenner godt fra før. Når mange som ikke kjenner sine rettigheter, skal inn i arbeid, øker bl.a. faren

for sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Regjeringen jobber med flere tiltak mot dette og har bl.a. styrket Arbeidstilsynet med 20 mill. kr i 2022.

Andre utfordringer er nye. Asylsøkere som kommer til Norge, har normalt ikke med seg dyr. Denne gangen er det annerledes. I Ukraina forekommer både rabies og andre alvorlige dyresykdommer. Vi må sikre at kjæledyrerne ikke utgjør en risiko for folkehelsen og dyrehelsen. Vi har derfor gitt beskjed om at alle ukrainske kjæledyr skal registreres hos Mattilsynet for å bli ID-merket, rabies-vaksinert og behandlet for alvorlige parasitter. Mattilsynet pålegger karantene når det er nødvendig, og staten dekker kostnadene ved Mattilsynets tiltak.

Nå vendes oppmerksomheten mer og mer mot det som skal skje i kommunene. La meg også understreke at politiet har økt oppmerksomhet for å sikre sårbare mennesker som kommer til Norge, kvinner og barn, så de ikke blir utsatt for uønskede hendelser. Regjeringens målsetting er å sikre at de som er fordrevet fra Ukraina, raskt kan delta normalt i det norske samfunnet. Barn skal gå på skole eller i barnehage. Voksne skal så raskt som mulig få komme i arbeid eller annen virksomhet. Mange steder er de yngste kommet i gang med en hverdag i Norge. Jeg møtte nylig 6-åringen Denys, som hadde sin første skoledag på Byskolen i Sandefjord. Han var litt sjenert til å begynne med, men på vei til lek med de andre barna, godt hjulpet av språkkyndige voksne og en trygg skoleledelse som vet å improvisere. Arbeids- og inkluderingsministeren og jeg møtte 13-åringen Misha sammen med søsteren og moren hans på mottaket på Helsfyr rett etter ankomst i mars. Da var han taus og så ned. Noen uker etter møtte statsråd Mjøs Persen den samme gutten i en skolegård i Bergen. Han så opp og hadde lært seg en god del norske ord, som var notert i boken hans – som «venn» og «forelsket». Det er rørende, og det gir håp.

Før påske sendte regjeringen ut på høring et omfattende forslag til lovendringer for å sikre at kommunene raskt skal kunne bosette og gi et tilfredsstillende velferdstilbud. Høye ankomster legger, som jeg har vært gjennom, press på velferdstjenester som barnehage, skole og helsetjenester. Det vil merkes, både i vertskommuner for mottak og i kommunene hvor flyktningene blir bosatt. Enkelte ordninger og tjenester må tilpasses. Også nordmenn kan merke konsekvenser av det.

Høringsrunden viser bred støtte til at det er behov for tilpasninger. Vi fikk også verdifulle innspill. Flere er opptatt av rettsvernet til enslige barn som kommer til Norge. Høringen understreket også hvor viktig det er at de som kommer, får tilstrekkelig språkopplæring. Regjeringen jobber nå med å vurdere høringsinnspillene og vil om kort tid legge fram en proposisjon for Stortinget med forslag til regelendringer.

Denne krigen påvirker hverdagen til folk over hele verden. FNs globale prisindeks for mat er på sitt høyeste noensinne. I Norge vil nordmenn merke at dyrere mat kommer på toppen av andre utgifter som også har økt, men vi vil ikke oppleve knapphet på mat i Norge. Det er det ingen grunn til å tro. Vi importerer ikke korn fra Ukraina og bare begrensede mengder fra Russland. Men globalt er situasjonen dramatisk. 45 afrikanske land importerer normalt minst en tredjedel av hveten de trenger, fra Ukraina eller Russland. Igjen rammes de fattigste hardest. Vi vet fra historien, fra den franske revolusjonen til den arabiske våren, at veien er kort fra økte priser på mat til sosial uro og dype konflikter. Jeg vil understreke for Stortinget at den globale innsatsen for å hindre sult og mangel på mat er kritisk. For regjeringen var dette et hovedpunkt i utviklingspolitikken før krigen i Ukraina. Det har blitt enda viktigere de siste to månedene.

Krigen påvirker også verdens energimarkeder varig og fundamentalt. Russland er en av verdens største produsenter av olje, gass og kull. Igjen ser vi at krigen har både geopolitiske følger og konsekvenser for folks hverdag. Også nordmenn må forberede seg på at en langvarig krig vil forlenge perioden med høye energipriser. For Norge som energinasjon kan følgene bli store. Det umiddelbare er at Norges rolle som en stabil leverandør av gass til Europa blir enda viktigere, noe vi også bekrefter overfor europeiske partnere. Samtidig kan krigen akselerere Europas grønne skifte. Det er ikke uten grunn at fornybar energi i Tyskland har fått et nytt navn: frihetsenergi. Krigen knytter energipolitikken, sikkerhetspolitikken og klimapolitikken i Europa enda tettere sammen. Som en ledende produsent og eksportør av energi, som en del av Europa, skal Norge og norsk næringsliv delta for fullt i dette grønne skiftet. På områder som havvind, karbonfangst og -lagring og hydrogen kan våre bidrag bli avgjørende.

Krigen i Ukraina har følger for sikkerhetssituasjonen i våre nærområder. Finsk og svensk NATO-medlemskap er nå et svært aktuelt tema. Det pågår hurtige, men grundige prosesser i begge våre to naboland for å forberede det som kan bli epokegjørende endringer for nordisk og europeisk sikkerhetspolitikk. Vi har hatt nær og løpende kontakt med Sverige og Finland gjennom disse ukene. Utfallet av vurderingene man gjør seg på svensk og finsk side, er ennå ikke klart. Valgene er helt og holdent Finlands og Sveriges egne. Vår melding har vært tydelig: Skulle de beslutte seg for NATO-medlemskap, vil de ha Norges fulle støtte. Finland og Sverige er allerede NATOs nærmeste partnere og oppfyller kriteriene for medlemskap. Dette er våre nærmeste naboer. Vi deler grunnleggende verdier. Finsk og svensk medlemskap vil være en styrke for NATO. Det vil styrke den nordiske

stemmen i alliansen, og det vil også åpne for vesentlig dypere nordisk forsvarssamarbeid. Svensk og finsk NATO-medlemskap er derfor i Norges sikkerhetspolitiske interesse.

Jeg vil avslutningsvis at vi i denne sal sammen også bruker tid til å heve blikket, til å finne mot i det vi er vitne til – midt oppi all krigens brutalitet og dystre følger, for i mange år nå har omkvedet vært at demokratiet som styringsform er svekket. Budskapet fra Moskva, Beijing, Teheran – ja, til og med fra vestlige land i perioder – har vært at demokratiet som styreform er handlingslammet. Gjennomgangstonen har vært at demokratiene er svake, og at de er splittet. Vi har sett at illiberale krefter og alternativer til det liberale demokratiet har vunnet fram mange steder. Kinas økonomiske vekst og teknologiske framskritt har skapt beundring og framstått som et forbilde for mange. Vi har hørt diskusjonene om en kommende ny verdensorden hvor autoritære stater som Kina og Russland står i sentrum, hvor demokratiene ikke evner å sette dagsorden, og hvor demokratiene i Europa lever i en dyp, søvngjengeraktig fred.

Men nå ser vi livskraften i det liberale demokratiet, og viser de iboende svakhetene i de totalitære regimene. President Zelenskyj er demokratisk valgt. Han har folkets støtte og bred legitimitet. Hans motstander er en autoritær leder uten den legitimiteten som følger av frie, åpne og rettferdige valg. Ukrainerne viser kraften i et folk som kjemper for sitt demokrati og for retten til å bestemme selv i eget land. Putins Russland viser på den andre siden den totalitære statens sanne ansikt, hvor befolkningen må lyves for og trues for å holdes på plass. President Putin veddet ikke bare på at Ukrainas demokrati var svakt, men at de vestlige demokratiene er svake.

Men også våre demokratier har vist styrke. USA er igjen gjenkjennelig og leder an – sammen med allierte i Europa. Vestlige demokratier har sammen vedtatt historisk strenge sanksjoner på rekordtid. Demokratier sluser våpen og hjelp til Ukraina i stort tempo og i stort volum. Samarbeidet i EU er sterkere og mer effektivt enn noensinne, og samarbeidet i NATO er tettere enn noensinne. Europas største demokrati, Tyskland, har på rekordtid snudd seg rundt i sikkerhets- og energipolitikken. Men Russland demonstrerer nå for en hel verden svakhetene ved en autoritær styreform. Ingen tør å gi lederen dårlige nyheter eller kritikk. De siste tilnærmet frie mediene stenges, og de modige som tør heve stemmen, bankes opp, arresteres og fengsles. Det er ingen maktbalanse, ingen «checks and balances», ingen korrigeringer gjennom frie valg. Det tillates ingen offentlig kritikk – som bidrar til tillit, legitimitet og gode beslutninger.

Demokratiet kan være støyfullt, ubehagelig, og ofte tar ting frustrerende lang tid. Vi som utøver demokratiet

i det daglige, vet det. Men det ligger også en enorm styrke i demokratiet – i de brede demokratiske prosessene, en kritisk presse og en fri offentlig debatt. Det som utspiller seg i Ukraina, i Europa, i det autoritære Russland, viser hvor sant og hvor livsviktig det er.

Presidenten: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsordens § 45, åpne for en kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe og et avsluttende innlegg fra statsministeren.

Rigmor Aasrud (A) [10:38:43]: Takk til statsministeren for redegjørelsen og for at Stortinget holdes jevnlig orientert og involvert. Takk også for kraftfull understreking av kraften i våre demokratiske verdier, for mens Russlands aggresjon viser frykten for demokrati og svakhetene i det autoritære, ser vi demokratiets styrke fullt ut i forsvarsviljen til det ukrainske folk.

Ukrainas befolkning betaler allerede den høyeste prisen for krigen. I en ny fase av krigen er det grunn til å tro at angrep og ødeleggelser vil ramme sivilbefolkningen enda hardere. Russland har ført denne krigen med en brutalitet som har sjokkert oss alle. Norge fordømmer Russlands handlinger på det sterkeste og skal gjøre det vi kan for at krigsforbrytelsene som begås, etterforskes, og at de skyldige straffefølges.

Arbeiderpartiet støtter en ytterligere norsk våpenstøtte til Ukraina og at regjeringen vurderer tyngre og mer avanserte våpen. Det er riktig, men det er også nødvendig at disse beslutningene gjøres klokt og ivaretar nødvendige sikkerhetshensyn, og at de gjøres i tett samarbeid med andre land.

Med 5 millioner mennesker på flukt fra Ukraina og 7 millioner internt fordrevne er behovet for humanitær bistand enormt. Norge har bidratt og skal bidra. Ukraina vil trenge hjelp lenge til akutt humanitært arbeid og på sikt til gjenoppbyggingen av landet. Norge har vært en betydelig bidragsyter for å få på plass rask humanitær bistand i krigens første fase. FN, Røde Kors og andre norske organisasjoner kan gjennom disse bidragene gi hjelp til folk på flukt. Støtten til Verdens matvareprogram sørger for at millioner av mennesker får mat de neste månedene, og gjennom FN bidrar vi til at den ukrainske staten kan opprette viktige kjernefunksjoner.

Norge har møtt Russlands angrep med kraftfulle sanksjoner rettet mot beslutningstakere og mot Russlands evne til å finansiere krig. Vi står sammen med Europa, USA og en rekke andre land om disse sanksjonene. Sanksjoner virker best når mange står sammen.

Når Norge likevel gjør noen unntak – vi har ikke støttet sanksjonene mot nyhetsstedene Sputnik og Russia Today – og begrunner det med Grunnloven, understreker det at ytringsfrihet er helt grunnleggende i vårt

demokrati. Også sanksjoner som skal hindre russiske fartøy tilgang til norske havner, må tilpasses for å ivareta søk og redningsarbeid i nord og forpliktelser knyttet til samarbeid om fiskeriforvaltning.

Ukraina-krigen har vist at solidaritet står sterkt i den norske befolkningen. Mange vil hjelpe, og flere kommuner er mer enn klare til å ta imot ukrainere – gi dem bolig, skole, barnehage, aktivitet, legge til rette for arbeid og gjennom det gi en mulighet til å normalisere hverdagen noe. Den utålmodigheten må vi være glad for, og med de systemendringene som nå gjøres, vil tempoet i bosettingen gå raskere allerede denne uken. Stor takk til alle som bidrar til det – for situasjonen krever mye av mange, både i de kommunene som har mottak, og der folk skal bosettes. Noen av flyktningene vil bli, men mange ønsker å reise tilbake til hjemlandet så raskt det er forsvarlig. Da er det også rimelig at lovverket tilpasses situasjonen. Da setter vi også kommunene i stand til å kunne ta imot enda flere.

Det er bred enighet om norsk sikkerhetspolitikk og Norges utenrikspolitiske linje. Det er en styrke for landet vårt. Nå står vi med en flyktningssituasjon som vil utfordre oss, da vil også et godt samarbeid her på Stortinget være enda viktigere enn på lenge.

Erna Solberg (H) [10:43:42]: Fra demonstrasjonene på Maidan i 2014 frem til i dag har det ukrainske folket vist at det de ønsker seg, er demokrati, det er en mulighet til markedsøkonomi, og det er ikke minst friheten til å gjøre egne valg om landets fremtid. Det er helt naturlig at frihetssøkende land skal få støtte også fra andre demokratier og frihetssøkende land, som Norge. At Russland ikke tåler et naboland som både viser seg vellykket, ønsker en vestlig retning og utvikler et sterkere demokrati, er ikke noe vi kan akseptere. Hvert lands rett til å gjøre egne valg, hvert lands befolknings rett til å gjøre disse valgene, må være grunnfestet, fra vårt ståsted.

Nå ser vi også at ukrainerne betaler kanskje den absolutt største og vondeste prisen av alle, med en totalitær stat som invaderer dem med voldelige og etter all sannsynlighet krigsforbryterske virkemidler, med grusomheter overfor sivile. Det er vondt å se på, og det gjør at vi er nødt til å være tydelige i vår hjelp. Regjeringen har derfor vår støtte til at vi skal bidra med hjelp. Vi ønsket økt hjelp før krigen brøt ut, fordi vi så alle antydningene. Vi er glad for at regjeringen har kommet på banen etter at krigen har brutt ut, og vi mener det er viktig at vi i hovedsak forsøker å finne sammen om disse sakene.

Vi har likevel av og til etterlyst noen avklaringer, for det er viktig at vi står mest mulig sammen og innfører tiltak raskt sammen med andre land. Jeg har forståelse for at statsministeren nå varsler at det tar lengre tid å avkla-

re hvilke havner og hvilket regelverk det skal være, men det haster også. For jo lengre og jo flere dager det går hvor Norge har et åpent regelverk, jo lettere blir det til at vi blir utnyttet. Jo lengre det tar før vi avklarer hvilke sanksjoner vi skal ha på norske havner, jo større mulighet er det for at vi får skip inn som altså ikke har adgang andre steder, og det vil oppfattes som at vi har en annen profil. Så selv om vi er enig i at vi må gjøre noen norske tilpasninger, etterspør vi tempo i disse vurderingene.

Det er også slik at vi fremover både bør si at det er en fordel for oss med et NATO-medlemskap for våre naboland, og støtte det arbeidet de gjør, også internt i NATO, hvis de velger å gå den veien. Vi må kunne slå fast at et NATO-medlemskap for Sverige og Finland ikke bare vil øke Sveriges og Finlands sikkerhet; det vil øke Norges sikkerhet. Det vil øke NATOs tilstedeværelse i nord. Det vil faktisk bidra til at vi er sterkere i alliansen i de nordlige områdene.

Vi har forsøkt å tilstrebe å være mest mulig enig med regjeringen. Jeg takker for redegjørelsen nå, jeg takker også for de orienteringene som skal gis i andre fora, og jeg mener at det er viktig. Men jeg vil gjerne også ha svar på noen viktige spørsmål. Jeg har forståelse for at den norske grunnloven legger grunnlaget for hva vi kan forby eller ikke forby i Norge. Men hvis det er slik at vi ikke – fordi vi har et stort vern i vår grunnlov – kan forby ytringer fra Sputnik og andre organer som driver med rent falskneri og falske nyheter, er spørsmålet til regjeringen: Hva slags arbeid vil da regjeringen gjøre for å forhindre at dette siver inn i Norge og påvirker norsk politisk debatt? Vi ser at det gjør det. Vi har fra Høyres side fremmet forslag knyttet til dette. Vi mener at det er viktig at vi jobber med hvordan vi kan begrense informasjon på andre måter. Det brukes obskure nettsteder, og det er ingen garanti for at diskusjonen forblir der. Det sprer seg inn i det norske samfunnet.

Det er riktig at det er veldig mange som gjør en stor innsats for alle flyktningene som kommer, og det er veldig bra. Jeg registrerer at regjeringen nå vil ha noen midlertidige unntak fra lover. Det er fint. Det ble fremmet forslag fra den forrige regjeringen to ganger om dette i Stortinget. De ble nedstemt. Jeg tror vi nå kanskje ser at det er behov for å få denne typen lover, og jeg er glad for at man da kommer med det. Vi har levert et dokumentforslag om noe av dette tidligere også, som nå ligger på vent til regjeringens eget forslag kommer.

Men vi har også ønsket oss et hurtigspor. Det som er spesielt med den situasjonen som er med flyktninger som kommer nå, er at i motsetning til normalt er dette personer med en identitet. Dette er personer vi vet hvem er. Det betyr at vi mye raskere kunne satt dem ut i arbeid. Derfor ønsker vi at det mye raskere gis arbeidstillatelser. Statsministeren sa at de skulle få arbeidstillatel-

se fra første dag. Nå er det gått åtte uker for en del av dem, og de har ennå ikke fått arbeidstillatelse.

Marit Arnstad (Sp) [10:49:08]: Jeg vil også gjerne takke statsministeren for redegjørelsen. Angrepet på Ukraina representerer på mange måter starten på en ny tid i Europa, en varig endring av våre sikkerhetspolitiske omgivelser. Det russiske angrepet er et angrep på demokrati og frihet, og med det befestes også skillet mellom nasjonalstater med et demokratisk interessefellesskap og et stadig mer autoritært Russland.

Det er en styrke for Norge at hele det politiske miljøet har vist et ønske og en vilje til å støtte Ukraina og det ukrainske folk. Norge besluttet nylig å donere Mistral luftvernmissiler, som er et effektivt og moderne våpen som vil være til stor nytte for ukrainere som kjemper på bakken. Regjeringen har tidligere besluttet å donere til sammen 4 000 panservernraketter og også flere typer beskyttelsesutstyr og annen soldatutrustning.

Men så er det jo slik, som statsministeren også sier, at konflikten i Ukraina kan bli langvarig, og landet kommer til å være avhengig av ytterligere internasjonal støtte for å stå imot den russiske aggresjonen. Senterpartiet støtter de signalene som statsministeren kommer med i redegjørelsen omkring disse spørsmålene, bl.a. at Norge bidrar med 400 mill. kr til en britisk ledet mekanisme for innkjøp av våpen og militært materiell.

Den russiske krigføringen har altså ført til at 12 millioner mennesker er på flukt – mange internt fordrevne og også mange som har flyktet fra Ukraina. Norge må, som statsministeren la vekt på, fortsette å bidra økonomisk i Ukraina til humanitær bistand, bl.a. gjennom FN, gjennom Røde Kors og gjennom Verdens matvareprogram. Så må Norge også være forberedt på å ta imot dem som nå kommer til Norge, og det kommer til å kreve en helt ekstraordinær innsats fra svært mange i dette samfunnet. Det er mange som vil hjelpe, og det er godt å se at ukrainske flyktninger blir møtt med respekt og solidaritet. Likevel er det, som statsministeren sier, viktig at mottak av flyktninger i Norge skjer i ordnede former, samtidig som en søker en så stor grad av fleksibilitet som mulig. Det er en løpende avveining som regjeringen hele tida må gjøre, og som en også tar ansvaret for å gjøre.

De internasjonale sanksjonene som iverksettes mot Russland, er formidable og bør skape det massive presset som vi ønsker. Norge skal være en del av det presset, men det er også riktig at vi på enkelte områder gjør egne vurderinger. Senterpartiet støtter derfor at det å blokkere russiske medier kan støte an mot ytringsfriheten, og at vi på dette punktet må gjøre en sjølstendig vurdering. Det er i alle tilfeller slik at desinformasjon og falske nyheter først og fremst bør møtes med sannhet, ikke med sensur.

Vi skal slutte oss til sanksjoner i form av stenging av havner og russisk vegtransport, men også her må vi se på hvordan vi velger å utforme forbudet. Å bruke tid på det er viktig. Vår rolle som kyststat, og dermed vårt ansvar for søk og redning i Barentshavet, beredskap og ressursforvaltning i nordområdene, tilsier akkurat det.

Allerede i 1949, da Norge ble medlem av NATO, sto det klart at Norge trengte et organisert forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid for å sikre sin uavhengighet. Annen verdenskrig hadde synliggjort Norges utsatte strategiske stilling, og Atlanterhavspakten ga grunnlag for en helt ny retning i norsk sikkerhetspolitikk. Men med det stadfestet også Norge at vi ikke kan stille oss likegyldig til den ideologiske kampen mellom demokrati og totalitært styre. Hele etterkrigstida har vist det.

Også nå er det viktig at Norge står sammen med våre partnere og allierte. Sammen har vi vist evne til å tilpasse oss en krevende situasjon, til å mobilisere støtte og til å stå samlet i en krise som kommer til å prege oss i mange, mange år framover. Vi skal prioritere samhold, vi skal søke multilaterale løsninger og vi skal koordinere tett med våre partnere og våre allierte. Dersom Finland og Sverige skulle bestemme seg for å gå inn i NATO, vil det være en styrke for det regionale nordiske forsvarssamarbeidet. Det vil styrke fellesskapet, og det vil også være i vår egen sikkerhetspolitiske interesse.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:53:55]: Takk til statsministeren for redegjørelsen.

Det er en skrekkelig krig, som blir verre og verre, med spedbarn som blir drept, og med personer som overlevde holocaust, som dessverre har blitt drept av Putins bomber. Det som utspiller seg, er aldeles grusomt.

Fremskrittspartiet støttet våpenleveransene som regjeringen har foretatt, og vi håper at man jobber med det videre. Det bekreftet også statsministeren. Det er viktig at vi opprettholder norsk forsvarsevne, og at det ligger i bunn. Vi har lenge tatt til orde for at vi burde gi penger til Ukraina, slik at de kan kjøpe inn våpen, og er glade for at det nå også skjer. Vi ønsker å øke bistanden, for som statsministeren var inne på, er behovene enorme. Det er derfor grunn til at vi allerede nå, eller tidligere, burde satt av en enda større sum for å håndtere det.

Så er Fremskrittspartiet bekymret for tempoet i bosettingen av flyktninger. Det holder rett og slett ikke. Vi ser at tusenvis av personer er i mottak, og kommunene står klare til å ta imot dem. De har funnet husvære, og de har skoleplasser og barnehageplasser klare, men i forrige uke var det altså bosatt ca. 100 personer – det til tross for at tusenvis hadde fått behandlet søknadene sine.

Jeg håper nå at man tar grep, som statsministeren sa, og at vi ser at de grepene får betydning raskt. Vi leste en sak i går om ukrainske Mira. Hun snakker flytende norsk

fordi hun har studert og jobbet i Norge tidligere, og kom derfor tilbake til Norge da krigen brøt ut, og fikk jobbtilbud fra tidligere arbeidsgiver. Hun fikk da beskjed av UDI om å skaffe seg midlertidig arbeidstillatelse hos politiet. Det fikk hun ikke. De visste ikke hvordan de skulle behandle søknaden, og hun fikk altså ikke arbeidstillatelse.

Sånn kan vi rett og slett ikke ha det. Vi vet også at mange av dem som kommer fra Ukraina, har biometriske pass, og da burde man greie å løse dette langt raskere enn det vi nå ser. Dette er frustrerende, selvfølgelig, både for dem det gjelder, og for dem som ønsker å ansette disse personene.

Fremskrittspartiet er glad for at ytringsfriheten forsvares. Det er jo i de sakene der det er vanskelig at man må stå opp for ytringsfriheten, og det er det også viktig at vi gjør i denne sammenhengen. Det er forståelse for at det er krevende å få på plass sanksjoner når det gjelder havner, men vi er utålmodige etter å få til det.

Så er det gledelig at det går mot medlemskap i NATO både fra Finlands og Sveriges side. Det kommer til å styrke denne alliansen betydelig. Spesielt Finland, med alt det de har av forsvarskapasiteter, vil være et betydelig bidrag i alliansen. Jeg leser til min forskrekkelse i VG i dag at regjeringens støttehjul, SV, midt oppe i dette proklamerer at Norge bør gå ut av NATO, og sågar at man skal opprette en nordisk forsvarssallianse. Det er vanskelig å forstå hvilken planet man er på når man i den situasjonen verden nå står i, fremdeles lefler med disse ideene. Jeg håper statsministeren sørger for at Norge gjør det vi kan for at både Finland og Sverige kan tas opp i NATO så fort som mulig, for dette er veldig positivt.

Til slutt: Man var inne på dette med å tro på demokratiet og politikerne. Da er det viktig at vi svarer på folks utfordringer, og det mener jeg at denne salen overhodet ikke gjør når det gjelder folks økonomiske situasjon nå, bl.a. som følge av Ukraina-krigen. Det som nå skjer med drivstoffpriser, matvarepriser og strømpriser, tar knekken på manges økonomi. Det gjelder både vanlige folk, og det gjelder bedrifter, som nå sliter tungt. Jeg synes det er synd at man ikke ser hvor viktig det er, og tar ekstra grep også når det gjelder dette. Det hadde vært bra, og det ville også styrket omdømmet til politikerne.

Kirsti Bergstø (SV) [10:59:07]: Jeg vil takke statsministeren for en god redegjørelse, for evnen til å framheve demokratiet og skape tro i en så krevende situasjon, og også for å løfte fram politiske løsninger og gjenta støtte til initiativ rundt samtaler. I over to måneder har Putin ført sin krig mot Ukraina, byer er lagt i grus, skoler og sykehus er ødelagt, og veldig mange menneskeliv har gått tapt i Putins ulovlige og forkastelige krigføring. Uke etter uke har unger søkt tilflukt i kjellere og T-ba-

nestasjoner. I beleirede områder lider folk av mangel på mat og vann. Det er hjerteskjærende å se de store menneskelige lidelsene.

SV står i solidaritet med det ukrainske folk og den heroiske motstandskampen de fører. Derfor er det bra at regjeringen har vist så tydelig vilje og initiativ når det gjelder å ta imot ukrainske flyktninger. Mange har ankommet, og flere vil komme. UDI jobber intenst med å få opp asylmottakskapasiteten. I SV er vi bekymret for at de ikke har kapasitet til å følge opp mottakene som opprettes, tilstrekkelig og på en god nok måte. Da er det en risiko for at useriøse aktører ikke blir fanget opp, noe som kan gå ut over både ansatte og beboere på mottak. I 2015 og 2016 var det tilfeller av utnyttelse av beboere på mottak, særlig mottak der driftsoperatører og ansatte var nye og ikke hadde erfaring med drift fra før.

Det finnes ikke i dag en uavhengig tilsynsordning for asylmottak, og derfor har SV fremmet et forslag i Stortinget om å opprette et uavhengig tilsyn for asylmottak. Jeg vil understreke viktigheten av å samarbeide også for å verne kvinner og barn på flukt mot menneskehandel og den trusselen som ligger i det. Jeg vil også understreke viktigheten av å sikre flyktninger som kommer til Norge, arbeid tidlig – i et seriøst arbeidsliv i ordnede former.

Selv om fem millioner ukrainere har flyktet fra sitt land, er de fleste fortsatt igjen i Ukraina. Den humanitære støtten til landet er derfor avgjørende. Norge har vist seg og bør også framover vise seg som en humanitær stormakt i Ukraina. Angrepene mot Kyiv har heldigvis stoppet opp, men krigen er på ingen måte over. Mye tyder på at Russlands fokus ligger i øst, og mange flyktninger har vendt hjemover. De kommer til bombede og utbrente hus. På et tidspunkt vil det være behov for å bygge landet opp igjen. SV håper at Norge kan bidra til den langsiktige bistanden. Krigens konsekvenser vil vare lenge, men skal vi gjøre overgangen så lett som mulig, kan vi ikke vente med oppbygging til alt er over.

Ukrainas økonomi har kollapse som følge av krigen. Det er bra at Norge bidrar med midler til statskassen, sånn at lærere, leger og annet personell får den lønnen de skal ha, men paradoksalt nok betaler Ukraina til de samme multilaterale finansinstitusjonene som de mottar støtte av. Ukrainas utenlandsgjeld er på 54 mrd. dollar, halvparten til multilaterale finansinstitusjoner som IMF og Verdensbanken. SV mener at det krigsrammede landet må få utenlandsgjelden slettet, og at Norge som medlemsland og donor bør ta til orde for at finansinstitusjonene stopper innbetalingskravene.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har endret seg som følge av krigen, og SV har dyp respekt for de debatene som foregår også i andre land. Vi støtter helhjertet opp om å trappe opp den sivile beredskapen og styrking av Forsvaret. Jeg vil også understreke viktigheten av ster-

ke tiltak for næringsliv og samfunnsliv i Øst-Finnmark – som bærer konsekvensen av de innførte økonomiske sanksjonene mot Russland – og viktigheten av å bruke den nødvendige tiden for å innføre havnepolitikken på en måte som ivaretar våre felles hav, og også her ha blikket rettet mot de samfunn som blir berørt.

Guri Melby (V) [11:04:26]: La meg innledningsvis takke statsministeren for at han kommer til Stortinget for å redegjøre for regjeringens støtte til Ukraina.

Jeg vil understreke at regjeringen har Venstres fulle ryggdekning til å bidra økonomisk, slik at Ukraina kan kjøpe de våpnene og det materiellet de har behov for, selv om jeg også vil føye til at Ukraina hadde trengt den støtten for lenge siden, og at jeg gjerne hadde sett at den var større enn 400 mill. kr.

Statsminister Støres analyse av situasjonen i Ukraina har vært god og nyansert, og han satte ord på det som alle tenkte da han beskrev Putins siste angrep på Ukraina som et veiskille i Norge og i Europas forhold til Russland. Nettopp fordi statsministerens analyse og blikk på krigen har vært så skarpskodd, hadde jeg forventet meg mer og raskere handling fra regjeringens side.

Jeg tenkte jeg skulle tillate meg en liten historisk avstikker i dette innlegget, for jeg vet at statsministeren har stor respekt for den tidligere tyske forbundskansleren Helmut Schmidt, som gikk bort i 2015. I 2012 møtte statsministeren Schmidt til en privat visitt i Hamburg, og til NRK uttalte den daværende utenriksministeren Støre:

«Han er en kilde for europeiske verdier om sammensatt fortid, krevende samtid og åpen framtid.»

Schmidt var det, men han var også en handlingens mann. I 1976 sa Helmut Schmidt at han heller ville at regjeringen skulle gjøre det riktige enn å filosofere rundt hva som er riktig. Jeg har tenkt en del på dette Schmidtsitet siden invasjonen begynte i februar, og jeg kjenner at det blir en stadig mer aktuell beskrivelse av måten den norske regjeringen forholder seg til krigen på.

Grunnen til at jeg refererer til Schmidt i denne saken, er at jeg deler statsministerens analyse av det som skjer i Ukraina, men jeg opplever at regjeringen ikke trekker de samme konsekvensene av statsministerens analyse og Ukrainas behov for umiddelbar og uhindret støtte. Jeg forstår egentlig ikke hvorfor statsministerens egen veldig dramatiske beskrivelse av situasjonen ikke gjør at vi er mer utålmodige etter å sikre Ukraina den støtten landet trenger nå.

Vi var tidlig på banen og etterlyste økonomisk støtte, slik at Ukraina kunne kjøpe våpen. Den 3. mars fremmet vi forslag i Stortinget om 1 mrd. kr til våpenkjøp, for selv om Norge ikke er en militær stormakt, er vår evne til å bidra økonomisk betydelig større. Økonomisk støtte vil heller ikke svekke vår egen forsvarsevne på samme

måte som donasjoner av våpen, som ellers kunne ha forsvart Norge, og det vil ikke være like vanskelig å overføre penger som våpen. Alt dette taler for at Norge kunne ha levert økonomisk våpenstøtte for flere uker siden. EU gikk inn for en slik støtte allerede 28. februar gjennom European Peace Facility. Norge kunne ha valgt å bidra der på et tidligere tidspunkt for å styrke den felleseuropeiske tilnærmingen til krigen i Europa.

Ulempen med penger framfor våpen er at det vil ta mer tid for ukrainerne å anskaffe det de trenger. Derfor har det vært så viktig å få denne støtten på plass tidlig. Ukrainerne hadde trengt pengene for lenge siden.

Det samme har vi sett rundt innføringen av et havneforbud mot russiske skip. Her ledet Storbritannia an med et forbud allerede den 1. mars. Sammen med representantene Elvestuen, Bjørlo og Høgestøl fremmet jeg forslag om det samme den 3. mars – det samme forslaget statsministeren selv avsto som «uaktuelt» samme dag som president Zelenskyj etterspurte det i sin tale til Stortinget.

I mellomtiden har EU besluttet et eget havneforbud, som trådte i kraft den 16. april. På spørsmål fra Dagbladet sier statsråd Skjæran at det er for tidlig å si noe om når arbeidet er ferdig, men at det har høy prioritet. I mellomtiden har Norge i praksis blitt en frihavn for russiske fartøy. Det at Norge bruker mer tid på å innføre et havneforbud enn det en sammenslutning av 27 nasjonalstater gjør, er vanskelig å forstå. Jeg tviler på at dette var den typen handlekraft som Helmut Schmidt hadde i tankene da han snakket om behovet for handlekraftige regjeringer.

Det er ikke mulig å gå tilbake i tid og sikre raskere beslutninger, og det er heller ikke grunnen til at jeg tar opp dette i mitt innlegg i denne anledningen. Grunnen er at jeg ikke ønsker at dette skal være mønsteret for fortsettelsen. Vi er nødt til å ha et raskere tempo for fortsatt våpenstøtte til Ukraina og når det gjelder innføring av sanksjoner. Målet kan ikke være at Ukraina skal tape denne krigen i sakte film. Målet må være at de skal vinne den. Det handler om deres framtid, om vår framtid og om det liberale demokratiets framtid. Derfor er det ikke bare viktig hva vi bidrar med, som vi selvsagt støtter fullt og helt, men i hvilket tempo vi gjør det.

Bjørnar Moxnes (R) [11:09:35]: Rødt fordømmer på det sterkeste Russlands grovt folkerettsstridige krig mot Ukraina. La det ikke være noen tvil: Det er Putin-regimet som står 100 pst. ansvarlig for krigen, som nå har vart i to måneder. Vi ser et Russland som bruker våpenmakt for å rane til seg territorium, og et Russland som dreper sivile, plyndrer og voldtar der de rykker fram. Vi ser også en heltemodig forsvarsvilje hos ukrainerne. Stikk i strid med mange antakelser har de vist at vanlige vernepliktige og reservister, når de er godt orga-

nisert og forsvarer eget land, kan stå imot en mektig overmakt. Jeg håper dette vil få følger for forsvarsplanlegging her i Norge, ettersom vi i mange år har overinvestert i utenlandsoppdrag og underinvestert i Forsvaret her hjemme.

Rødt slår ring rundt folkeretten mot ethvert angrep fra enhver angriper. Vi støtter alle folks rett til å bestemme over seg selv, og det er ingen motsetning mellom å fordømme Putins artilleriskyts i Ukraina og å fordømme NATO-landet Tyrkias bombing av kurdere i Irak. Tvert imot, disse standpunktene henger sammen.

Tidligere har Støre sagt at NATO er en forsvarsallianse, NATO truer ingen. Men afghanerne, som ble okkupert av NATO i 20 år, ble ikke de truet? Hva med libyerne, som ble bombet av NATO-land og fikk sitt land ødelagt, ble heller ikke de truet? Det er ingen grunn til å glatte over dette, selv om det nå er Russland som bryter folkeretten. Rødt er mot NATO, som vi er mot alle stormaktsallianser, og vi mener at afghanere, libyere, irakere og palestinere har rett til selvbestemmelse, akkurat som ukrainerne selvsagt også har.

Så er det et spørsmål om hva som skjer med militæralliansen NATO framover. I 1946 var Einar Gerhardsens standpunkt at nordiske naboland samarbeider om å trygge hverandre. Det kan vi jobbe for også om Sverige og Finland melder seg inn i NATO. Hvis de gjør det, kan det gå i hvert fall to veier:

Den ene er at Norge forholder seg passivt, at Sverige og Finland blir medlemmer uten å stille egne vilkår, og at de åpner landene sine for amerikanske baser, slik Norge er i ferd med å gjøre, noe som vil øke spenningen i nord, og som er i strid med våre interesser. De kan få en debatt om forsvarspolitikken som ligner på vår egen. Hvor mange fly og fregatter må vi sende til regioner langt utenfor NATOs eget område for at USA skal ønske å forsvare oss om det skulle trenge?

Et annet scenario er at Norge går i aktiv dialog med Sverige og Finland, pluss Danmark og Island, og sammen finner ut hvordan vi trygger våre interesser – om de blir medlem eller ei – og diskuterer hvilke vilkår som sikrer landene suverenitet, som det norske vilkåret om ingen utenlandske baser eller atomvåpen på vår jord. Vi kan også arbeide sammen for å få mest mulig forsvar og minst mulig angrep. Til sammen har vi et forsvar som er større enn Ukrainas. Går de inn i NATO, kan vi sammen jobbe for at alliansen går vekk fra sin førsteslagsstrategi for atomvåpen.

Det som kan komme ut av situasjonen sikkerhetspolitisk på en god måte, er om NATO-tilhengere og -motstandere går sammen om å gjøre forsvaret av nordiske land mer nordisk og mindre avhengig av stormakter.

Vi står sammen i fordømmelsen av Russlands angrep, sammen i solidaritet med ukrainerne, og sammen

om å sende nødhjelp, penger og medisinsk utstyr. Behovet for en større innsats blir bare større for hver dag med krig som går.

Til sist et spørsmål til statsminister Støre til runden etterpå: Hvor klokt er det om Stortinget vedtar en bilateral baseavtale med USA rett før Sverige og Finland avgjør om de vil søke NATO-medlemskap og også før forsvarskommisjonen har gjort sitt grundige arbeid, levert sin rapport til Stortinget og fått den diskutert i nasjonalforsamlingen? Kan det være en idé at storting og regjering ser an situasjonen, hva som skjer av store endringer i Norden de kommende månedene, og også hensyntar forsvarskommisjonens arbeid før man låser oss fast til en baseavtale med amerikanerne?

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:14:53]: Takk til statsministeren for en god redegjørelse.

Miljøpartiet De Grønne støtter i store trekk den linjen som regjeringen har fulgt. Vi støtter også at regjeringen nå ønsker å gi økonomisk støtte for å styrke Ukrainas forsvarsevne. Russlands invasjon av Ukraina har endret Europa over natten, og den har rokket ved den tryggheten som mange nordmenn tidligere tok for gitt. Invasjonen har kastet om på den sikkerhetspolitiske situasjonen i Norge og i Europa. På rekordtid har EU samlet seg om tøffe økonomiske sanksjoner. Sverige og Finland har gjort helomvending og vurderer nå å sende inn søknad om NATO-medlemskap allerede før sommeren. Ukraina har på sin side søkt medlemskap i EU.

Sett i lys av dette mener vi i Miljøpartiet De Grønne at det er uklokt at regjeringen vil utrede hvordan Norge kan løsrive seg mer fra det europeiske samarbeidet. Dette er ikke tiden for alenegang, men for samhold. Vi i Miljøpartiet De Grønne har lenge vært pragmatiske tilhengere av norsk NATO-medlemskap, og vi har vært svært positive til samarbeid med Europa, bl.a. i klima- og energipolitikken.

Mens landene rundt oss er i en vanskelig økonomisk situasjon, tjener vi i Norge store penger på høyere olje- og gasspriser. Det gir oss en stor mulighet, og det gir oss et ansvar for å bidra mer. Sett i lys av dette mener Miljøpartiet De Grønne at det er uverdig at regjeringen ikke utelukker å ta penger som skulle gått til verdens aller fattigste, til å finansiere mottak av ukrainske flyktninger. Miljøpartiet De Grønne mener at Norge heller bør sette de ekstraordinære olje- og gassinntektene inn i et solidaritetsfond for bistand og gjenoppbygging av Ukraina og for å hjelpe Europa med omstillingen fra russisk olje til fornybar energi, og til å gi mer til verdens fattigste land, som rammes av høyere matvarepriser.

Krig er overgrep, krigsforbrytelser og død. Rapportene vi får om overgrepene mot sivilbefolkningen i Ukraina, er hjerteskjærende. Det har blitt avdekket al-

vorlige krigsforbrytelser og forbrytelser mot mennesker. Vi er vitne til den største flyktningkrisen i Europa siden annen verdenskrig. Men krigen i Ukraina har også vist fram noen av våre beste sider. Folk i Norge og i mange andre europeiske land har åpnet sine dører for flyktningene. Som barn av et barn som i 1968 fikk komme hit til Norge fra krigen i Vietnam, er det godt å se engasjementet mange nå viser for å hjelpe flyktningene fra Ukraina.

Men jeg tror at mange nordmenn også kjenner på en klump i halsen. Poeten Sumaya Jirde Ali publiserte nylig et dikt som kun består av sitater fra mediernes dekning av krigen – journalister som er sjokkert over at mennesker med blå øyne og blondt hår kan bli ofre for krigshandlinger, eller som forklarer at disse flyktningene er velstående middelklassefolk, ikke åpenbare flyktninger. Jirdes dikt er en viktig påminner om at vi hadde en flyktningkrisen også før krigen i Ukraina, og at slett ikke alle disse flyktningene har blitt møtt med den rausheten og den omsorgen de fortjener. Europa har i økende grad blitt en festning som lar tusenvis av mennesker dø på farefulle ferder over Middelhavet. I Norge har vi innført harde innstramminger med det eksplisitte mål å skremme folk fra å flykte hit. Selv ikke da Moria-leiren brant i Hellas, var Norge i stand til å ta imot flere enn 50 mennesker. Nå ser vi at det ikke var ressursene som manglet, men viljen.

I tiden framover håper jeg at vi klarer å ta vare på det engasjementet og den hjertevarmen som mennesker over hele Norge nå viser for å hjelpe andre mennesker i en desperat situasjon. Der har vi politikere en lederrolle, og jeg håper at vi vil lede an i å utvide den samme omsorgen til alle som dessverre vil drives på flukt også i årene som kommer.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [11:19:34]: Jeg vil takke statsministeren for redegjørelsen. Det er ufattelig å ta inn over seg det vi ser av Russlands krigsforbrytelser – angrep på sivile, enorme humanitære lidelser, og at menneskeverdet blir tråkket på hver eneste dag i Europa. Det er viktigere enn noen gang å stå opp for demokratiet, løfte menneskeverdet, forsvare sentrale europeiske verdier og grunnleggende menneskerettigheter.

Mer enn 10 millioner ukrainere er på flukt fra krigens grusomheter. 5,2 millioner har flyktet ut av landet. Over halvparten av Ukrainas barn er fordrevet fra egne hjem. Det er vanskelig for oss å fatte dimensjonene. Polen har snart tatt imot 3 millioner flyktninger. Romania og Ungarn har tatt imot 750 000 og 500 000 flyktninger. Moldova har tatt imot 430 000.

I forrige uke avslørte regjeringen hvor mange ukrainske flyktninger Norge offisielt har hentet til landet. Det var rundt 30 – ikke 30 000, ikke 3 000, men tre

null. Og statsministeren sa det selv: 14 pasienter med pårørende. Det er ikke imponerende. Statsministeren sa også i redegjørelsen at Norge skal lede an i fortsettelsen av krisen sammen med andre land. Her får statsministeren mulighet til å vise at han mener alvor med å få på plass både en aktiv uthenting av flyktninger og parallelt et annet tempo i bosettingen. Vi må aktivt ta imot flere flyktninger fra naboland som nå opplever større belastninger enn de kan håndtere. Vi må bidra til å sikre humanitær hjelp. Vi må ta initiativ til å bekjempe menneskehandel og kriminelle grupper som utnytter sårbare kvinner og barn. Vi må styrke norsk politi, slik at det etableres enheter for det arbeidet i alle politidistrikt.

Norge står overfor en gedigen oppgave med å ta imot, inkludere og integrere titusener av flyktninger fra Ukraina. Men nå går det altfor sent. Kun 330 av 7 000 flyktninger som har fått godkjent sine søknader, er nå bosatt i en kommune. Kan statsministeren svare på det som flere og flere kommuner spør om: Hvorfor går det så sent?

Før helgen kom det et forslag om å løse opp dette systemet, sånn at de som kommer fra Ukraina, får mulighet til å bestemme selv hvor de vil bo, uten å miste introduksjonsstøtten. Det er et forslag som har mye for seg. I dag blir mange boende på mottak altfor lenge fordi de ellers risikerer å miste støtten. Økt grad av selvbosetting vil gi dem som kommer, større kontroll over eget liv. Vi må ta i bruk de tilknytninger som allerede finnes mellom folk. Da vil flyktninger komme raskere ut i en kommune, ungene kommer raskere inn i skole og barnehage, og voksne kommer raskere ut i jobb.

Frivilligheten med sine organisasjoner, lag og foreninger bygger relasjoner, vennskap og skaper integrering. Å flyttes rundt og sendes videre er integrering i revers. Ja, vi må ta hele landet i bruk, vi må bruke kompetansen i alle kommuner, men vi må våge å tenke nytt, sette folk foran systemet. Vi må skape synergier mellom det offentlige, frivilligheten og lokalsamfunnet. Kommunene og frivilligheten står klar.

Til slutt har Kristelig Folkeparti sagt før, og vi sier det igjen, at når det gjelder regningen for å gjøre dette oppdraget og ta imot flyktninger fra Ukraina, er Kristelig Folkeparti krystallklare: Den regningen kan vi ikke og skal vi ikke sende til verdens fattigste og de mest sårbare ved å ta fra bistanden. Det går ikke. Kristelig Folkeparti ønsker ikke at Norge skal være den største mottakeren av bistandsmidler.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:24:55]: Jeg takker partiene for det jeg opplever er bred støtte om hovedpunktene i hvordan vi møter denne krigen: Norge skal stille opp, være solidariske, ta medansvar – og så er

det et forståelig uttrykk for ønsket om høyere tempo på mange områder. Det er en ambisjon jeg deler.

Til representanten Bollestad, som sier at vi må sette personer foran systemet: Jeg redegjorde for at vi har hatt en bred gjennomgang av hele lovgivnings- og regelsystemet for å se på forenklinger, nettopp for å få fortgang, og det vil komme til Stortinget meget raskt – om kun kort tid. Når det gjelder tempoet, som representanten Bollestad klaget på – vel, vi er på vei mot 30 000, 60 000, 100 000. Det er en stor utfordring for Norge, og vi forbedrer oss på å kunne gjøre det på en god måte.

Jeg takker for at representanten Solberg i hovedsak ønsker å finne sammen. Til det hun sier om uroen for at ikke folk kommer i jobb fra dag én, vil jeg få lov til å si at regelverket er slik at i det øyeblikket du har fått opphold på kollektiv beskyttelse, kan du gå i jobb – fra det øyeblikket. Det er klart at hvis du bor i et mottak, kan det hende du vil vente med å ta den jobben til du kommer i kommunen, men i prinsippet, formelt, kan man da begynne å jobbe umiddelbart. Jeg har tro på, som jeg sa, at bosettingen kommer til å ta seg kraftig opp. Det handler om å få systemene på plass, slik at folk er kartlagt og kan reise samlet til de kommunene de skal bo i.

Så var representanten Listhaug opptatt av at Norge skal gjøre det vi kan for å få Sverige og Finland inn i NATO. Da vil jeg være lite grann detaljert på det. Jeg sa at jeg mener at hvis Finland og Sverige tar et slikt valg, vil det være i Norges sikkerhetspolitiske interesse. Men jeg har opplevd at både Sverige og Finland understreker at de verken vil skyves inn eller hindres fra å komme inn. Det er deres valg. Dette er veldig godt etablerte demokratier, som har sine prosesser, som vi har stor respekt for, men jeg gjør analysen: Kommer deres søknad, vil Norge ønske den velkommen, og jeg sier i dag at jeg mener at et samlet Norden i NATO vil være i Norges sikkerhetspolitiske interesse.

Jeg vil også si meg enig med representanten Bergstø i dette med å beskytte oss mot menneskehandel. Det var et felt hvor ukrainske kvinner og barn var utsatt før krigen, og de er selvfølgelig ikke noe mindre utsatt når millioner er på flukt, med all den usikkerheten som ligger rundt det.

Så fikk jeg gode minner fra mitt møte med Helmut Schmidt i 2012. Men jeg må si at påstanden fra representanten Melby om at vi filosoferer framfor å gjøre det riktige, tar jeg rett og slett avstand fra. Det har vært handling som har stått i fokus hele veien. Jeg tror representanten bør forstå at det å gi våpen, transportere våpen og forstå behovene krever også litt gjennomtenkning. Det krever også en dialog og en koordinering med andre land, ikke minst der hvor våpnene skal komme, for at det skal skje på en god måte.

Norge har sluttet seg til alle EUs sanksjoner – jeg gjorde et unntak for disse to mediene. Hvordan møter vi det – representanten Solberg spurte om det – og jeg tror svaret mitt vil være: Vi møter det med sannhet – ikke sensur, men med kildekritikk. Og jeg er ikke redd for at ikke den norske offentligheten kan stå imot det. Det skal vi klare, å ta debatten, det driver jo til og med Rødt med, i sitt bakland, og det synes jeg er en god måte å gjøre det på.

Til representanten Moxnes: Det er ikke slik at Norge får flere baser av USA i Norge fordi representanten Moxnes sier det. Vi har en politikk for ikke å ha baser. Vi skal ha øving, trening, sammen med våre allierte. Det legger vi til rette for.

Så er jeg enig med representanten i at ukrainerne gjør en heltemodig forsvarsinnsats. Jeg er ikke så imponert over partiet Rødts bidrag til den innsatsen. De er imot at vi skal gi dem hjelp, de er imot at de skal få den helt åpenbare retten til å forsvare seg selv. Og så vil jeg bare, for historien, helt avvise at Afghanistan var okkupert av NATO. NATO-land stilte opp etter enstemmig vedtak i FNs sikkerhetsråd for å beskytte verden og motvirke nye terrorangrep, og på samme måte var det som skjedde i Libya, grunnlagt i en sikkerhetsrådsresolusjon som legitimerer bruk av makt, i sterk kontrast til det vi nå ser.

Her er det mye vi skal følge opp. Vi er i god gang med det, og jeg ser fram til å kunne komme tilbake til Stortinget på lignende måte og redegjøre, i Stortingets organer, men også i åpen sal, om situasjonen når det gjelder krigen i Ukraina.

Presidenten: Kommentarrunden er dermed avsluttet.

Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om krigen i Ukraina vedlegges protokollen. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [11:30:03]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt om Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge (Innst. 239 S (2021–2022), jf. Dokument 8:105 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:30:56] (ordfører for saka): Eg vil først takke komiteen for eit godt samarbeid i denne saka, og eg vil takke forslagsstillarane for å reise ei viktig sak for Finnmark generelt.

Finnmarksløpet er eit tradisjonsrikt hundeløp som bind Finnmark saman mellom aust og vest, og som grip inn i store delar av både Aust-Finnmark, Vest-Finnmark og Indre Finnmark. Det er ganske unikt i verdssamanheng og skaper både næringslivsverksemd og entusiasme i store delar av Finnmark. Eg opplever at ein samla komité er stor tilhengjar av aktiviteten til Finnmarksløpet. Så er det forslag om at ein skal vidareføre eit særskilt prosjekt knytt til Finnmarksløpet, og der skil komiteen lag. Der peiker regjeringspartia på at Finnmarksløpet må sjåast i samanheng med resten av verkemiddelapparatet, mens eit mindretal, deriblant forslagsstillarane, meiner at det må vere ei vidareføring av det etablerte prosjektet frå i fjor, på 5 mill. kr, til dette profileringsprosjektet.

Det ser ein også kjem til uttrykk i forslaga som er fremja i saka. Eg kan for eigen del og for SVs del seie at vi også har levert inn eit laust forslag. SV er underlagt ein budsjettavtale med regjeringspartia, noko som gjer at vi ikkje kan gå inn i alternative budsjettfleirtal med andre parti. Det kan heller ikkje regjeringa gjere. Det ville ha vore eit brot på budsjettavtalen. Men vi synest prosjektet er såpass viktig at vi har ei formulering – som eg håper og trur at vi kan få eit samla storting med på – som seier at ein skal setje i gang ein dialog med Finnmarksløpet frå regjeringa si side. Så skal regjeringa da melde tilbake i forbindelse med revidert statsbudsjett.

Det kan godt hende at opptrykkinga av det reviderte statsbudsjettet allereie er godt i gang, og at det kan vere vanskeleg å få inn tekst der no, men i forbindelse med revidert budsjett kan også bety i form av nokre tilleggsinformasjonsskriv frå regjeringa.

Med det tar eg opp mit eige forslag i saka, og eg takkar igjen for eit godt samarbeid i komiteen.

Masud Ghara khani hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Torgeir Knag Fylkesnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Karianne B. Bråthen (A) [11:33:39]: La meg starte med å understreke at både jeg og Arbeiderpartiet mener at Finnmarksløpet er et viktig arrangement. Finnmarksløpet viser fram vår nordligste landsdel på en fantastisk måte, og løpet mellom Alta og Kirkenes byr på spenning, lokalt engasjement, unik natur og internasjonal oppmerksomhet.

Som født finnmarking er jeg faktisk veldig stolt over at Finnmarksløpet har fått den «standingen» det har.

Ildsjeler og pionerer har bygget opp dette prosjektet til den institusjonen løpet er i dag. Men dette forslaget handler ikke om å støtte selve Finnmarksløpet, for det er det stor enighet om at er et bra arrangement. Forslaget handler om støtte til et utviklingsprosjekt for å bygge merkevaren og bruke Finnmarksløpet som en katalysator for næringsutvikling i regionen rundt løpet.

Dette er absolutt et prosjekt det er verd å satse på. I Norge har vi bygget opp et system og et apparat for å ivareta nettopp slike prosjekter, nemlig virkemiddelapparatet – eller Innovasjon Norge, om du vil. Det gir alle i hele landet like muligheter til å søke midler til gode satsinger, i stedet for at vi får enkeltprosjekter inn på statsbudsjettet etter hvem som sitter i regjering, eller hvem som roper høyt.

Det kan se ut som om de fleste partiene på Stortinget er enige om at slike utviklingsprosjekter ikke hører hjemme som enkeltposter på statsbudsjettet, iallfall når man ser budsjettene for 2022. Høyre og Venstre var snare med å fjerne denne posten da Fremskrittspartiet forlot regjeringen. Rødt har heller ikke hatt dette prosjektet med i sine alternative budsjetter. Hadde partiene ment at dette var et prosjekt som burde ha en egen post på statsbudsjettet, hadde de lagt det inn.

Arbeiderpartiet mener at Finnmarksløpet er viktig for den nordlige regionen vår, og løpet skaper lokalt engasjement og dugnadsaktivitet i lokalsamfunn rundt om i fylket. Det er viktig at regionen får mulighet til å utvikle merkevaren og næringsutviklingen rundt løpet. Derfor oppfordrer jeg initiativtakerne til prosjektet til å søke Innovasjon Norge om disse midlene. Selv om det kanskje kunne føles enkelt å hive seg på og få det inn på enkeltposter, vet vi at det ville utløse et skred av andre som ønsker akkurat det samme.

Men det er et viktig prosjekt og en viktig satsing.

Terje Hansen (FrP) [11:36:44]: Vi er i en situasjon der reiselivet forsøker å reise seg igjen etter covid-19-pandemien. I Finnmark sliter vi i tillegg med konsekvenser av sanksjonene mot Russland, noe som får store konsekvenser for mange bedrifter, spesielt i Øst-Finnmark. I tillegg må vi jobbe med å snu en negativ befolkningsutvikling i regionen. Da er det viktig å se hvordan vi med enkle grep kan bidra til å skape nye muligheter for verdiskaping og arbeidsplasser. Finnmarksløpet er etter Fremskrittspartiets syn en gylden anledning.

Finnmarksløpet er Europas lengste, største og mest kjente hundeløp med sine 1 200 km, som går tur-retur Alta–Kirkenes. Det eneste sammenlignbare løp i sitt slag er Iditarod, som kjøres gjennom Alaska. Finnmarksløpet får allerede god omtale i media, både norske og utenlandske, og har allerede rukket å bli en godt etablert merkeva-

re. Hvert år kommer det mer enn 120 deltakere fra rundt 15 nasjoner. Dette er en sportsbegivenhet som skaper mye aktivitet blant mange samarbeidspartnere og frivillige aktører. Ikke minst skaper det en masse inntekter også for annen næringsvirksomhet, slik som hoteller og reiselivsbedrifter som tilbyr opplevelser i tilknytning til løpet, noe som gir ca. 4 500 ekstra overnattinger.

Finnmarksløpet utløser bare en liten del av et stort potensial for hele regionen. Arrangørene av Finnmarksløpet har sammen med Troms og Finnmark fylkeskommune jobbet for å etablere et treårig prosjekt nettopp for å utløse mer aktivitet og for å styrke Troms og Finnmark som merkevare. Det skal skje gjennom både utvikling og infrastruktur, det skal bidra til utviklingsprosjekter for næringslivet og eksponere et internasjonalt publikum for enda flere bilder av vakker arktisk natur og kultur. Hvis et slikt samarbeidsprosjekt realiseres, vil det gi et løft i hele regionen. Finnmarksløpet kan bli en katalysator for næringsaktiviteter og kulturelle arrangementer, ikke bare i perioden som løpet varer, men ellers i året også.

Den forrige regjeringen satte av midler til Finnmarksløpet i budsjettet for 2021. Dagens regjering kutter i midlene igjen. Det er snakk om bare 5 mill. kr hvert år i en treårsperiode. Dette er småpenger sammenlignet med prosjekter som regjeringen ellers finner penger til. Derfor er det svært skuffende at det var her den nye regjeringen ønsket å kutte.

I komiteens innstilling får Finnmarksløpet uforbeholden skryt av samtlige partier. Et flertall bestående av regjeringspartiene, SV og Miljøpartiet De Grønne stemte imot å sikre finansiering av prosjektet, men det er aldri for sent å snu. Så jeg oppfordrer alle partiene til å ta en ekstra runde i tenkeboksen.

Jeg tar opp forslaget som Fremskrittspartiets er med på i saken, og varsler at vi subsidiært vil støtte forslag nr. 2, fra SV.

Presidenten: Da har representanten Terje Olsen tatt opp det forslaget han refererte til.

Olve Grotle (H) [11:40:01]: Finnmarksløpet, som går mellom Alta og Kirkenes, er Europas lengste og største hundekøyreløp. Men det er mykje meir enn det; det er òg eit godt verktøy for å promotere Noreg – og mest av alt Nord-Noreg.

Som det har vore nemnt i debatten, skapar Finnmarksløpet stor aktivitet i befolkninga og næringslivet i området. Det gjev internasjonal interesse for Nord-Noreg som reisemål og bidreg til verdiskaping gjennom heile året. Det har stor støtte i befolkninga lokalt og regionalpolitisk – og i næringslivet. Som døme på eit av fleire positive fråsegner om løpet kan nemnast Nordnorsk Reiseliv, som meiner prosjektet passar godt inn i ein

merkevarestrategi om å gjere Nord-Noreg kjent både i Noreg og internasjonalt – eller NHO reiseliv, som meiner ei ytterlegare satsing på Finnmarksløpet ville vere positivt for utviklinga av Finnmark som reiselivsmål. Det er klar tale.

Som kjent er det ei negativ befolkningsutvikling i Nord-Noreg, og i Finnmark især. Det er svært viktig å greie å snu utviklinga i den nordlege regionen vår. I dette perspektivet spelar reiselivsnæringa, som ei av dei største næringane i landsdelen, ei avgjerande rolle.

I arbeidet med å snu denne negative utviklinga kan Finnmarksløpet spele ei viktig rolle. Høgre vil difor støtte framlegget frå Framstegspartiet: «Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge». Vi vil altså gje støtte til eit arbeid for korleis ein kan utnytte, styrkje og utvikle merkevara Finnmarksløpet som katalysator for å skape nye næringar og arbeidsplassar. Potensialet for å skape aktivitet og arbeidsplassar i tilknytning til – og som ein synergi av – arrangementet er nemleg langt større enn det som blir realisert i dag. Skal dette potensialet realiserast, må det jobbast strategisk og systematisk over tid. Finnmarksløpet har ikkje musklar til å bere eit slikt prosjekt åleine, det ordinære verkemiddelapparatet kan heller ikkje gje tilstrekkeleg finansiell hjelp. Det er difor nødvendig med statleg hjelp, slik forslaget legg opp til.

Nord-Noreg, særleg reiselivet, treng den støtta Finnmarksløpet kan gje av god merkevare, reklame, tiltrekingskraft og synergieffekt, ikkje minst etter at pandemien har ramma reiselivet og reisedestinasjonane hardt. Då må òg staten følgje opp med støtte.

Så varslar eg at Høgre subsidiært vil støtte det lause forslaget frå SV.

Alfred Jens Bjørlo (V) [11:42:42]: Finnmarksløpet er Europas lengste hundekøreløp, og det er eit av dei største og viktigaste arrangementa i Finnmark og Nord-Noreg gjennom året. Det har også fått VM-status innanfor hundekøyring i 2023. Dette er, som fleire har vore inne på før, eit arrangement som handlar om meir enn idrett og hundekøyring, sjølv om det er viktig i seg sjølv. Det er òg eit av dei største arrangementa for å setje Finnmark og Nord-Noreg på kartet internasjonalt.

Eg vil frå Venstre si side også presisere at den saka vi handsamar her i dag, ikkje handlar om eit driftstilskot til Finnmarksløpet, for dette arrangementet står på eigne bein, men det handlar om eit treårig spleiselag for å ta ut større næringseffektar av arrangementet. Vi frå Venstre meiner det er rett at vi no er med og fullfører dette treårige løpet.

Vi er inne i ein periode der det å stø opp under gode initiativ i Nord-Noreg generelt og Finnmark spesielt er viktigare enn nokosinne – utan at eg skal gå i detaljar på det – men at vi no, denne våren, kan greie å stø opp un-

der viktige, positive ting som allereie skjer i Finnmark, trur eg er viktigare enn nokosinne før.

Dette er eit arrangement som bidreg til at mange fleire blir kjende med Finnmark, ser potensialet i Finnmark og er med på å byggje landet i lag på den måten. Difor er Venstre heilhjarta medframleggsstillar av forslag nr. 1, som ligg i salen i dag, der vi ber regjeringa gå i dialog med Finnmarksløpet for å vidareføre og sikre finansiering av det treårige prosjektet om Finnmarksløpet og kome tilbake til Stortinget om det.

Venstre kjem også subsidiært – viss ikkje dette framlegget får fleirtal – til å støtte framlegget frå SV, som er levert som laust framlegg i dag. Det er eit noko meir vagt og uforpliktande framlegg, det er ikkje eit fullgodt alternativ til framlegget frå Venstre, Høgre, Framstegspartiet og Raudt, men det er trass alt betre enn ingenting. Vi kjem til å gjere vårt for å sikre fleirtal for framlegget i dag.

Det aller viktigaste er, tenkjer eg – og som eg opplever frå alle talarar her i dag, inkludert talarar frå regjeringspartia – at ein ser på Finnmarksløpet som eit særst positivt og godt arrangement. Uansett kva som skulle få fleirtal eller ikkje fleirtal i salen i dag, vil eg sterkt oppmode regjeringa om å sjå på kva som er mogleg å gjere for at vi i fellesskap kan vere med og ta ut størst mogleg potensial rundt dette løpet, for det verkar det som alle talarar og parti her i salen i dag er einige om.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:45:42]: Jeg vil begynne med å gi honnør og hjertelig takk til alle ildsjelene som står bak Finnmarksløpet. Finnmarksløpet er et fantastisk flott arrangement, og det gleder meg stort at dette blir bekreftet gjennom stor internasjonal interesse, ikke minst nå senest ved at Finnmarksløpet er tildelt VM for 2023. Jeg vet ikke om alle i vårt land vet hvor stor anerkjennelse dette er.

Jeg er imponert over hvordan Finnmarksløpet har bygget stein på stein for å etablere seg som en sterk nasjonal og internasjonal merkevare, bl.a. gjennom den vellykkede innsatsen for å fremme kultur i tilknytning til arrangementet. Det er et eksempel til etterfølgelse.

Representantene Listhaug, Hjemdal, Bjørnstad og Strifeldt foreslår at regjeringen skal gå i dialog med Finnmarksløpet for å videreføre prosjektet «Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge» i 2022 og 2023.

Jeg er helt sikker på at det i arbeidet med prosjektet er veldig mange spennende tanker og ideer til hvordan det næringsmessige potensialet som ligger i og rundt Finnmarksløpet, kan utnyttes bedre. I Norge har vi heldigvis et godt utbygget virkemiddelapparat som står til rådighet for veiledning i tilknytning til og finansiering av næringsutvikling. Det er etter min mening derfor mest hensiktsmessig at Finnmarksløpet drøfter disse tankene og ideene med f.eks. Innovasjon Norge.

For ikke å skape noen som helst tvil, er jeg altså svært begeistret for Finnmarksløpet i seg selv, hva selskapet har fått til, at arrangementet står på egne bein, og ikke minst arbeidet, motivasjonen og ambisjonene rundt å bidra til det næringsmessige potensialet. Det kan helt sikkert utnyttes bedre. Det denne saken handler om, er om vi over statsbudsjettet skal tildele særskilte midler til dette prosjektet. Da mener jeg at en i hvert fall i første omgang bør forsøke virkemiddelapparatet og se hvilke muligheter som ligger der.

Vi har et stort og mangfoldig virkemiddelapparat som forvalter milliarder av kroner, og det er de som er best egnet til å vurdere hvilke prosjekter som bør få støtte. Det har det vært enighet om under ulike regjeringer, og det antar jeg også var årsaken til at forrige regjering i sitt siste statsbudsjett heller ikke hadde dette inne.

Vi kommer gjerne tilbake til dette senere, og vi kan gjerne ha dialog med Finnmarksløpet om de kan finne en løsning i virkemiddelapparatet, men jeg mener altså det må være opp til virkemiddelapparatet å vurdere dette prosjektet opp mot andre prosjekter. Derfor er jeg enig med næringskomiteens flertall, som har innstilt på at forslaget ikke skal vedtas.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:48:55]: Som flere av innleggene har vært inne på, også statsrådens, er Finnmarksløpet et fantastisk arrangement som både sysselsetter mennesker og bidrar til næringsutvikling og turisme i en ellers relativt næringsfattig del av Norge. Så har statsråden gjort det til sitt adelsmerke å prate om aktiv næringspolitikk versus passiv næringspolitikk. Er det, etter statsrådens syn, aktiv eller passiv næringspolitikk regjeringspartiene bedriver her i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:49:37]: Jeg merker meg at representanten Bjørnstad omtaler Finnmark som en «næringsfattig del av Norge». At Finnmark er en næringsfattig del av Norge, ifølge Fremskrittspartiet, er en påstand jeg tar sterkt avstand fra. Jeg har brukt mye tid i Finnmark de siste ukene, og det jeg har opplevd, er et framoverlent næringsliv, gründere og etablerte selskaper som vil noe, som brenner for noe, og som vil være med og ta Norge gjennom det grønne skiftet, men som nå har store utfordringer, bl.a. knyttet til sanksjonene mot Russland. Det er derfor regjeringen stiller opp med en pakke av lån, tilskudd og garantier på 1 mrd. kr for å sikre arbeidsplassene i Finnmark.

Denne saken handler ikke om hvorvidt vi er for eller imot Finnmarksløpet – det er vi for alle sammen – spørsmålet er om Finnmarksløpet, som har en stor ambisjon om næringsutvikling, først bør forsøke det ordinære vir-

kemiddelapparatet. Det er i hvert fall det vi mener at de skal gjøre. Vi skal være behjelpelige med å sette dem i kontakt i den forbindelse, og så får vi se hva som kommer ut av det.

Sivert Bjørnstad (FrP) [11:50:38]: Hvis man skal si-tere representanter i Stortinget, bør man ta med hele sitatet. Det jeg sa, var at det var «relativt næringsfattig» i Finnmark, og sammenlignet med de andre regionene i Norge, er det det. Det kan statsråden godt ta avstand fra, men det er et faktum.

Men det brukes som begrunnelse her at man ikke skal gjøre forskjell, og at prosessene i virkemiddelapparatet må gå sin gang. Da er det jo grunn til å lure på hvorfor f.eks. Arctic Race of Norway, som er et viktig prosjekt for Nordland og Troms, får en direkte støtte på 15 mill. kr over statsbudsjettet. Er prosjekter i Nordland og Troms viktigere for regjeringen enn prosjekter i Finnmark?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:51:31]: Jeg tror vi skal se samlet på hvordan vi gjennom statens midler bidrar til å stille opp for næringsfremme, kulturfremme og reiselivsfremme, og at det er summen av de bidragene som teller. Jeg ble spurt om aktiv næringspolitikk, og da vi i høst startet en kraftig dreining av virkemiddelapparatet vårt – og i år kan mobilisere 3 mrd. kr mer til grønne investeringer gjennom virkemiddelapparatet – er dette også midler som Finnmarksløpet vil kunne få ta del i.

Det kan være ulike grunner til at ulike prosjekter får støtte fra ulike tiltak, men jeg vil fremdeles ta avstand fra påstanden om at Finnmark er næringsfattig. Det er ikke slik vi bidrar til å mobilisere skaperkraft i en landsdel som ønsker seg mer aktivitet. Jeg vil gjerne bidra til å snakke Finnmark opp. Jeg har vært der, jeg har sett de fantastiske mulighetene som er der, ikke minst de mulighetene Finnmarksløpet representerer, og det er jeg sikker på at virkemiddelapparatet vårt også mener.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Ojala (PF) [11:52:52]: Jeg har vært med på å arrangere Finnmarksløpet i ti år. Det var i Finnmarksløpets spede barndom. Finnmarksløpet er unikt i Norge og Europa, både arrangementsmessig og ikke minst fordi Finnmarksløpet arrangeres i Finnmark, som er porten til Arktis og porten til Putins verden. Finnmarksløpet kan derfor ikke konkurrere på like vilkår som andre arrangementer i Norge, slik det oppfordres til i innstillingen.

Fra Finnmarksløpets vertskommune, Alta i Vest-Finnmark, langs løypetraseen til Kirkenes i Sør-Varan-

ger kommune har det gjennom 40 år utviklet seg et unikt arrangement som skaper samarbeid, læring og trygg næringsutvikling for ulike aktører. Finnmarksløpet er med på å skape arbeidsplasser, lokalt engasjement, stolthet og økt etterspørsel etter lokale varer og tjenester. Finnmarksløpet er med på å øke lokal kompetanse, og løpet trekker folk også fra utlandet til Finnmark, til Nord-Norge og til Norge og skaper bolyst for flere enn dem som driver aktivt med hundekjøring.

Men det er et alvorlig bakteppe som vi må se på. Det kom godt fram i statsminister Støres tale ved Universitetet i Tromsø i februar. Støre viste til den sterke befolkningsnedgangen i Finnmark, som skaper utfordringer ikke bare for Finnmark, men også for Norge. Støre sa bl.a. at vi ikke kan ha et tomt rom på grensen til Russland og Arktis.

Finnmarksløpet arrangeres altså i et fylke som av sikkerhetspolitiske grunner må ha flere mennesker boende der, til beste for hele Norge. Stortinget kan i dag styrke de positive elementene i Finnmark som skaper bolyst og aktivitet, ikke minst for de unge menneskene som finner en framtidsnæring i hundekjøring, og det potensialet som ligger i Finnmarksløpet, som har – som arrangør – et formål om å utvikle et av Nord-Norges viktigste arrangement og skape stolthet, bolyst og økt interesse for landsdelen som reiselivsmål og etableringssted.

Aktivitet, nærvær og kunnskap er byggesteinene i Finnmark, i Nord-Norge og i Norge for øvrig. Når dagens regjeringssjef sier at vi ikke kan ha et tomt rom på grensen til Russland og Arktis, vil jeg utfordre Stortinget og regjeringen til aktivt å ta del i den bekymringen. Det kan gjøres ved å bevilge 5 mill. kr til Finnmarksløpet for å gjøre jobben med å promotere Finnmark nasjonalt og internasjonalt på en positiv måte.

Pasientfokus kommer til å støtte forslag nr. 1. Forslag nr. 2 vil vi støtte subsidiært, med håp om at forslag nr. 2 får flertall, for det fremmes jo av SV, som er med på å gi regjeringen flertall.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:55:42]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg og Morten Stordalen om å styrke matsikkerheten i Norge gjennom økt matkornproduksjon som følge av krigen i Ukraina (Innst. 235 S (2021–2022), jf. Dokument 8:132 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Hans Gunnar Holand (Sp) [11:56:39] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i en viktig sak.

Representantforslaget om å styrke matsikkerheten i Norge gjennom økt matkornproduksjon som følge av krigen i Ukraina setter fokus på en problemstilling og en bekymring som et samlet storting stiller seg bak. Ukraina og Russland står for en svært stor del av verdens matvareeksport og er også en viktig eksportør av førråvarer og andre innsatsfaktorer for verdens matvareproduksjon.

Med dette som bakteppe inneholder representantforslaget to konkrete forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen raskt gjennomføre ekstraordinære tiltak for å stimulere til økt matkornproduksjon i Norge, herunder økning i kornpris til bøndene og kompensasjon for økte gjødsel- og energipriser.
2. Stortinget ber regjeringen vurdere en risikoavlastningsordning slik at bøndene sår matkorn og får økonomi i produksjonen selv om avlingene ikke blir av matkvalitet.»

En ellers samlet komité skilte lag i disse to forslagene, men en samlet komité ser viktigheten av å sikre mat til egen befolkning gjennom forsvarlig og bærekraftig bruk av ressursene i Norge. Komiteen understreker også betydningen av at det i størst mulig grad produseres korn på de arealene som er godt egnet for det, mens den grovførbaserte husdyrproduksjonen hovedsakelig lokaliseres i områder med gras- og beitearealer. Denne kanaliseringspolitikken er avgjørende for å sikre en høyest mulig samlet norsk matproduksjon og dermed også en høyest mulig selvforsyningsgrad. Komiteen ser det som avgjørende med et sterkt fokus på matsikkerhet og beredskap.

Regjeringen har tydelig kommunisert at tilbudet i årets jordbruksoppgjør vil inneholde en økning i målpris for matkorn og økte tilskudd for matkornproduksjonen slik at det kompenseres for den ekstra veksten i gjødselprisene og bidrar til økt lønnsomhet. Statsråden peker på jordbruksforhandlingene som den riktige arena for dette.

I morgen legger landbruksorganisasjonene fram jordbrukets krav til årets jordbruksoppgjør. Her vil et vesentlig element være kompensasjon for den voldsomme kostnadsøkningen på landbrukets innsatsfaktorer siden tilleggsforhandlingene i høst.

Når det gjelder forslaget om en risikoavlastningsordning, vurderer flertallet en slik ordning som ikke

hensiktsmessig og at den på noen områder kan virke mot sin hensikt.

Ovennevnte vurderinger er med på å danne grunnlaget for flertallets innstilling.

Per Vidar Kjolmoen (A) [11:59:38]: Situasjonen for norsk landbruk er alvorlig, og situasjonen for norsk matsikkerhet er sårbar. Krigen i Ukraina viser det med all mulig tydelighet.

Jeg synes det er bra at Fremskrittspartiet nå kaster seg på toget for å bedre situasjonen for både norsk landbruk og norsk matsikkerhet i form av et kjapt representantforslag. Men politikk måles ikke på utspill i opposisjon, politikk måles på resultater i posisjon. Fremskrittspartiet har de siste åtte årene styrt norsk landbrukspolitikken – ja, forslagsstiller Listhaug har til og med vært landbruksminister – og resultatene har vært oppsiktsvekkende svake i landbrukspolitikken. Mens Høyre og Fremskrittspartiet brukte titalls milliarder på skatteuttak for landets rikeste, ville de ikke bruke en eneste krone for å sikre Norges befolkning tilgang på korn i krisetider. Da høyreregjeringen i fjor, omtrent på denne tiden, la fram et tilbud på stakkarslige 954 mill. kr i jordbruksoppgjøret, var responsen fra Fremskrittspartiets landbrukspolitiske talsperson, Sivert Bjørnstad, til NTB følgende:

«Etter flere år med god inntektsutvikling i landbruket, mener vi det nå er andres tur.»

Resultatene etter åtte år med Høyre og Fremskrittspartiet er oppsiktsvekkende svake i landbrukspolitikken. Det er muligens den svakeste regjeringen vi har hatt helt siden annen verdenskrig, akkurat på landbruk. Men nå er det Arbeiderpartiet og Senterpartiets tur til å levere resultater for norsk landbruk, og resultater skal vi levere.

Jeg er glad for at Fremskrittspartiet gjør en kuvenning i politikken, og jeg ser fram til å diskutere hvordan vi sammen kan styrke landbrukets kår og selvforsyning for vår nasjon i tiden som kommer. Men troverdigheten til Fremskrittspartiet henger på at partiet faktisk er villig til å foreta en reell politisk kursendring, og ikke minst erkjenne at Fremskrittspartiets landbrukspolitikken inntil i dag har vært feilslått – og ikke minst for lavt prioritert i budsjettene. Jeg vil oppfordre Fremskrittspartiet til å ta ordet her i dag, i denne salen, i denne debatten og gi en skikkelig beklagelse både til den norske bonden og til Norges befolkning. Så kan vi legge de siste åtte årene bak oss og jobbe sammen videre for å bedre landbrukets kår. Jeg håper virkelig at Fremskrittspartiet vil vise en sånn raushet overfor den norske bonden og oss alle.

Lene Westgaard-Halle (H) [12:02:50]: Jeg noterer meg at Arbeiderpartiets fraksjonsleder bruker hele sitt innlegg til å snakke ned et opposisjonsparti, og jeg må

helt ærlig innrømme at det var en litt merkelig forestilling.

Fremskrittspartiet løfter her en viktig og aktuell sak. Det er helt avgjørende at Norge kan sikre nok mat til den norske befolkningen i krisetid, og Høyre – i motsetning til Arbeiderpartiet, åpenbart – deler forslagsstillernes utålmodighet knyttet til tiltak og berømmer dem for å ha løftet dem.

Vi lever i en turbulent tid, vi har gått fra én krise til en annen. Ikke før pandemien var over, invaderte Russland Ukraina, og konsekvensene av disse krisene – begge to – er at matprisene kryper oppover, og diskusjonene rundt selvforsyning og mat engasjerer flere. Det er forståelig. Samtidig skal vi huske på én ting: Vi er trygge i Norge, vi er heldige i Norge, vi har nok mat, og vi er godt rustet til å håndtere det som nå skjer i verden.

Likevel må vi ta på alvor at det er full stopp i korneksport fra Russland og Ukraina, og det setter global matproduksjon under press. Dette vil sannsynligvis også føre til økte kornpriser. Det kommer på toppen av de økte kostnadene for innsatsfaktorene til jordbruket. Norge bør være forberedt på å håndtere dette, og det er viktig at denne situasjonen spesielt inngår i Norges arbeid med beredskap generelt. Selv om denne situasjonen nå er akutt, handler dette like mye om å være forberedt på framtidige situasjoner som setter norsk matproduksjon under press.

Forrige taler hadde også et par-tre feil i innlegget sitt. Blant annet hadde Solberg-regjeringen som hovedprioritet å styrke kornøkonomien i de siste jordbruksoppgjørene – det registrerer jeg at Arbeiderpartiet ikke har fått med seg. Det ble gjort gjennom å styrke bl.a. ordningen til beredskapslagring av såkorn vesentlig, og ved å prioritere støtte til mindre, lokale tørke- og lageranlegg for korn på gårdsbruk. Jeg er veldig glad – i motsetning til forrige taler – for at Støre-regjeringen faktisk har fulgt opp denne linjen, og at Senterpartiet også har snudd i saken så det er bred politisk enighet om denne strategien.

Det er også viktig å holde tunga rett i munnen og huske hva de ulike begrepene innbefatter når vi snakker om selvforsyning osv. Vi trenger å huske at Norges dekningsgrad er til sammen nesten 90 pst. Vi er selvforsynte på en rekke produkter, og det legger et svært godt grunnlag for å ha nok mat i en kriseperiode.

I en tid da nasjonalisme og egoisme ser ut til å knytte tettere bånd, er det viktig for oss i Høyre å være tydelige på at internasjonalt samarbeid og handel er helt avgjørende for Norge – ikke bare i en krisetid, men også ellers. Derfor må vi se utover våre egne landegrenser når det gjelder matsikkerhet og forsyningsberedskap.

Terje Hansen (FrP) [12:07:11]: Avisene er fulle av historier om bønder som sliter. Årsaken er bl.a. høye

drivstoff- og energipriser og gjødselpriser som har skutt i været. I en sak i Klassekampen på lørdag kom det fram at gjødsel som kostet 300 000 kr i fjor, koster nesten 1 mill. kr i år.

Nationen i går fortalte at det er særlig kornbøndene som har en nedgang i inntekt i år. Akkurat i år har vi et særlig behov for å sikre kornproduksjonen i Norge. Ukraina er blant verdens største eksportører av korn sammen med Russland. Disse to landene sto for 25 pst. av all hveteeksporten i verden i 2020. I tillegg er Russland stor eksportør av råvarer til gjødsel. Selv om krigen er et stykke unna geografisk, kan vi fort kjenne konsekvensene i vår egen lommebok og se dem på vårt eget kjøkkenbord. Det er svært usikkert hvor mye kornproduksjon som kan bli opprettholdt i Ukraina i år.

Norge er for så vidt et dårlig egnet land til å drive storskala kornproduksjon. Klima, værforhold og jordsmonn er med på å drive produksjonskostnadene opp. I år gjør de ekstraordinære høye energi- og gjødselprisene at lønnsomheten blir enda lavere enn normalt. Vanligvis vil vi i slike år kjøpe mer korn på verdensmarkedet, men i år forventes det knapphet i kornproduksjonen. Derfor bør vi ta et ekstra grep for å få opp kornproduksjonen her hjemme i år av beredskapshensyn, og det haster.

Det er nå – akkurat nå – bøndene planlegger hva de skal så og dyrke, men landbruksministeren vil vente til jordbruksoppgjøret med å sikre lønnsomhet i produksjonen av mathvete og førkorn. Jordbruksoppgjøret vedtas gjerne som kjent i første halvdel av juni, altså om en og en halv måned. Det er vanskelig å skjønne den passive stillingen som Senterpartiet har tatt overfor bøndene. På lørdag hadde Klassekampen en artikkel hvor over 40 storfebønder ville slakte alle dyrene. En av bøndene sier det sånn:

«Det var tørke i 2018. Då var det Frp som sat i regjering, men det kom ein tørkepakke. Og han kom fort. Det er flaut å vera Sp-medlem no.»

Jeg synes samtidig at det er sært at Arbeiderpartiet snakker om gårsdagens landbrukspolitikkk istedenfor å være litt mer på hugget med tanke på å kunne bistå bøndene i det som er problemstillingen i dag.

Jeg tar opp forslagene Fremskrittspartiet har sammen med andre partier i saken.

Presidenten: Representanten Terje Hansen har tatt opp de forslagene han viste til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:10:37]: Det er dramatiske tider for jordbruket, både nasjonalt og internasjonalt – og dei tinga heng også nøye saman. Matprisane internasjonalt har ikkje vore høgare på fleire tiår, og det fører til at vi no går inn i ein vekstsesong og ein sommar der produksjonen i veldig mange land kjem til

å stupe. Det er innsatsfaktorar vi her snakkar om, som er det første problemet, og det forplantar seg vidare til endå høgare matvareprisar. Ein vil få uro og svolt i eit heilt anna omfang enn vi har vore vitne til på lang, lang tid.

Midt oppe i dette står også norsk jordbruk. Jordbruket i Noreg har ein stor del av inntekta si knytt til jordbruksavtalen. Den tekniske jordbruksavtalen angir kva prisen på gjødsel er forventa å vere, kva innsatsfaktorar som bensin skal koste osv. – ting som er heilt avgjerande om ein skal halde oppe og drive produksjon av jordbruksvarer. Når dei prisane går i været, er det klart at vi har problem. Vi har no tilfelle der mange bønder omtrent betalar sjølve for den produksjonen dei har for fellesskapet. Mange har også varsla at dei ikkje kan fortsette; nokon har allereie sagt at dei vil slakte ned buskapen sin eller trekkje seg ut av verksemda. I mange fylke seier dei at den største aktiviteten er taksering av eigedom i jordbruket, for å sjå kva verdier ein har, og på kva måte det er mogleg å kome seg ut.

Dette står i grell kontrast til det som er det overordna målet for det nye fleirtalet i norsk politikk, og det er at ein ikkje skal fortsette å byggje ned jordbruket. Det skal ikkje bli færre bønder, meir jord skal ikkje gå ut av drift. Den utviklinga skal snuast. Det skal bli auka produksjon med utgangspunkt i norske arealressursar, vi skal ta tilbake jord som har gått ut av bruk, og det skal bli fleire bønder. Det er det som er det store løpet inn mot jordbruksforhandlingane.

Men det vi står i no, før jordbruksforhandlingane, før dei første utbetalingane knytt til oppgjøret kjem, er dramatisk i seg sjølv. Det var også litt av bakteppet for at SV i samband med straumpakka til jordbruket tok opp forslag som vi også fekk gjennomslag for, om at Stortinget bad regjeringa følgje med på utviklinga, og dersom det ville kome til kritiske tilstandar der bønder var i ferd med å leggje ned eller redusere produksjonen, såg vi fram til at dei kom tilbake med tiltak. Difor oppmodar eg Stortinget om å be om ei utgreiing, sånn at Stortinget kan sjå på kva som er den faktiske situasjonen, og kan kome tilbake med forslag om det.

Med det tar eg opp det forslaget SV står inne i.

Presidenten: Da har representanten Torgeir Knag Fylkesnes tatt opp det forslaget han refererte til.

Hege Bae Nyholt (R) [12:13:54]: Vi i Rødt er enig med forslagsstillerne om at det er svært viktig for norsk selvforsyning å øke matkornproduksjonen i Norge. Vi registrerer at regjeringen mener de har kommet med signaler om at det vil komme ordninger for matkorn, men samtidig vet vi at det har vært usikkerhet blant jordbrukere om det vil være lønnsomt å dyrke matkorn denne våren.

Bønder kan ikke gå ned i banken med et oppslag om landbruksministeren fra Nationen. De må ha klare vedtak. Et vedtak om en risikoavlastningsordning eller en prisgaranti for bønder som dyrker matkorn, ville være garantier for lønnsomhet og kan være avgjørende for hvorvidt bønder velger å dyrke matkorn denne våren.

Produksjon og også lagring av matkorn er essensielt for matsikkerheten vår. Vi er veldig fornøyd med at det kan virke å ha blitt en bred enighet på Stortinget om at vi igjen skal bygge opp lagringskapasiteten, og at regjeringen har satt i gang et arbeid med å utrede hvordan lagringsanlegg for matkorn kan se ut. Samtidig står anlegg som tidligere har vært i bruk til kornlagring, i fare for å bygges ned og selges som leiligheter. I Stavanger vil Felleskjøpet selge havnesiloen – Norges største kornlagringsanlegg – for å bygge leiligheter.

Vi i Rødt mener det ville være uansvarlig å bygge leiligheter i de få lagringsanleggene vi har igjen, inntil vi har fått fullgode erstatninger på bordet. Vi fremmer derfor i dag et løst forslag der vi ber regjeringen komme med tiltak som sikrer at vi ikke bygger ned lagringskapasiteten og infrastrukturen til lagring av matkorn inntil vi har fullgode erstatninger, og vi inviterer alle partier til å støtte dette forslaget.

Rødt mener den beste beredskapen Norge kan ha, er et levende landbruk basert på norsk ressursgrunnlag. Vi er nå i en situasjon hvor bønder over hele landet melder dyr til slakt og virkelig vurderer å legge ned driften – midt i en global råvarekrise. Det er det hovedsakelig to grunner til: den ekstreme prisøkningen på gjødsel, drivstoff og strøm og den store inntektsforskjellen mellom bønder og andre arbeidstakere.

I løpet av våren har regjeringspartiene stilt seg imot flere initiativer til å få på plass kompensasjonsordninger som kunne ha hjulpet på det store prissjokket bøndene nå møter, og henvist til jordbruksforhandlingene. Vi i Rødt forventer at regjeringen i dette jordbruksoppgjøret tar ansvar for den norske bonden og norsk matproduksjon og legger pengene som trengs på bordet for å sikre en ny giv i norsk landbruk.

Med det tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Representanten Hege Bae Nyholt har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:16:40]: Landbruket er inne i ei kritisk tid. Det trur eg alle som er til stades i denne salen, er klare over, og vi får ny kunnskap om den dramatiske situasjonen for landbruket nær sagt veke for veke.

Det har også skjedd mykje berre sidan dette representantforslaget blei lagt fram, for eit par månader sidan. Vi ser galopperande prisar på råvarer, og vi ser konturne av ei global matvarekrise. Førre veke fekk vi også

ein ny OECD-rapport om norsk klimapolitikk, som var tydeleg på at vi ikkje lenger kan skilje landbrukspolitikk og klimapolitikk i Noreg – vi er nøydd til å sjå dette sterkare i samanheng. Og i morgon kjem landbruket sine krav til landbruksforhandlingane på bakgrunn av ny kunnskap vi har fått om inntektsutviklinga i landbruket. Alt dette gjer at landbrukspolitikken kjem til å bli eit av dei tyngste og viktigaste politiske temaa i Noreg i åra framover, og noko som angår alle parti.

Eg registrerer at Arbeidarpartiet er provosert over at andre parti har meiningar om landbrukspolitikk. Det trur eg ikkje eg skal kommentere noko vidare – eg er gammal nok til å hugse korleis landbruket opplevde det då Arbeidarpartiet sat med landbruksministeren gjennom heile 1990-talet, og eg trur ikkje nokon vil tilbake til den tida iallfall.

Men uansett: Matberedskap er viktig. Vi er nøydd til å auke norsk matproduksjon, spesielt korn- og grøntproduksjon, og vi må ta eit samla politisk grep for å gje norske bønder nødvendig tryggleik før årets vekstsesong – ikkje minst for å sikre at det no blir sådd meir matkorn i Noreg. Det er det dette representantframlegget frå Framstegspartiet handlar om, og det er det dei framlegga som ligg til votering her i dag, handlar om, der Venstre er med på mindretalsframlegg, frå Framstegspartiet, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne, og frå SV, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne. Alt handlar om at vi frå Stortinget si side også no skal vere med og gje norske bønder nødvendig tryggleik for framtida i ei kritisk tid.

Eg synest det er merkeleg at regjeringa – gjentekne gonger eigentleg i det seinare – ikkje tek imot dei utstrekte hendene som kjem frå denne salen frå mange parti om å gå i lag, om å gje norske bønder framtidstru og økonomisk tryggleik. Når det gjeld forsvarspolitikk, inviterer regjeringa Stortinget med på eit breitt forlik. Når det gjeld landbrukspolitikken, som òg er sær viktig for nasjonal beredskap, seier regjeringa og regjeringspartia: Nei, dette skal vi ordne sjølve. Det konstaterer eg, det registrerer eg – eg trur ikkje det er klokt i det lange løp. Men frå Venstre og mange andre parti i denne sal si side er budskapet klar: Vi ønskjer å vere med og gje norske bønder og norsk landbruk framtidstru.

Rasmus Hansson (MDG) [12:19:58]: Når verdens største hveteeksportør overfaller verdens sjetteste største, får det dramatiske konsekvenser for verdens matforsyning. Ukraina-krigen kan ifølge FAO presse matvareprisene 22 pst. opp bare i år. Det kan føre til at minst 13 millioner mennesker går ut i underernæring, i tillegg til dem som er der fra før. Bakom dette truer klimændringene, som kommer til å føre til redusert matproduksjon. Derfor har FNs klimapanel oppfordret ekstra

sterkt, i sin siste delrapport, til at alle land produserer mest mulig mat selv. Den oppfordringen gjelder selvfølgelig ikke minst Norge, med sin lave selvforsyningsgrad.

Dette skjer altså akkurat når det er mer krevende enn noen gang å få opp produksjonen fordi gjødselpriser, drivstoffpriser og strømpriser undergraver økonomien i landbruket. Det gir Stortinget og regjeringen et ekstra stort ansvar for nå å sikre bønderes økonomiske grunnlag. Derfor vil jeg for en gangs skyld takke Fremskrittspartiet for viktige forslag. Vi støtter forslagene, og vi håper at Fremskrittspartiet vil støtte MDGs forslag om å ta vare på matjorda, noe som kommer til behandling litt senere. Det kommer ikke mat fra jord under betong.

Norge trenger mer matproduksjon, ikke mindre. Derfor trenger vi flere bønder, ikke færre. Da må bondene kunne føle seg trygge på at de ikke taper penger på å produsere mat. Inntektsgapet mellom norske bønder og andre yrkesgrupper må tettes, og jeg merker meg at flertallet i komiteen sier de er enig i det. Det kommer også bondene til å merke seg foran jordbruksoppgjøret. Budsjettnemnda for jordbruket anslår at bondenes inntektstap i år kan bli 40 000 kr, og det går jo ikke når økonomien er trang fra før. Årets jordbruksoppgjør blir derfor, som mange har påpekt, det viktigste på tiår, for nå står det om å hindre at norske bønder avviker driften – i en tid hvor vi trenger flere av dem enn noensinne.

Tiden for å la bondene leve i total uvisshet om den grunnleggende økonomien i næringen må være over med dette jordbruksoppgjøret. At flertallet stemmer ned forslagene som vi nå debatterer, pålegger regjeringen et enda større ansvar for å holde løftene sine i det jordbruksoppgjøret som kommer. Vi har alle hørt hvor oppsiktsvekkende mye bedre jordbrukspolitikken skal bli nå når Arbeiderpartiet og Senterpartiet sitter i regjering. Dette har mange hørt. Om en dag legger jordbruksorganisasjonene fram sine krav. Da kan det bare være ett svar fra regjeringens side: De kravene må innfris.

Statsråd Sandra Borch [12:23:14]: Det er et tungt alvor som danner bakteppe for dagens debatt om norsk matproduksjon, nå like før årets jordbruksforhandlinger. Krigen i Ukraina rammer mange, og den rammer på mange måter. Det var høye matvarepriser internasjonalt før krigen, og matvareprisene på verdensmarkedet har nå nådd historisk høye nivåer. Mye tyder også på at de vil bli værende på et høyt nivå en tid framover. Høye matvarepriser rammer først og fremst folk i land med lav kjøpekraft og stor avhengighet av importerte basisvarer. Det er stor bekymring for de humanitære konsekvensene av dette. Det er derfor viktig, ikke bare for Norge, at vi produserer mest mulig av den maten

folk etterspør, her til lands og ikke minst på norske ressurser.

Jeg merker meg at betydningen av et sterkt norsk landbruk nå ser ut til å ha blitt oppfattet av langt flere enn før, også av dem som tidligere har uttalt målsettinger om å svekke viktige elementer i norsk landbrukspolitik og dermed også norsk matproduksjon. Et lønnsomt norsk landbruk er et fundament for nasjonal matvareberedskap. Matproduksjonen kan ikke skrus av eller på når behov brått oppstår. Det krever lønnsomhet i næringen. Det krever forutsigbarhet i næringen som står seg over tid, og som vil ta vare på produksjonsgrunnlaget.

Alvoret ligger tungt over norsk landbruk nå. Tallene fra Budsjettnemnda bekrefter det. I disse dagene kjører kornbønder ut våronna. De investerer arbeidsinnsats og kostbare innsatsfaktorer for best mulig resultat til høsten. Med skyhøye gjødselkostnader var mange usikre på om det ville være lønnsomt å så og gjødsle for matkorn i år. Det var derfor veldig viktig å være tydelig, før våronna og før årets jordbruksforhandlinger, på at lønnsomheten i kornproduksjonen vil bli ivaretatt. Regjeringen har derfor tydelig kommunisert at tilbudet i årets jordbruksoppgjør vil inneholde økning i målpris for matkorn og økte tilskudd for matkornproduksjonen som kompenserer for de ekstra kostnadene som har vært. Jeg har vært tydelig på at det vil komme utbetalinger i 2022, selv om vi forhandler for 2023. Jeg legger også dette til grunn når vi nå går inn i jordbruksforhandlingene.

I morgen skal Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag legge fram sitt krav framfor årets jordbruksforhandlinger. Statens tilbud legges fram om en uke. Det er ingen tvil om at dette kommer til å bli et viktig oppgjør for regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lene Westgaard-Halle (H) [12:26:46]: Vedvarende prisøkninger på korn er et mye større problem for fattige land, som er avhengige av import av korn, og som ikke har økonomi til drastiske prisøkninger over tid – i motsetning til hva man kanskje kan si at Norge har. I dag produseres det omtrent 1,4 ganger mer mat i verden enn vi har behov for, men vi klarer ikke å omfordele maten. Om vi i Norge hamstrer korn, kan det f.eks. bidra til prisvekst internasjonalt.

Hvordan vil regjeringen balansere hensynet til norsk matproduksjon med behov i land som mangler både cash og korn?

Statsråd Sandra Borch [12:27:28]: Som jeg har vært tydelig på mange ganger før, vil vi for Norges del først og fremst oppleve økte kostnader, altså økte priser. Internasjonalt er situasjonen verre, for veldig mange land

er avhengig av produksjon som skjer i Ukraina og Russland. Med det elementet er det viktig at vi nå bidrar til mer produksjon i Norge, på norske ressurser. Derfor sendte vi signalet om at vi nå ønsker å øke målprisen. Også en økning av tilskuddene er formidlet ut og vedtatt i regjeringen og vil danne grunnlaget for det som kommer i årets tilbud.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:28:34]: Da Stortinget behandla straumpakken for ekstraordinær straumstøtte til jordbruket tidlegare i vår, var regjeringsspartia, SV og ein del andre etter kvart einige om at vi skulle be regjeringa om å følgje nøye med på den utviklinga vi såg da, med auka prisar og kva effekt det hadde for bøndene. Det var òg ei klar forventning om at dersom situasjonen blei verre, skulle regjeringa ta initiativ til tiltak som kunne bøte på situasjonen akkurat no, i starten vekstsesongen. Det kunne vere kritisk. Regjeringa har ikkje sett nokon grunn til å kome med tiltak i den situasjonen. Det er litt av bakgrunnen for at vi i SV har bedt statsråden om å ta initiativ til ei utgreiing om situasjonen. På den måten kan Stortinget få fakta på bordet og ta stilling til kva situasjonen er. Nasjonalforsamlinga må ha den informasjonen.

Kvifor har ikkje statsråden vore villig til å imøtekomme det ønsket?

Statsråd Sandra Borch [12:29:44]: Statsråden kan gjerne redegjøre for situasjonen. Jeg mener også at saken er viktig. Vi går nå inn i det som kommer til å bli viktige forhandlinger – det er det ingen tvil om. Jeg og regjeringen har fulgt utviklingen nøye helt siden vi tok over regjeringslokalene. Jeg har også hatt jevnlige møter med næringen, industrien og en rekke aktører for hele tiden å være oppdatert på den situasjonen som nå er i norsk landbruk, men ikke minst også internasjonalt. Vi har også levert 754 mill. kr i forbindelse med tilleggsforhandlingene, noe som var viktig i høst. Vi har levert en strømpakke som inkluderer veksthusnæringen. Det var viktige tiltak. Vi har også gjort et vedtak i regjeringen om å øke målpris og tilskudd for korn, slik at man kunne kommunisere det ut før årets våronn, som nå er i gang.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:30:46]: Eg vil takke statsråden for at ho ønskjer å ta initiativ til ei utgreiing – viss det er som eg har forstått det. Statsråden får eventuelt korrigere inntrykket om det er forstått feil av meg.

Dette er heilt fundamentalt. På Stortinget forsøker vi å danne oss eit overblikk så godt vi kan. Vi er i kontakt med Nortura, vi er i kontakt med Felleskjøpet, vi er i kontakt med ulike typar aktørar og sjølvsagt med faglagga. Men det å danne seg det store, heilskaplege bildet er

vanskeleg for små partigrupper. Det var nettopp det vi ønskte at regjeringa skulle gjere for Stortinget – kartlegge kva situasjonen er, kvar det er kritisk, kva som står på.

Det er bakgrunnen for at eg tok initiativ til ei utgreiing, sånn at Stortinget kan få alle fakta på bordet. Kva er situasjonen? Det er fundamentalt at Stortinget får den informasjonen tidleg og ikkje altfor seint. Kan statsråden seie noko om når utgreiinga kan kome til Stortinget?

Statsråd Sandra Borch [12:31:51]: Det må statsråden sjekke opp, men jeg kan si at statsråden ikke har noen motforestilling mot å kunne gjøre det.

Budsjettmemnda kom med sitt tallgrunnlag like før påske, men det er også viktig å si at det er et svært usikkert grunnlag, for situasjonen endrer seg nærmest fra uke til uke, særlig for viktige kostnadsfaktorer. Her vil situasjonen endre seg hele tiden, og nettopp det gjør at årets forhandlinger kommer til å bli krevende. Ikke minst det tallgrunnlaget som ligger her nå, som vi må forholde oss til, og som er utgangspunktet for forhandlingene, gjør at vi hele tiden må vurdere situasjonen fra måned til måned og uke til uke, fordi situasjonen hele tiden endrer seg.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:32:44]: Det perspektivet blir støtta. Det er veldig vanskeleg å ta eit stillbilde, for dette endrar seg raskt i løpet av få dagar.

Det som også har vore ein styrke med jordbruket, er at ein får ein del innsatsfaktorar frå samvirka, som kan stille garantiar, sånn at ein f.eks. kan få gjødsel på krita. No høyrer eg at stadig fleire har mista moglegheita til det. Så er det sjølvsagt dette med drivstoff – som ikkje blir drive av samvirka, i alle fall ikkje enno – som også gjer at det er vanskeleg.

Er det blitt gjort vurderingar på noko som helst nivå i departementet og av statsråden om å gi ytterlegare garantiar i form av vidare lovnader, det kan vere knytt til full kompensasjon, eller garantiar i samband med innkjøp av sentrale innsatsfaktorar for å møte våronna?

Statsråd Sandra Borch [12:33:47]: Jeg skal være veldig forsiktig med å gå inn og forskuttere det som skal skje i jordbruksforhandlingene om bare noen få dager. Det jeg har sagt, og det jeg mener er et viktig budskap, er at selv om vi forhandler for 2023, er jeg innstilt på å kompensere for de ekstra kostnadene som har vært, allerede i innværende år. Det er et viktig signal, og det er også viktig å diskutere med faglagene hvordan vi kan få de ordningene rettferdige. Dette er helt nye ting vi gjør; vi har aldri gjort det før. Det å få rettferdige ordninger som treffer dem som trenger det mest, og ikke minst dem som har størst behov, også ut fra hvor man er i landet, er den viktige jobben som må gjøres.

Jeg er imidlertid innstilt på å kompensere for kostnader og utbetaling allerede i 2022, og det er et viktig signal og et viktig budskap.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:34:48]: Eg har berre eit siste spørsmål knytt til akkurat det. I samband med straumpakka var vi einige om at vi skal sørgje for ei utbetaling i løpet av året, noko som blir viktig. Men for nokre er det så kritisk at til og med det å få utbetaling i november/desember kan vere utfordrande. Da er eg tilbake til den andre delen av spørsmålet eg stilte: Har det i departementet vore diskutert ulike typar garantiar, sikringar, som gjer at bøndene faktisk kan skaffe seg nødvendige innsatsfaktorar?

Statsråd Sandra Borch [12:35:33]: Igjen er det viktig for meg å påpeke at vi følger situasjonen tett og nøye. Jeg vurderer selvfølgelig ulike løsninger og snur hver stein som kan snus nå for å dekke de økte kostnadene som har vært, og ikke minst også for å starte tettingen av inntektsgapet. Det er veldig mange elementer som er viktige nå framfor årets jordbruksforhandlinger. I tillegg til at vi har fått en ekstra dimensjon med en kostnads tsunami som feier inn over norsk landbruk, og som dessverre har fått enorme konsekvenser, har vi litt av et etterslep å ta igjen på tetting av inntektsgapet, som er arven fra forrige regjering.

Det er klart at dette kommer til å bli en krevende jobb, men jeg tar denne arbeidsoppgaven på dypeste alvor og jobber nå fram mot forhandlingene for å snu hver stein som kan snus for å endre den utviklingen som har vært i norsk landbruk, og ikke minst bidra til en økonomisk trygghet for å produsere maten du og jeg spiser hver eneste dag.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:36:48]: Som statsministeren sa i Stortinget på starten av dagen i dag i Ukraina-utgreiinga si, er vi inne i ei krevjande tid. Alt heng saman med alt, vi har kriser på mange område globalt som vi må løyse: energikrise, klimakrise, forsvarspolitik, beredskapspolitikk – alt dette heng tettare saman enn nokon gong før, og må løysast.

I førre veke kom ein ny rapport frå OECD om norsk klimapolitikk som peikte på at norsk landbrukspolitikk i større grad må hengje saman med norsk klimapolitikk og ikkje gjer det godt nok i dag. Då trur eg ikkje eingong OECD har fått med seg at eitt av dei to faglaga i praksis allereie har brote med den frivillige klimaavtalen som staten og landbruket inngjekk for nokre år sidan. Men det OECD iallfall er veldig tydelege på, er at vi må vri støtteordningane i landbruket over til å gjere landbruket meir klima- og miljøvenleg, samtidig som vi legg til rette for landbruksproduksjon i heile landet. Vil statsrå-

den ta det klimaomsynet i forhandlingane som skal skje no i vår?

Statsråd Sandra Borch [12:37:54]: Jeg synes vi skal skryte litt av norsk landbruk, for det er faktisk den eneste næringen som har en forpliktende klimaavtale med staten, og jordbruket har gjort mye selv. Det er ingen tvil om at jordbruket har manglet virkemidler til å gjøre den omstillingen, og det var jo da representantens parti som satt i regjering. Vi har nå gitt signaler og budsjettmidler til Bionova, som kommer til å bli et viktig element i den jobben. Også klimaavtalen med jordbruket er en viktig del av forhandlingene, som jeg naturligvis ikke kan kommentere på nå. Men det vil være en del av de forhandlingene vi nå skal gjennomføre med norsk landbruk, der vi forhåpentligvis skal lande en god avtale i midten av mai.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:38:48]: Eg er einig med statsråden i at det var eit utruleg viktig arbeid som blei gjort mellom staten og landbruksorganisasjonane i å inngå ei frivillig miljøavtale for nokre år sidan. Det som er utfordringa der, er at vi no ser at ein av dei to organisasjonane eigentleg ikkje er einig i den avtalen som blei inngått, og no tydeleg seier at dei ikkje støttar innhaldet i avtalen, samtidig som klimatrusselen og alvoret i klimaendringane dreg seg stadig meir til. Det er ein situasjon som iallfall uroar meg og Venstre.

Eitt av dei grepa OECD då snakkar om, er at vi er nøydd til å vri støtteordningar vekk frå den mest intensive produksjonen og meir over til å påskjone og betale bruk av areal, halde areal i hevd og ha ein variert produksjon som ikkje nødvendigvis er høgintensiv og avhengig av eksterne råvarer over heile landet. Er det ei innretning statsråden er einig i – at vi no kan begynne å leggje til rette for eit meir berekraftig jordbruk, samtidig som vi aukar satsinga på norsk jordbruk?

Statsråd Sandra Borch [12:39:52]: Det er som representanten innledet med, at ofte henger alt sammen med alt. Samtidig tror jeg også det er veldig viktig nå framover, i hvert fall for regjeringen, at vi ikke kan gå inn for tiltak som reduserer matproduksjonen. Det er ikke nødvendigvis noen motsetning til viktige klimatiltak som skal gjøres, men det er viktig for meg å si at det er en del av de forhandlingene vi nå skal gjøre med faglagene Bondelaget og Bonde- og småbrukarlaget. Organisasjonene kommer med kravet sitt i morgen, og så får vi se hva forhandlingene ender med. Men det er nå for tidlig for meg å forskuttere utfallet av det.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Guro Angell Gimse (H) [12:40:57]: Vi befinner oss i en ekstraordinær situasjon. Det er en urolig verden rundt oss, og vi vet at jordbruksoppkjøret blir spesielt viktig i år. Vi har den siste tiden blitt veldig gode på å snu oss fort og komme med gode løsninger i vanskelige situasjoner, og forventningene til jordbruksoppkjøret er store. Bonden opplever økte strømpriser, gjødselpriiser og dieselpriiser. Noe av dette er kompensert gjennom økt produksjonstillegg, men riktig adressat for de store tiltakene er faktisk jordbruksoppkjøret.

Vi må være forsiktige så vi ikke uthuler det viktige instituttet som jordbruksoppkjøret er. Faglagene og staten sitter rundt bordet på like vilkår og finner gode løsninger for jordbruket. Det kan selvfølgelig være fristende å gripe inn med tiltak utenom. Det tror jeg ikke er særlig lurt, men vi i Høyre støtter intensjonen i forslaget fra Fremskrittspartiet som er lagt fram her i dag.

Matsikkerhet har høy prioritet for Høyre. Vi ønsker å produsere mest mulig av den maten innbyggerne trenger – at vi basert på det vi greier ut fra værforhold og andre naturgitte muligheter, skal produsere det selv. Det viktigste vi gjør for matsikkerheten, er å sørge for økende kontinuerlig matproduksjon.

Vi må også ha i mente, som representanten Lene Westgaard-Halle vektla i sitt innlegg, at vi har en stor dekningsgrad på mat i Norge. Det snakkes veldig lite om dekningsgrad i debatten om matsikkerhet. Vi snakker mer om selvforsyningsgraden, men dekningsgraden er det viktig å merke seg, for den sier noe om den totale produksjonen av mat i Norge, og den er – som Westgaard-Halle var inne på – på over 90 pst. når vi regner med fisken. Fisken er en viktig del av den totale beredskapen i Norge. Skulle det virkelig knipe, har vi den, og det er sentralt for folk å kjenne til, sånn at de er trygge på at vi faktisk har flere bein å stå på. Når det er sagt, er det viktig at vi produserer mer selv av de jordbruksproduktene innbyggerne våre trenger.

Nå ser vi fram til at partene i jordbruksoppkjøret skal sette seg rundt bordet. Disse folkene sitter tettest på jordbruket, og de kjenner detaljene, noe som er viktig for å finne de beste løsningene for økt produksjon og god matsikkerhet.

Per Olav Tyldum (Sp) [12:44:14]: La meg først få lov til å takke forslagsstillerne for å løfte et svært aktuelt tema til debatt.

Det er en samlet komité som ser viktigheten av å sikre mat til egen befolkning gjennom forsvarlig og bærekraftig bruk av våre ressurser. Vi er også samlet om betydningen av at det i størst mulig grad skal produseres korn på de arealene som er best egnet for det, mens den grovførbaserte husdyrproduksjonen lokaliseres i de deler av landet der gras- og beiteareal har sitt fortrinn.

I lys av et verdensbilde som har endret seg dramatisk bare det siste året, har samfunnet måttet forberede seg på svært krevende tider. Derfor er matsikkerhet og beredskap igjen aktualisert, i tillegg til selvforsyningsgraden.

Senterpartiets langsiktige politikk har vært tydelig og klar. Det viser en rekke forslag som er fremmet av partiet i tidligere perioder også. Da er det viktig for meg å understreke at den aller beste beredskapen vi har, er et levende landbruk som baserer seg på norske ressurser i hele landet. Det er – og har alltid vært – Senterpartiets mantra.

En viktig forutsetning for matsikkerhet og beredskap er å sikre lønnsomhet og forutsigbarhet for næringen over tid. Da er det interessant å lese i innstillingen at medlemmene fra Høyre og Venstre bl.a. hadde som hovedprioritet å styrke kornøkonomien i de siste jordbruksforhandlingene under Solberg-regjeringen. Jeg minner om at det er flere år siden det var enighet i forhandlingene. Utgangen for Solberg-regjeringen var vel å løpe fra de ekstraordinære kostnadene som næringen tydelig adressert i fjor.

Ny regjering og ny landbruks- og matminister brakte partene sammen straks man overtok, og kravet fra næringen om å kompenseres for økte kostnader til bl.a. gjødsel ble innfridd med 754 mill. kr, i tillegg til en ekstra investeringspakke til små og mellomstore bruk på 200 mill. kr og en strømstøttepakke – som er nevnt.

Dagens regjering tar ansvar for situasjonen i næringen. Det er levert et historisk høyt tall i tidsrommet mellom hovedforhandlingene i jordbruksoppkjøret. Regjeringsplattformens ambisjoner på vegne av jordbruket står fast, men det er ikke til å legge skjul på at det blir svært krevende.

Økte inntekter til bonden er et middel i tillegg til et mål. Økte inntekter er et middel for å sikre trygg og sikker matproduksjon i hele landet. Det er en ny retning i landbrukspolitikken med en Senterparti–Arbeiderparti-basert regjering.

Per Olav Lundteigen (Sp) [12:47:26]: Norges matvareresikkerhet for jordbruksmat er dårligst i Europa. Jordbruksmat produsert på norske jordbruksarealer tilsvarer 40 pst. av energikaloriene vi spiste i 2020. I tillegg kommer fisk, som utgjør 1,7 pst. – det må Høyre merke seg – av energikaloriene i 2020. Det er fakta – til representanten Gimse. Høyre snakker om en dekningsgrad på 90 pst. inklusiv fisk. Senterpartiets spørsmål er da: Hvorfor i all verden rasjonerte en da korn, kjøtt og melk under de siste to verdenskrigene når man hadde nok fisk? Det henger ikke på greip.

Jordbruksarealet er redusert fra 2,3 dekar per innbygger i 1999 til 1,8 dekar per innbygger i 2021. Det er kritisk. Representanten Westgaard-Halle sier at Norge er

godt rustet. Sannheten er at Norge aldri har vært dårligere rustet enn i dag. Representanten Westgaard-Hallesier at Høyre har styrket kornøkonomien. Referansebruket fra budsjettnemnda på 513 dekar korn har et vederlag til arbeid og egenkapital på minus 32 300 kr per årsverk, samtidig som Høyre har greid det kunststykket å få bevilgninger over statsbudsjettet til det samme bruket på 690 538 kr per årsverk. Det er de kalde fakta.

Økt sjølforsyning betyr økt planteproduksjon. Høyre og Fremskrittspartiet er uenig i det. Økt planteproduksjon kommer bare med økt lønnsomhet, og på kort sikt må vi da øke avlingene. Den vanligste fullgjødselen til korn i dag koster 11,50 kr per kilo – opp fra 3,80 kr per kilo som gjennomsnitt i 2021. Ifølge Yara kan prisene fra 2021 økes med firegangen. Dagens mathvetepriiser er på om lag 3,65 kr per kilo. Kornprisene må opp med minst 1,50 kr per kilo for at det skal lønne seg å drive med kornproduksjon til mat.

Men det største arealet i Norge er gras, og hvis vi ikke gjør det slik at de økte kornprisene slår direkte ut i økte kraftfôrpriser, vil det ikke lønne seg å dyrke gras i Nord-Norge. Jeg vil oppfordre statsråden til å gjennomføre en fordeling av pengene slik at det blir slutt med beitepusseren i Målselv, at beitepusseren erstattes av slåmaskinen. Men da må det lønne seg å dyrke gras i Målselv, i Balsfjord, i Lavangen og i Salangen.

Det er den store utfordringen. Vi står overfor en gigantisk snuoperasjon. Det må lønne seg å dyrke gras og korn i Norge – og da må prisene på produktene opp.

Hans Gunnar Holand (Sp) [12:50:47]: Behandlingen av dette representantforslaget viser at store deler av jordbruksnæringen er inne i en ekstremt krevende tid, med bakgrunn i den situasjonen vi ser i Europa nå. Igjen setter krisesituasjoner matvaresikkerhet og nasjonens evne til å brødfø egen befolkning i fokus.

I den situasjonen vi er i nå, er jeg svært glad for at vi i Sandra Borch har en landbruks- og matminister som tar disse utfordringene på ytterste alvor, og som er helt «fremst i kjeledressen» når det gjelder å gripe tak i utfordringene.

Senterpartiets næringsfraksjon har lagt stor innsats i å reise rundt og besøke næringen og tilknyttede næringer. Vi sitter igjen med tydelige og samstemte tilbagemeldinger fra hele landet. Vi føler at vi har dannet oss et reelt bilde av situasjonen. Det er en utfordrende situasjon, og mange brukere er i en svært, svært vanskelig økonomisk situasjon.

Senterpartiet har gitt klare signaler om at den riktige arenaen for å kompensere for den voldsomme kostnadsveksten er gjennom årets ordinære jordbruksforhandlinger. Det er viktig at den delen av forhandlingene som gjelder kostnadskompensasjon, blir utbetalt i inne-

værende år og så raskt som mulig. I den forbindelse er det veldig bra at jordbruksoppgjøret starter i morgen, med framlegging av jordbrukets krav.

Den beste matvareberedskapen har vi, som flere representanter har nevnt, gjennom løpende nasjonal matproduksjon. Derfor mener vi det er bra for landbruket og den norske forbrukeren at vi nå har en regjering som består av partier som har prioritert matvareberedskap og landbrukets inntjening over tid. Regjeringen har som mål å tette inntektsgapet i løpet av en 4–6-årsperiode samt å øke selvforsyningsgraden til minimum 50 pst., korrigert for importerte førråvarer.

Dette er et ambisiøst mål som det kreves prioriteringer og innsats for å nå. Vi er helt avhengig av et landbruk i hele landet hvor matkornproduksjonen foregår på den beste kornjorda, og hvor grovførbaserte produksjoner foregår der det ligger til rette for det. Inntjeningsevnen til landbruket vil i den forbindelse være et virkemiddel for å sikre matvareberedskapen gjennom løpende produksjon. Det er selvfølgelig også et mål å sikre bonden forutsigbare rammer og en inntekt på linje med andre grupper.

Jordbruksforhandlingene er den rette arenaen for å kompensere kostnadsveksten, snu utviklingen samt sikre økt selvforsyning og matvareberedskap. Forbrukernes og landbrukets interesser ivaretas etter vår mening best gjennom avtaleinstituttet og reelle forhandlinger mellom partene, ikke gjennom representantforslag og enkeltvedtak i Stortinget.

Sivert Bjørnstad (FrP) [12:53:57]: Det var representanten Kjølmoens lille visitt som fikk meg til å ta ordet. Den var i grunnen ikke så rent liten heller, for hele hans innlegg handlet om forslagsstillerne og partiet Fremskrittspartiet. Hvis man skreller bort retorikken, var det ikke mye igjen i det innlegget. Det var nesten som å være tilbake på skoledebatt. Nå er det en viss aldersforskjell mellom representanten Kjølmoen og meg, så jeg fikk aldri oppleve ham live i skoledebatt, men jeg kan jo tenke meg hvordan det var.

Det kan bero på en viss erindringsforskyving at han ikke husker situasjonen i landbruket de siste åtte årene, og representanten skal ikke lastes for det. Han var ikke representant da, han var travelt opptatt i fylkeskommunen i Møre og Romsdal, og da er det ikke nødvendigvis så enkelt å følge med på den nasjonale debatten.

Men det var altså sånn at færre heltidsbruk ble nedlagt under Solberg-regjeringen enn under den rød-grønne regjeringen. Veksten i landbruksproduksjonen var vesentlig høyere enn under den rød-grønne regjeringen. Det ble omdisponert over 30 pst. mindre jordbruksareal enn under den rød-grønne regjeringen, og inntektsveksten per bonde var på 116 000 kr i perioden, 20 000 kr mer enn andre grupper i samfunnet. Ergo ble

gapet mellom bøndene og de andre gruppene mindre i den perioden. Vi har imidlertid ikke, som Kjølmoen og Arbeiderpartiet, lovet å fjerne inntektsgapet på fire år. Men det har altså Kjølmoen og dagens regjering gjort. De vet imidlertid ikke hvor mye det koster – et eller annet sted mellom 13 og 20 mrd. kr.

Så kan en si at uttrykket «bondeanger» har fått en ny betydning, for nå er representanten Kjølmoen ute i avis etter avis og driver med forventningsavklaring. Nå har vi fått inflasjon, og vi har høye renter. Det er ikke måte på hvor mye vi har som gjør at Arbeiderpartiet ikke kan levere på lovnaden sin om å fjerne inntektsgapet på fire år.

Situasjonen som ligner mest på den vi har nå, men som likevel var langt mindre alvorlig, var tørkesituasjonen i 2018. Da leverte regjeringen kraftfulle tiltak allerede den sommeren. Det står i grell kontrast til hva dagens regjering og regjeringspartier foretar seg. De foretar seg ingenting, men sitter og toer sine hender og venter og håper på bedre vær.

Morten Stordalen (FrP) [12:57:20]: Noen har gode dager på jobb, andre har dårligere dager på jobb. Bøndene er også av dem. Arbeiderpartiets representant må kanskje ha hatt sin dårligste dag med å sende en slik hilsen til landbruket, som står i de utfordringer man gjør, ved å bruke et helt innlegg på å radbrekke et forslag som handler om å ta landbruket på alvor.

Ekstraordinære situasjoner krever ekstraordinære tiltak. Det har denne salen vært ganske unisont enige om gjennom pandemien og også under andre pakker nå senere, unntatt når det gjelder den situasjonen vi står i, med matproduksjon.

Man sier at det ikke er egnet å ta dette som et representantforslag i Stortinget. Nei vel? Man skal vente på forhandlingene i forbindelse med landbruksoppgjøret. I mitt fylke, i mitt område, Vestfold, har nå de fleste allerede sådd ferdig. Det er situasjonen man står i. Jeg kommer fra gamle Re, i nye Tønsberg kommune, og det er ganske store matprodusenter som ligger der. Jeg fikk en melding derfra i mars, hvor Fremskrittspartiet ble takket for at vi tok initiativ. Produsenten sto nemlig i en situasjon der han for første gang dyrket til førvekster, normalt dyrket han mye mathvete.

Jeg har snakket med flere, også matprodusenter med kyr, og Nortura kan melde om at det særlig i østlandsområdet er rekordnedslakting. Rakkenes, som er kommunikasjonsdirektør der, sier ikke antallet. På grunn av konkurransehensyn kan man ikke si antallet, men det er dramatisk og vil få store konsekvenser flere år fram i tid. Alle som driver med landbruk og med kyr, vet at det tar tre år å dyrke opp igjen.

Når man da stå her og sier at det er spesielt, og at man bør unnskylde seg, mener jeg først og fremst Kjøl-

moen fra Arbeiderpartiet bør unnskylde seg fra talerstolen. Jeg tror ingen av disse matprodusentene ble veldig beroliget, men det føyer seg inn i rekken – en lang, lang rekke – av uttalelser fra spesielt Arbeiderpartiet, men også fra Senterpartiet, for den saks skyld, om at de følger situasjonen nøye. Det hjelper ingenting.

Når det gjelder drivstoffprisene: Hvis vi sammenligner dieselpriisen i forrige måned med mars i fjor, vet vi at den var 51 pst. høyere. Strømutgiftene: Man har gjort noen tiltak for bøndene, men ikke for alle. For pakkeriene av poteter og grønnsaker dekker man ikke noe, og det er de samme som eier dem. Man har heller ikke gjort noe med hensyn til gjødsel. Det hjelper ikke å si at vi skal kompensere. Det er allerede sådd flere steder i landet, så det er for sent. Men man kunne rettet opp skaden ved å støtte Fremskrittspartiet nå, og reddet flere andre lenger nord i landet.

Ingrid Fiskaa hadde her overtatt presidentplassen.

Lene Westgaard-Halle (H) [13:00:37]: Først vil jeg takke forslagsstillerne for å ha tatt initiativ til en viktig debatt. Dernest vil jeg takke alle dem i salen som har bidratt med gode og nyanserte innlegg i debatten. Det fortjener både saken og forslagsstillerne, og så har vi alle litt ulike tilnærminger til den situasjonen vi står i.

Ellers må jeg innrømme at jeg synes det var interessant å høre representanten Lundteigen foredra for egen statsråd om hvordan landbrukspolitikken skulle ordnes. Han hadde dessverre også en lang rekke faktafeil i sitt innlegg, men vi får spare det til en senere debatt.

Det som er litt uklart etter denne debatten, er hva det største regjeringspartiet mener om saken vi diskuterer i dag. Jeg må innrømme at jeg noterte meg det samme som Bjørnstad – jeg skrev skoledebatt i hjørnet på arket mitt – og jeg må innrømme at jeg tror at jeg hadde blitt bedre informert i en gjennomsnittlig skoledebatt enn jeg ble av innlegget til Arbeiderpartiets fraksjonsleder. Det sier litt, all den tid jeg var Høyres heldige representant i Martin Schanches første og siste opptreden i en skoledebatt.

Så håpet jeg, må jeg innrømme, kanskje litt naivt, i det lengste at Arbeiderpartiet ville ta ordet på nytt og redegjøre for hva de faktisk mener om saken. Derfor, med respekt, må jeg nesten be Arbeiderpartiet om å delta i samme debatt som resten av oss, og komme opp og redegjøre for hva Arbeiderpartiet mener om matsikkerhet og matkornproduksjon. Vi vet alle hva han mener om Fremskrittspartiet.

Per Vidar Kjølmoen (A) [13:02:23]: Representanten Westgaard-Halle og representanten Bjørnstad lurte på hvordan undertegnede har opptrådt i skoledebatter

tidligere. Til det er det å svare at undertegnede ikke har deltatt i skoledebatter, han har hatt et liv utenfor politikken og har jobbet i vanlig inntektsbringende arbeid. Det kan komme godt med når man skal ha et utenfraperspektiv i salen her også, kanskje – hva vet jeg?

Aller først har jeg lyst til å gi opposisjonen litt rett. Undertegnede var litt upresis i det første innlegget knyttet til hvor mye det var satset på beredskapslagring. Riktignok stemte Høyre og Fremskrittspartiet systematisk ned alle forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet om å bygge kornlagring, men det er riktig at det kom kanskje 0,1 promille, som ble satt av av det man brukte for å sette ned formuesskatten for landets rikeste – litt til førkorn og litt til å utrede. Det skal jeg gi opposisjonen rett i.

Fremskrittspartiet lurar på hvorfor ikke Arbeiderpartiet og Senterpartiet er mer på hugget. Da tror jeg det er viktig å si at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i kroner har levert 50 pst. mer til landbruket mellom oppgjørene enn den forrige regjeringen leverte i det forrige oppgjøret, og det var altså et oppgjør Fremskrittspartiet mente var mer enn bra nok.

Så til forslaget som er fremmet her i dag. Dette omhandler ting som går direkte inn i de forhandlingene, der vi skal få et utspill fra faglagene i morgen. Enhver ansvarlig politiker vil da forstå at å begynne å signalisere på talerstolen her i dag hvordan man stiller seg til forslagene, fullstendig vil kortslutte det forhandlingsinstituttet. Derfor er det helt umulig for et ansvarlig parti å begynne å signalisere rundt det nå, i hvert fall hvis man er et parti som er opptatt av å verne rundt bøndenes rett til å forhandle om sin egen hverdag.

Arbeiderpartiet og undertegnede mener at spørsmålene her er viktige – ja. Det er ting som det må kikkes på, men det er ikke noe vi skal sitte ensidig på Stortinget og gjøre beslutninger rundt nå. Dette er noe det politiske systemet og bøndene sammen skal finne ut av.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [13:05:20]: Vi som er vitne til disse verbale sverdslaga som står mellom Framstegspartiet og Arbeiderpartiet, er noko i tvil om korleis vi skal handtere det. Skal vi ta fram piskan mot Framstegspartiet, eller skal vi gi dei ein klem for det ein kan spore som ei nyorientering i landbrukspolitikken? Bondeopprøret var jo eine og aleine eit oppgjør med den politikken som den førre regjeringa førte, og som sette speed på ei samfunnsutvikling der ein berre skulle gjere seg stadig meir avhengig av innsatsfaktorar frå utlandet, i den samanhengen var det som kom frå utlandet, bra, ein skulle berre ta i bruk dei mest produktive areala og byggja ned dei andre.

Rundt 30 pst. av jorda i heimfylket mitt, Troms, har gått ut av drift under blått styre – 30 pst. Det er resultatet, det er eit faktum. I sitt alternative statsbudsjett har vel

Framstegspartiet tatt til orde for litt over 1 mrd. kr i kutt til bøndene. Så i eit slikt perspektiv er det viktig å ha klart for seg at Framstegspartiet har vore på ei anna side i jordbrukspolitikken, dei har vore i strid med bøndene, dei ønskjer å bruke minst mogleg pengar på bøndene og ønskjer å drive ein nyliberal politikk på det feltet. Det at dei kjem med forslag no, er positivt. Dei ønskjer i den situasjonen vi er i no, å bruke meir pengar på jordbruket, for dei ser og anerkjenner at her er det ei krise som vi må kome oss ut av. Det er grunnleggjande positivt.

Vi i SV er veldig spent på om det kan bety at også Framstegspartiet kan vere villige til å vere einige i målet om at inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet skal tettast. Vi tenkjer at det er det naturlege neste steget, der vi kunne få breidde – frå høgresida til venstresida – av parti som faktisk ønskjer å tette det inntektsgapet ut frå ei erkjenning av at i den tida vi lever, der jorda vert pint ut rundt omkring i verda, der matprisane i verda går i taket, må vi ta jorda tilbake og i bruk igjen. Ein må løfte fjellandbruket, ein må løfte kystjordbruket, ein må ta i bruk dei teigane vi har rundt omkring og gjere det lønsamt for bønder å drive, ikkje gjere det om til ei gjeldsfelle, som veldig mange står i i dag.

Summa summarum trur eg at ein i denne samanhengen skal la det vere eit heilt ope spørsmål om det skal vere pisk eller klem – kanskje litt av begge delar – til Framstegspartiet, ønskje velkommen gode forslag og rette peikefinger mot at det snart er eit jordbruksoppgjør, og det er snart eit alternativt statsbudsjett. Der ventar vi å sjå resultat av nyorienteringa.

Morten Stordalen (FrP) [13:08:36]: La meg kommentere representanten Kjølmoens innlegg lite grann. Jeg forventer jo at man leser forslagene før man går på talerstolen og debatterer dem. Når man egentlig kanskje ikke har lest innholdet, vil jeg bare minne om at Ukraina-krigen startet den 24. februar, det var altså etter at man tidligere hadde snakket om behandling og bevilgninger til landbruket og bøndene. Jeg vil bare minne Arbeiderpartiet om at forslaget tar opp i seg den krisen man står i. Når to så store land, matprodusenter, er i krig, og det er en varslet nedgang i eksport og produksjon, står hele verdenssamfunnet i en kritisk utfordring, også her i Norge.

Når man da klarer å få seg til å si at det nærmest vil ødelegge forhandlingsinstituttet når man fremmer forslag, er det litt merkelig gitt mitt forrige innlegg. Jeg sa at under hele pandemien og kriser har dette Stortinget de siste par årene klart å snu seg rundt og komme med tiltak man ikke trodde var mulig, man hadde ikke engang tenkt tanken før pandemien. Da er det veldig rart å bli tatt til inntekt for å skulle mene noe helt annet. Vi tar opp et forslag som faktisk gjelder langt flere enn bare

Kjølmoen. Det gjelder alle innbyggerne våre – å sørge for matsikkerhet.

Hvis man ikke har fått det med seg: Som jeg sa, har jeg registrert at regjeringen er veldig flink til å si at de følger situasjonen nøye, de gir tydelige signaler. Ja, det hjelper ikke dem som har latt være å så mathvete, det hjelper altså ikke dem som har levert inn kyr, det hjelper ikke at det blir rekordnedslakting, det hjelper ikke dem som velger å gi opp, det hjelper ikke dem som velger å selge og gå ut av landbruket. Det er det signalet Stortinget sender i dag. Man kan gjerne vente på forhandlingene, det blir ikke noe lettere av den grunn.

Jeg forventer derfor litt mer respekt, man skulle i hvert fall tro at det fra landets største parti, et regjeringsparti som Arbeiderpartiet, var en litt mer anstendig debatt og litt mer respekt for dem som sliter, som driver innenfor landbruket og ikke lenger får sove om natten. Jeg møtte senest i går noen som jeg har stor sympati med. Det er stort sett flinke, driftige bønder, i hvert fall i Vestfold – og for øvrig landet rundt. Jeg vet at de som følger debatten her i dag, ikke er veldig imponerte, men det får være Arbeiderpartiet og regjeringens problem.

Så hilser jeg heller velkommen senere og håper virkelig at regjeringen følger opp det man har sagt – i hvert fall landbruksministeren. Jeg synes det er synd at man ikke klarer å samle seg om ekstraordinære tiltak i en ekstraordinær situasjon – når det er krise.

Statsråd Sandra Borch [13:11:47]: Jeg må først få takke for det som har vært en god debatt. Jeg er også glad for at alle partiene har deltatt i debatten. Det vitner om at dette er en alvorlig situasjon. Det ligger et alvor over norsk landbruk nå. Tallene fra Budsjettnemnda for jordbruket er nå lagt fram, med en vesentlig større usikkerhet enn normalt, men tallene viser i aller største grad tydeligheten av at kostnadene ved økte priser på bl.a. gjødsel, drivstoff og fôrvarer treffer næringen veldig hardt.

Det er naturlig at det er store forventninger til jordbruksoppgjøret, enten det er fra bønder, ordførere, folkevalgte eller vanlige folk. De ser at norske bønder gjør en viktig jobb. De ser at kostnadene vokser, og at lønnsomheten over tid har vært veldig lav. At det er store forventninger til oss, er helt naturlig. Vi har vært offensive på jordbrukets vegne, og det er vi fortsatt.

Det er viktig å minne om at regjeringen har gjort mer mellom to jordbruksoppgjør enn noen annen regjering. Vi gjennomførte tilleggsforhandlingene som forrige regjering ikke evnet å lande. Vi har innført strømsstøtte, økt potten for investeringsstøtte og gitt muligheter for at prisen for egg og kjøtt kan økes. I tillegg har regjeringen og jeg sagt at det blir ekstra utbetalinger for 2022. Det er også langt utenfor det som er normalt.

Jeg har stor forståelse for at det er veldig mange som er utålmodige. Samtidig tror jeg ikke jordbruket ville vært tjent med å ha en løpende forhandling om enkelt-elementer uten at man ser totaliteten. Nettopp derfor er forhandlingsinstituttet og de forhandlingene vi nå skal inn i, så viktige.

Jeg vil minne om at det er bare fem måneder siden det satt partier i salen her og kuttet 1,3 mrd. kr i årets jordbruksforhandlinger, i årets beløp. Jeg er veldig glad for at jeg ikke styrer Landbruksdepartementet på deres budsjett.

Helt avslutningsvis: Min og regjeringens ambisjon er at vi nå gjennom forhandlinger med jordbrukets faglag skal komme fram til en enighet om jordbruksoppgjøret som både håndterer den svært krevende situasjonen jordbruket står i nå, og viser en retning mot bedre inntektsmuligheter for den svært viktige næringen framover. Det er ingen tvil om at dette trengs etter veldig mange år med økonomisk utrygghet for norsk landbruk og norsk matproduksjon.

Alfred Jens Bjørlo (V) [13:15:01]: Representanten Fylkesnes var usikker på om han skulle svinge piskene eller gi en varm klem til alle de som nå engasjerer seg for norsk landbruk og norsk matproduksjon. I disse pride-tider er det freistående å seie at det ikke trengs å vere nokon motsetnad mellom det, pisk og kjærleik kan henge i hop, men eg trur vel at vi i det store biletet skal sjå positivt på at det no er eit breitt og stadig veksende engasjement for norsk landbruk og norsk matproduksjon, noko eg òg trur var konklusjonen i innlegget til representanten Fylkesnes.

Det eg tok ordet for, var representanten Kjølmoe og Arbeidarpartiet, som på sitt andre forsøk i alle fall kom med noko som kunne nærme seg nokre argument for kvifor Arbeidarpartiet er imot dei framlegga som det blir votert over i dag. Dei argumenta kan ikkje stå uimotsagt frå Venstre si side. For det fyrste stemmer Arbeidarpartiet mot desse framlegga fordi det kjem for seint; vi er for tett opp i vårens landbruksoppgjør. Vel, då vil eg minne om at Arbeidarpartiet og Senterpartiet har hatt høve til å vere med på tilsvarende initiativ også tidlegare. Det har vore fleire høve i denne salen tidlegare i vinter, som representantforslag frå Raudt og forslag i salen frå Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti – som alle har vore invitasjonar til å vere med og gi breiare sikring for at norske bønder vil ha økonomi til åuka norsk matkornproduksjon. Høvet har vore her tidlegare, Arbeidarpartiet har stemt imot då, og då held det ikkje som argument å kome her i dag og seie at no er det for seint.

Det andre argumentet er at regjeringa har levert så utruleg mykje pengar til norsk landbruk mellom land-

bruksoppgjera. Det er isolert sett rett, men den delen av historia ein hoppar over, er at det fyrst og fremst handlar om tre ting: Det handlar om eit tilleggsoppgjær som kom på grunn av auka prisar, som blei vedteke av eit breitt fleirtal i Stortinget, der også dei tidlegare regjeringspartia, Venstre, Høgre og Kristeleg Folkeparti, har slutta seg til alle løyvingar som er gjorde, så vidt eg kan hugse, krone for krone. Dei neste pakkane vi snakkar om, er pakkar med ekstraordinær straumstøtte i to rundar. Også det var framlegg det var brei politiske støtte til – eg trur, etter det eg hugsar, det var samrøystes politisk støtte til det i Stortinget, at alle parti i denne salen har vore med på det.

Så det er korrekt at det er gjeve mykje ekstra midlar til norsk landbruk mellom landbruksoppgjera, men det er gjeve ut frå ein ekstraordinær situasjon, og med brei støtte i denne salen. Det er ein viktig del av biletet som vi må ha med oss her i dag. Eg må difor endå seie eg er unndrande over at ikkje regjeringspartia tek imot invitasjonen som er her i dag, til å vere med og gje norske bønder endå breiare tillit og tryggleik for den viktige jobben dei skal gjere i tida framover.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:18:22]

Redegjørelse av kultur- og likestillingsministeren om ytringsfrihet og pressefrihet og om nåsituasjonen og måloppnåelsen i mediepolitikken 2022

Statsråd Anette Trettebergstuen [13:18:43]: Den siste tiden er en helt klar påminnelse om at ytringsfrihet, pressefrihet og informasjonsfrihet er helt avgjørende for velfungerende samfunn. Dette er demokratiske verdier som det er lett å ta for gitt i et land som Norge. Situasjonen i Europa underbygger at vi må gjøre det motsatte. Vi må være et foregangsland. Vi, med våre tradisjoner, må ha et mål om å være en tydelig stemme for å beskytte og fremme ytringsfrihet, også i internasjonale fora. Den kan altså ikke tas for gitt.

Mediene våre er forutsetningen for nettopp ytringsfrihet og demokrati. Koronapandemien og krigen i Ukraina illustrerer at behovet for troverdige og uavhengige redaktørstyrte medier av høy kvalitet er større enn noen gang. Det russiske medietilsynet har blokkert tilgangen til flere medier, og Putins nye medielov kan straffe såkalte falske nyheter, slik russiske myndigheter definerer dem, med fengsel i inntil 15 år.

Russland har lenge stått bak en desinformasjons- og destabiliseringskampanje rettet mot vestlige land, særlig land med store russiske minoriteter. Mediene Russia Today og Sputnik kontrolleres av russiske myndigheter og har vært sentrale redskaper i denne kampanjen. Rus-

sia Today og Sputnik er blitt brukt av Putin-regimet til å spre propaganda om krigen i Ukraina, og EU har i sin sanksjonspakke besluttet å blokkere disse mediene.

Vi her hjemme har besluttet at vi ikke skal sensurere Russia Today og Sputnik. Grunnloven § 100 setter svært høye krav for å kunne innskrenke ytringsfriheten, og per i dag er det vanskelig å se at disse aktørene utgjør en slik trussel mot grunnleggende samfunnsinteresser i Norge at det kan forsvare forhåndssensur gjennom generelt forbud.

Jeg gjentar det gjerne: Medier er en forutsetning for ytringsfrihet og for demokrati. Regjeringens mål er å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle grupper i samfunnet har tilgang til et godt medietilbud. Vi skal sikre ytringsfriheten gjennom de frie mediene, og redaktører og journalister skal ha et spesielt vern. Ytringsfriheten står sterkt i Norge, men som ytringsfrihetskommisjonens mandat gjenspeiler, har det offentlige rom gjennomgått grunnleggende endringer siden den første kommisjonens rapport ble lagt fram i 1999.

Den nåværende ytringsfrihetskommisjonen leverer sin NOU i august. Med en ny gjennomgang av ytringsfrihetens stilling i Norge vil vi ha et godt utgangspunkt for det videre arbeidet på feltet. Utredningen blir overlevert og debattert på åpningsdagen av Arendalsuka, altså den 15. august i år. Forhåpentligvis vil Arendalsuka og at den overleveres der, være starten på en bred og inkluderende offentlig samtale om kommisjonens vurderinger og forslag. Så vil regjeringen etter det komme tilbake med konkrete tiltak for å styrke ytringsfriheten etter at de har levert sin NOU og vi har vurdert den.

Om en drøy måned er jeg så heldig at jeg skal få delta under World Expression Forum på Lillehammer. Dette er et nytt og enormt spennende initiativ, som har til hensikt å styrke ytringsfriheten globalt ved å etablere en sentral møteplass for alle som ønsker å jobbe for ytringsfrihet. World Expression Forum sammenligner seg med World Economic Forum, bare at temaet er ytringsfrihet i stedet for økonomi. Utgangspunktet er norsk. Det har støtte fra både bokbransjen, mediene og ytringsfrihetsaktører. Ambisjonen er internasjonal, med aksjonærer og støttespillere fra hele verden, og programmet for den aller første konferansen er svært imponerende. Jeg ser med stor forventning fram til å bidra i en diskusjon om hva vi politikere kan gjøre for å styrke ytringsfrihetens kår – fra samme scene som bl.a. fredsprisvinnerne Maria Ressa og Dmitrij Muratov.

Norge toppet fortsatt Reportere uten grensers pressfrihetsindeks i 2021, for femte år på rad. Det er gledelig. Men det er ikke så vanskelig å holde på idealer og prinsipper i et trygt, egalitært og velfungerende samfunn uten store konflikter – som Norge. Det er vanskeligere å holde på idealene når de utfordres, f.eks. av aktø-

rer og myndigheter som bruker mediene til å manipulere offentligheten. Pressefrihetsindeksen viser oss også at vi har en lang vei å gå internasjonalt.

Ytringsfrihetskommisjonen er nå i ferd med å ferdigstille utredningen av de sosiale, teknologiske, juridiske og økonomiske rammene for ytringsfriheten i dagens samfunn. Mandatet tar for seg mange av de mest aktuelle, men også vanskeligste og betente spørsmålene og dilemmaene i samtiden: hat, hets og mobbing i sosiale medier, trusler mot journalister, politikere og samfunnsdebattanter, desinformasjon og propaganda, og skadelig innhold og nettovergrep.

Som denne oppstillingen viser, ender ytringsfrihetsdebattene gjerne med å dreie seg om ytringsfrihetens negative sider, om ytringsfriheten som et problem. Det er kanskje ikke så rart, men det er en risiko for at vi går glipp av noe helt vesentlig: hva denne friheten faktisk betyr. Man kan se for seg at kritikk mot en ideologi eller politisk retning ble forbudt fordi tilhengerne av den følte seg fornærmet av det, at medier ikke turte å rapportere fra politiske demonstrasjoner uten at statlige kanaler gjorde det først, eller at man risikerte å miste jobben hvis man kritiserte dem som styrer landet. I veldig mange land lever folk med akkurat dette.

Jeg vil sitere den nylig avgåtte generalsekretæren i redaktørforeningen, Arne Jensen. Han har sagt: Vi må lære oss å heie på ytringsfriheten! Milde Moses, ytringsfriheten er jo ikke et problem! Det er en ressurs. Det er en verdi. For hele samfunnet vårt.

Jeg er hjertens enig.

Regjeringens mål er å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle grupper i samfunnet har et godt medietilbud. For å oppnå det er mediemangfoldsarbeidet helt sentralt. Medietilsynet dokumenterer utviklingen i det norske mediemangfoldet gjennom sitt mediemangfoldsregnskap. Regnskapet for 2020 viser at Norge har et mangfold av redaktørstyrte journalistiske medier, både på nasjonalt nivå og lokalt nivå. En bred sammensetning av aktører og eiere, både nasjonalt, regionalt og lokalt, er grunnleggende for å sikre et avsendermangfold og borgernes informasjons- og ytringsfrihet.

I analysen av bruksmangfoldet finner Medietilsynet at vi alt i alt har et godt bruksmangfold i Norge. Infrastrukturen sørger for at de aller fleste har tilgang til medier og nyheter, og at store deler av befolkningen bruker et mangfold av de redaktørstyrte mediene.

Det er viktig at vi eksponeres for et mangfold av kilder, samtidig som vi har fellesarenaer for den offentlige samtalen. Rapporten viser imidlertid at det er et tydelig generasjonsskille i mediebruken. De unge bruker digitale medier og strømmetjenester i større grad enn de eldre. Selv om befolkningen samlet sett blir mer digital i mediebruken, faller de eldste litt utenfor.

Kjønn, utdanning og inntektsnivå spiller også inn på mediebruken. Yngre, kvinner og de med lav utdanning og lav inntekt orienterer seg i noe mindre grad enn andre grupper mot de norske redaktørstyrte mediene. Dette kan lede til en informasjonskløft mellom ulike grupper i befolkningen. Vi i regjeringen er enig med Medietilsynet i at et slikt skille vil kunne føre til en mer fragmentert offentlighet og en økt risiko for polarisering og ekkokamre. Vi følger denne utviklingen nøye.

I fjor satte NRK opp en robot til å se på norske nyhetssider i fire måneder og telle antall kvinner og menn. Totalt talte roboten 18 038 ansikter på denne tiden. 38,6 pst. av dem var kvinner. Roboten er nok sikkert ikke helt perfekt, men resultatet peker i samme retning som en god del andre undersøkelser viser oss. Det er tendenser til at kjønnene ikke presenteres likt, og at kilder også stilles ulike spørsmål, basert på kjønn. Årsakene til dette er sammensatt, men det er enormt viktig at mediene fortsetter å jobbe for en bedre kjønnsbalanse i kildebruken. Alle kjønn, nasjonaliteter og aldersgrupper trenger noen å identifisere seg med i mediene.

Medietilsynet gjennomfører også undersøkelser om befolkningens tillit til mediene. Den siste undersøkelsen tilsynet utførte, viste at åtte av ti har høy tillit til norske medier. Vi i regjeringen er stolte av det norske medier får til, og jeg gleder meg også til å feire norske medier når Nordiske Mediedager åpner i Bergen i neste uke.

Medietilsynet gjennomfører årlige undersøkelser om økonomien i de norske mediene. Aviser og kringkastere sto for knapt 1 pst. av BNP for Fastlands-Norge i 2020. Brukerinntektene til avisene og inntektene tv-virksomhetene får fra salg av kanalpakker, strømmetjenester og distribusjon, spiller en stadig viktigere rolle for økonomien. I 2017 hadde medievirksomhetene for første gang større inntekter fra brukermarkedet enn fra reklamemarkedet. I 2020 utgjorde brukerinntektene nesten 57 pst. av driftsinntektene. Selv om det har vært en liten vekst i brukerinntektene, er fallet i reklameinntektene hovedårsaken til den utviklingen.

En viktig årsak til fallet i annonseinntektene er den sterke posisjonen som sosiale medier og søkemotorer har fått i det norske annonsemarkedet. Denne utviklingen skaper usikkerhet om framtidige annonse- og reklameinntekter for norske medievirksomheter. Avisene klarer i stor grad å holde på leserne, men annonseinntektene blir stadig lavere. TV-seerne ser mindre på tradisjonell lineær-tv, og de strømmer mer. Det er en årsak til at de kommersielle tv-virksomhetene har fått redusert sine reklameinntekter.

Mediebedriftenes landsforenings undersøkelse om betaling for nyheter fra 2021 viser at andelen som oppgir å ha tilgang til et avisabonnement i husstanden, har

økt fra 63 pst. i 2018 til 69 pst. i 2021. Stadig flere velger digitale abonnementer. Norge er faktisk verdensledende når det gjelder befolkningens vilje til å betale for digitale nyheter, ifølge velrenommerede Reuters Institute.

Summen av norsk mediepolitikk, mediebransjens omstillingsevne og publikums etterspørsel har bidratt til at vi har en sterk mediebransje som er godt rustet til å fortsette den digitale transformasjonen. Samtidig skal vi ikke glemme at mediene fortsatt er kritisk avhengige av inntektene fra papiravisene. I dag samarbeider mange av de største mediene om både trykking og distribusjon. Dersom noen, eller én aktør, trekker seg fra dette samarbeidet, blir regningen for dem som blir igjen, høyere. I verste fall kan vi risikere å få en kjedereaksjon som svekker det økonomiske fundamentet for mediene.

Vi i regjeringen skal gjøre vårt for å bidra til at bransjen fortsetter å lykkes. Vi har bl.a. videreført nullmoms for elektroniske nyhetsmedier fram til 2028. Momsfritaket tilrettelegger for den digitale transformasjonen ved å legge til rette for økte inntekter fra brukerbetaling for digitale nyheter. Denne forlengelsen har stor betydning for bransjen.

Hovedtrekkene viser altså at det står bra til med mediebransjen og ytringsfriheten i Norge. Men regjeringen har store ambisjoner, og vi har så vidt begynt. Det vil kreve mye videre arbeid for å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle grupper i samfunnet har et godt medietilbud i framtiden. Med globalisering og digitalisering kommer omverdenen stadig tettere på, og internasjonale forhold spiller en stadig større rolle – både for medieøkonomien og for mediemangfoldet.

De store globale teknologigigantene har på mange måter forenklet livet vårt, åpnet for nye muligheter for å innhente informasjon og senket folks terskel for å kunne ytre seg. Samtidig er det flere forhold ved de store globale plattformene som vi må følge nøye, både med den norske befolkningens øyne og av hensyn til mediebransjens konkurransevilkår.

Vi vet at de store, globale plattformene brukes til å spre desinformasjon og ulovlig innhold. Samtidig er det en hårfin balanse mellom det å ha for lite kontroll og det å innskrenke ytringsfriheten. Ukontrollert spredning av ulovlig innhold er åpenbart skadelig for den offentlige samtalen, men vi ønsker heller ikke en situasjon der plattformene på eget initiativ modererer og fjerner så mye lovlig innhold at det går ut over nettopp ytringsfriheten.

Det er flere initiativer på gang på EU-siden som vil ha betydning for mediefeltet i Norge, og som vi i regjeringen følger tett. EU-kommisjonen fremmet i 2020 forslaget til forordningen Digital Services Act, DSA. Forslaget til DSA tar sikte på å gi større demokratisk kontroll og et sterkere tilsyn med internettplattformer, redusere

risiko for manipulasjon og desinformasjon og motvirke ulovlig innhold. Det foreslås krav om at svært store internettbaserte plattformer med mer enn 45 millioner brukere i EU årlig må identifisere, analysere og begrense risiko forbundet med bruken av plattformen, som utbredelse av ulovlig innhold og bevisst manipulasjon av plattformen.

Norge har i en felles uttalelse fra EØS/EFTA-landene til DSA påpekt det problematiske ved at digitale plattformer modererer og til og med blokkerer lovlig redaksjonelt innhold publisert av de frie redaktørstyrte mediene.

I slutten av mars hadde jeg gleden av å møte Facebook-varsleren Frances Haugen. Vi diskuterte bl.a. regulering av disse store teknologigigantene, åpenhet og hva myndighetene kan gjøre. Det var et inspirerende møte med en svært modig og viktig kvinne. Hun gjør virkelig en innsats for å løfte diskusjonen om disse viktige spørsmålene.

Noe av det aller første jeg gjorde da jeg fikk gleden av å bli utnevnt som kultur- og likestillingsminister, var å ta initiativ til å bedre dialogen mellom norske redaktørstyrte medier og de globale teknologiplattformene. Bakgrunnen er selvsagt de nevnte utfordringene vi har knyttet til ytringsfrihet og pressefrihet når globale teknologiplattformer kan gå inn og moderere eller blokkere lovlig redaksjonelt innhold publisert av redaktørstyrte medier i Norge. Sett med norske øyne vil nok ikke EUs kommende regulering imøtekomme disse utfordringene på en fullt ut tilfredsstillende måte.

Vi mener at mediebrukere, redaktørstyrte medier og plattformselskaper har, og bør ha, en felles interesse i at redaksjonelt innhold i størst mulig grad er tilgjengelig på plattformene. Den 22. mars var det derfor fullt hus i Kultur- og likestillingsdepartementets største møterom. Det var nok første gang representanter for norske medier og for de store teknologiplattformene var samlet rundt samme bord. Både Facebook og Google deltok, sammen med alle presseorganisasjonene, NRK og de største mediekonsernene i Norge. Medieaktørene ga veldig gode beskrivelser av utfordringene som de opplever hver eneste dag med plattformene. Med henvisning til globale vilkår og betingelser griper de inn mot innhold eller tjenester som allerede er kvalitetssikret og publisert av norske ansvarlige redaktører.

For eksempel fortalte VG-redaktør Gard Steiro at Snapchat har, som vi vet, svært strenge regler mot å vise bilder som inneholder kroppsvæsker. Han viste et bilde av en blodig kvinne med bandasje rundt hodet – det bildet har vi alle sammen de siste ukene dessverre sett altfor mange ganger. Så stilte han spørsmålet: Er dette bildet og denne kvinnen med blod i ansiktet og bandasje rundt hodet nødvendig dokumentasjon fra krigen i

Ukraina, eller er det bruk av kroppsvæsker? Faren oppstår når redaktører, journalister og avishus tilpasser innholdet sitt til plattformen med de strengeste reglene. Da får plattformene en begrensende og nedkjølende effekt på journalistikken, og journalistikken skal alltid være fri, modig og kritisk.

Vi fikk også høre om plattformenes syn på utfordringene, og begge sider ga i møtet tydelig uttrykk for at de er interessert i å fortsette dialogen. Vi har et godt håp om at også Apple vil bli koblet på. Vårt ønske er at partene utnytter det handlingsrommet de nå har til å utvikle frivillige kjøreregler for bedre samhandling mellom plattformene og de norske redaktørstyrte mediene.

I Norge har vi en sterk tradisjon for ansvarlige medier, vide rammer for ytringsfriheten og et velfungerende system for presseetisk selvregulering. Derfor har vi også gode forutsetninger for å lykkes med selvregulering også på plattformene. Det må selvsagt være opp til partene hva de får ut av denne dialogen, men vi kommer til å følge opp dette i høst. Det vil alltid være av det gode å etablere møteplasser for meningsutveksling, og målet må være et enda bedre vern av pressefriheten i Norge.

Samtidig som norske medier er avhengige av de store globale plattformene for å nå ut med sitt innhold, konkurrerer de mot dem i annonsemarkedet og om publikums tid, på svært ulike konkurransevilkår. De store selskapene dominerer i reklamemarkedet, samtidig som den teknologiske utviklingen har bidratt til at selskaper kan drive virksomhet i et marked uten fysisk tilstedeværelse. Dette utfordrer det eksisterende internasjonale skatterammeverket. Regjeringen skal være en aktiv pådriver for å gi mediene mer rettferdige konkurransevilkår i møte med de globale teknologigigantene.

Den 8. oktober i fjor ble 137 av de 141 medlemslandene i OECD og G20-forumet Inclusive Framework enige om en politisk prinsipperklæring om hovedelementene i en internasjonal reform for skattlegging av de store multinasjonale konsernene. I desember offentliggjorde OECD modellregler som skal sikre at store flernasjonale konserner må betale minst 15 pst. skatt, uansett hvordan de innretter seg. Dette vil bidra til en mer effektiv og rettferdig skattlegging av overskuddet i slike selskaper. Samtidig vil reformen også kunne bidra til å dempe konkurransevridningen mellom ulike annonsekanaler, som fram til nå har vært i disfavør av norske medier. Reformen skal etter planen få virkning fra 2023.

EU-kommisjonen la i desember 2020 også fram forslag til en forordning om digitale markeder, den såkalte Digital Markets Act, DMA. Her foreslås det regler og virkemidler rettet mot de aller største plattformselskapene, de såkalte portvokterne. Målet er å styrke konkurransen i de delene av markedene som portvokterne kontrollerer i dag, og å sette en stopper for den økende

dominansen til disse selskapene. Det kan bl.a. bidra til å styrke mediebedriftenes konkurranseevne i innholds- og annonsemarkedet. DMA omfatter bl.a. et forbud mot at selskapene favoriserer egne tjenester.

For norske medieaktører er det viktig at næringslivsaktører som er avhengige av portvokternes plattformtjenester, får tilgang til data som deres brukere genererer hos portvokteren. DMA inneholder også bestemmelser som skal hindre at portvokterne bruker data på en konkurransevridende måte.

Norge har i en felles kommentar fra EØS- og EFTA-landene bl.a. framhevet viktigheten av forpliktelsene knyttet til bruk og tilgang til data. For om lag en måned siden ble Europaparlamentet og EUs ministerråd enige om utformingen av DMA. Nå venter formell godkjenning av lovteksten, før DMA er ventet å tre i kraft fra 2023.

I år har Norge ordførerskapet i Nordisk ministerråd, og ytringsfrihet og mediemangfold er et prioritert område i sektorprogrammet for kultur. I den forbindelse skal vi bl.a. løfte utfordringene knyttet til teknologigigantenes betydning for den demokratiske samtalen og for den nordiske mediebransjen. Vi er særlig opptatt av at gigantene viser større åpenhet, og at de ikke skal gripe inn i ytringsfriheten og den redaksjonelle friheten til mediene.

Sammen med mine nordiske kulturministerkollegaer har vi bestilt en rapport fra Nordicom, som skal se på plattformenes påvirkning på nyhetsmedienes forutsetninger i Norden og vurdere tiltak. Vi kommer også til å invitere til en nordisk konferanse om disse temaene til høsten. Det blir en bra anledning til å samle organisasjoner, mediebedrifter, politikere og forskere til en bred samtale om hvordan vi kan jobbe videre.

I 2018 vedtok EU omfattende endringer i direktivet om audiovisuelle medietjenester, det såkalte AMT-direktivet. AMT-direktivet inneholder felles europeisk regulering av fjernsyn og de audiovisuelle bestillingstjenestene.

En av de viktigste endringene er direktivets regulering av videodelingsplattformtjenester, som YouTube, og videodelingsfunksjoner i sosiale medier, som Facebook og Instagram. De viktigste plattformtjenestene her er ikke etablert i Norge, men i Irland. Reguleringen av videodelingsplattformtjenester er like fullt viktig også i Norge fordi det pålegger plattformer som mange bruker, å gjennomføre tiltak for bl.a. å beskytte mindreårige mot skadelig innhold og allmennheten mot ulovlig innhold.

Endringsdirektivet inneholder to grep for å fremme europeisk audiovisuelt innhold. Audiovisuelle bestillingstjenester pålegges å ha minst 30 pst. europeisk programinnhold i sine kataloger og at dette innholdet skal gis en framtrædende plassering. Videre kan det enkelte

land velge å pålegge tilbydere av audiovisuelle medietjenester å bidra til finansiering av audiovisuelle produksjoner. En slik plikt kan pålegges både norske tjenestetilbydere og tjenestetilbydere som er etablert i andre EØS-land, og som retter sine tjenester mot Norge.

Direktivet omfatter utover dette også en rekke andre bestemmelser, bl.a. skjerpede krav til tilrettelegging av programmer for folk med funksjonsnedsettelser, økte krav til uavhengighet for tilsynsmyndigheter på feltet og økt fleksibilitet for visning av reklame i fjernsyn.

Direktivet er EØS-relevant, men ikke ennå innlemmet i EØS-avtalen. Direktivet krever omfattende endringer i kringkastingsregelverket, og jeg tar sikte på å sende et forslag til gjennomføring av direktivet på høring nå i vår.

Medienes frie stilling ble forsterket med medieansvarsloven som trådte i kraft i 2020. Pressefrihet er ingen selvfølge, noe vi ser tydelige tegn på i andre europeiske land. Sterke motkrefter gjør det vanskelig for mediene å stille makthaverne til ansvar og å holde borgerne informert.

EU-kommisjonen avsluttet i mars en åpen høring om den kommende europeiske mediefrihetsloven – European Media Freedom Act. Kommisjonen vil sikre mediemangfold og mediens uavhengighet i Europa og peker på mediens rolle som én av pilarene demokratiet vårt hviler på. I høringen ønsket kommisjonen særlig innspill om

- åpenhet og uavhengighet knyttet til medieeierskap og -transaksjoner
- hvordan vi skal sikre at borgerne blir eksponert for et mangfoldig medietilbud
- hvordan vi skal sikre uavhengigheten til allmennkringkastere og andre statsfinansierte medier

Kommisjonen har varslet at den vil legge fram et konkret forslag til regulering i tredje kvartal i år. Forslaget vil være et viktig grep for å sikre frie medier i hele Europa. Derfor må vi være en pådriver i dette arbeidet. Vi følger dette arbeidet nøye videre og vurderer behovene for diverse innspill – i dialog med norske medier og norske presseorganisasjoner.

Den 8. april la vi fram et lovforslag for Stortinget som innebærer opphevelse av den siste ordningen med systematisk forhåndssensur av ytringer i Norge. Ved å oppheve den såkalte kinofilmkontrollen overlates ansvaret for å fastsette aldersgrenser, og for å påse at innholdet er lovlig, til distributørene. Kinofilmen likestilles med dette med alle andre kanaler for formidling av levende bilder, og Medietilsynet skal føre tilsyn for å sikre at loven overholdes når distributørene overtar ansvaret.

Den statlige kinofilmkontrollen har vært i drift siden den første filmloven trådte i kraft og Norsk Filmkontroll ble opprettet i 1913. Målet har først og fremst

vært å beskytte barn mot innhold som av ulike grunner er blitt vurdert som skadelig. Likevel finnes det også eksempler på at filmer er blitt utsatt for en mer politisk sensur. Dette grepet er derfor intet mindre enn et veiskille i ytringsfrihetens historie i Norge.

Det digitale medielandskapet stiller stadig strengere krav til oss som mediebrukere. En fersk undersøkelse fra Medietilsynet viser at hver tredje nordmann har sett informasjon eller nyheter om krigen i Ukraina som de senere fant ut var falsk eller inneholdt informasjon som ikke stemte.

Uavhengig av krisetider vil de fleste av oss bli utsatt for desinformasjon. Kritisk medieforståelse er nøkkelen til at befolkningen skal kunne forstå og bruke mediene på en aktiv og bevisst måte. Vi i regjeringen vil bidra til økt kunnskap om kritisk medieforståelse, kildekritikk og personvern i befolkningen.

Medietilsynet skal i år forberede en ny befolkningsundersøkelse om kritisk medieforståelse, som skal gjennomføres i 2023. Tilsvarende rapport fra 2021 viser at 44 pst. av befolkningen rapporterer at de har fått tilsendt eller kommet over falske eller usanne nyheter det siste året. 68 pst. har opplevd å komme over informasjon de var i tvil om var sann. Undersøkelsen viser at de eldste og de yngste synes det er vanskeligere å håndtere desinformasjon og falske nyheter enn det resten av befolkningen gjør. Tilsynet gjennomfører en rekke tiltak som skal bidra til å styrke nordmenns kritiske medieforståelse, særlig i de mest sårbare gruppene. De utarbeider bl.a. undervisningsopplegg for skolen og egne læringsopplegg for seniorer og gjennomfører informasjonskampanjer.

Selv med et samfunn der alle med loven i hånd er frie til å ytre seg, vet vi at deler av befolkningen lar være å gjøre akkurat det. Ytringsfriheten er på ingen måte absolutt, og vi er forpliktet til å verne ulike grupper mot hat, forfølgelse og diskriminering. Hatefulle, diskriminerende og andre krenkende ytringer er en stadig større bekymring. En undersøkelse som Medietilsynet utførte i 2021, viste at den vanligste formen for nettsjikaner er nettopp hatefulle ytringer. Én av ti oppga å ha opplevd sjikaner på nett. Hatefulle ytringer er den formen for sjikaner som både er vanligst og øker mest. Mens 2 pst. hadde opplevd hatefulle ytringer i 2019, var andelen økt til 7 pst. i 2021. Hatprat er fullstendig uakseptabelt og har alvorlige konsekvenser for enkeltpersoner, grupper og for samfunnet i sin helhet.

Ifølge Medietilsynets undersøkelse sier fire av ti som har vært utsatt for nettsjikaner, at de har blitt mer forsiktige med å si sin mening, mens to av ti har sluttet helt å delta i debatten. Det er en trussel mot demokratiet og ytringsfriheten vår når noen ikke tør å delta i samfunnsdebatten fordi de frykter å bli utsatt for hets. Vi taper

som samfunn når enkelte stemmer ikke kommer til orde. En rapport om hatefulle ytringer på nett fra Likestillings- og diskrimineringsombudet viser at sju av ti mener det er et problem for ytringsfriheten at folk avstår fra debatt på grunn av tonen i kommentarfeltet. Kvinner opplever dette som et større problem enn det menn gjør. Rapporten viser også at kvinner opplever langt mer hets på grunnlag av kjønn enn menn. Vi i regjeringen vil øke innsatsen for å stoppe netthets og jobbe for at alle får kompetansen man trenger for å kunne håndtere netthets dersom man blir utsatt for det.

En strategi mot hatefulle ytringer ble lansert i 2016. Målet med den er å bidra til en god offentlig meningsutveksling og å forebygge og motvirke hatefulle ytringer. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har ansvaret for å følge opp mange av Kultur- og likestillingsdepartementets tiltak i strategien mot hatefulle ytringer. Hatefulle ytringer er også et sentralt tema for den nevnte ytringsfrihetskommisjonen.

I mars fordelte regjeringen 19 mill. kr til tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Det er gledelig at det er så enormt mange gode initiativ rundt om i hele landet. Vi i regjeringen har et soleklart mål om å fremme antirasisme, mangfold og dialog. Vi ønsker at flere skal inviteres til å delta, og vi støtter nytenkende tiltak som har som mål å forebygge, informere og utvikle kunnskap.

Barn og unge har rett til både ytrings- og informasjonsfrihet og beskyttelse mot skadelig innhold. En helhetlig politikk for barns digitale hverdag må ivareta balansen mellom disse rettighetene. Det krever at vi baserer tiltakene på best mulig kunnskap om hvordan barn faktisk påvirkes av medieinnhold. Medieskadelighetsutvalget, som la fram sin utredning i mars i fjor, har bl.a. kartlagt eksisterende kunnskap om skadevirkningene av eksponering for ulike typer medieinnhold. I tillegg har utvalget foreslått ulike konkrete tiltak for økt beskyttelse av barn. Utredningen gir et solid grunnlag for det videre arbeidet med å beskytte barn og unge mot skadelig innhold og bruk.

Det er et behov for å utrede handlingsrommet når det gjelder å håndtere utfordringer barn og unge møter i sin digitale hverdag. Ny teknologi og stadig nye trender gjør at feltet forandrer seg svært raskt. Mange sektorer har virkemidler for – og interesser i – en trygg digital oppvekst. Det er helt nødvendig med et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid for å skaffe den rette kunnskapen, møte utfordringer effektivt og bygge opp under mulighetene og fordelene det digitale gir barn og unge. Derfor er det så viktig at regjeringen nå skal sette i gang et arbeid med en stortingsmelding om trygg digital oppvekst.

I februar fremmet regjeringen en ny posisjon til EU-rettsakten DSA. Her foreslår vi et forbud mot atferdsba-

sert markedsføring rettet mot barn og unge til EUs nye regulering av de digitale tjenestene. Begrunnelsen er at barn og unge er særlig sårbare for påvirkning gjennom reklame.

For at alle skal ha et godt medietilbud, må vi ha en framtidsrettet mediestøtte som bidrar til å bevare sterke, norske medier. Den direkte mediestøtten har lange tradisjoner i Norge. Produksjonstilskuddet ble opprettet tilbake i 1969, og det uttalte målet med ordningen var å opprettholde en differensiert dagspresse. Det har vi klart, men for å videreføre det sterke norske mediemangfoldet må vi fortsatt sørge for forutsigbare, økonomiske rammevilkår.

Mediestøtteleven sier at regjeringen skal foreslå faste, langsiktige økonomiske rammer for NRK og de direkte tilskuddsordningene for mediestøtte for Stortinget i en budsjettproposisjon året etter stortingsvalg.

I budsjettproposisjonen for 2023 skal altså regjeringen for første gang foreslå slike fireårige styringssignaler. Det er allerede lagt ned et omfattende arbeid for å skaffe et så godt beslutningsgrunnlag som mulig. Medietilsynet har lagt fram flere utredninger, bl.a. en bred gjennomgang av de direkte mediestøtteordningene.

Helt overordnet konkluderer Medietilsynet med at de direkte mediestøtteordningene fortsatt er nødvendige bidrag for å bevare og utvikle et mangfold av redaktørstyrte, journalistiske medier i Norge.

Ved utgangen av 2020 ble det gitt ut 230 aviser på 172 ulike steder i Norge, hvorav 152 aviser mottok produksjonstilskudd. Samtidig vet vi at overgangen til det digitale er krevende for de minste lokalavisene. Flere av disse avisene er i en sårbar økonomisk situasjon. Regjeringen vil øke innovasjons- og produksjonstilskuddet på en måte som sikrer god utvikling i lokalmediene, uten at det går ut over de større riks- og regionmediene. Dette arbeidet har vi allerede startet ved å øke bevilgningene til produksjonstilskuddet med 8 mill. kr til lokalavisene i 2022.

For en måned siden fordelte Medietilsynet 21 mill. kr gjennom tilskuddsordningen for innovasjon og utvikling i nyhets- og aktualitetsmedier. 15 mill. kr av de 21 mill. kr går til små, lokale medier. Flere av prosjektene som får støtte, skal bidra til å løfte den lokale debatten. Det er bra.

Som kultur- og likestillingsminister må jeg få lov til å si at det gleder meg at vi nå får den første kvinnelige kringkastingsjefen i NRKs historie.

Vi i regjeringen er opptatt av å sikre NRKs rolle som en bred allmennkringkaster med sterk tilstedeværelse i hele landet, gjennom forutsigbar styring og finansiering. For å oppnå denne forutsigbarheten skal regjeringen altså legge fram fireårige styringssignaler for NRKs økonomiske ramme i budsjettproposisjonen for 2023. Med

en sterk, offentlig allmennkringkaster er vi nødt til å vurdere hvordan midlene best brukes. Som et ledd i dette arbeidet la departementet i fjor høst ut NRK-plakaten på åpen høring. Den beskriver NRKs allmennkringkastingsoppdrag, og det er en god stund siden vi hadde en stor og bred debatt om den. Departementet har mottatt 43 innspill fra instanser som spenner fra konkurrerende medier og interesseorganisasjoner til privatpersoner. Som NRK-entusiast gleder det meg at det er et så stort engasjement rundt det viktige allmennkringkastingsoppdraget.

Når vi vurderer om det er behov for å justere NRKs oppdrag, skal vi i regjeringen legge til grunn at vi skal sikre NRKs rolle som en bred allmennkringkaster med et sterkt nærvær i hele landet. Vi synes fortsatt det er viktig at NRK når bredest mulig ut med programtilbudet sitt, noe som innebærer at NRK må være til stede på alle de viktige medieplattformene. Dette har bidratt til at de aller fleste bruker minst ett av NRKs tilbud daglig, og at de aller fleste er svært fornøyd med NRK. Samtidig har vi private medier som går godt, men som hele tiden utvikler seg, og som lykkes i å utvikle stadig flere og bedre digitale innholdstjenester. Det kan de gjøre bl.a. fordi vi har et norsk publikum som ligger i verdenstoppen når det gjelder betalingsvillighet.

Så er det noen som er urolige for at det ikke blir nok anledning til å diskutere denne saken, f.eks. her på Stortinget. Til det vil jeg si at regjeringen lojalt følger opp det opplegget som Stortinget ble forelagt i mediestøttemeldingen, som ble lagt fram i forrige periode av den borgerlige regjeringen. Der la man til grunn at gjennomgangen av mediepolitikken skal inngå i en meldingsdel til budsjettproposisjonen. Her vil vi i regjeringen altså komme med våre vurderinger av behovet for endringer i NRKs allmennkringkastingsoppdrag, og vi legger til grunn at Stortinget også vil legge til rette for en grundig og god behandling av de forslagene som vi kommer med i oktober. Jeg ser fram til det samarbeidet.

Medietilsynet har nylig utarbeidet en rapport om NRKs bidrag til mediemangfoldet og hvordan NRK virker inn på konkurransesituasjonen i det norske mediemarkedet. Medietilsynet skriver i sin rapport at NRK bidrar positivt til mediemangfoldet og det samlede tilbudet til publikum. Det oppnår NRK ved å oppfylle allmennkringkastingsoppdraget og gjennom samarbeid med andre aktører i det norske mediemarkedet. NRK har et bredt og variert tilbud av samfunns viktig stoff med stor tematisk og geografisk bredde. Majoriteten av befolkningen har NRK som en av sine tre mest brukte nyhetskilder. Tilsynet påpeker at konkurransepresset som NRK utøver overfor nasjonale, kommersielle aktører, har styrket seg noe. Samtidig er det en positiv utvikling også i det kommersielle mediemarkedet. Konkur-

ransepresset vurderes derfor å ha virket skjerpende og til det beste for publikum. Per i dag vurderes det ikke å være en risiko på kort eller mellomlang sikt for at NRKs tilbud skal ha negative effekter på tilbudet fra kommersielle aktører i det nasjonale digitale markedet. Dette viser at det har vært, og er, et riktig valg å la NRK være til stede på plattformene hvor også publikum er.

NRK må få forsvare sin plass i det digitale mediemarkedet i takt med at mediebruken flytter seg fra tradisjonelle plattformer som lineær-tv og radio. Både for NRK og andre redaktørstyrte medier er det en utfordring å nå ut med innhold og etablere en sterk relasjon til særlig barn og unge. For å oppnå dette må NRK være til stede på plattformene disse målgruppene bruker. Dette er også bakgrunnen for at regjeringen ikke vil begrense NRKs digitale handlingsrom.

Det har lenge vært behov for en modernisering av produksjonstilskuddet til nyhets- og aktualitetsmedier. I disse dager er forslag til ny forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier på høring. I arbeidet med forskriften har vi vært opptatt av å utvikle regelverket i tråd med digitaliseringen av mediebransjen. Dette gjør vi for å ivareta ordningens formål og å øke treffsikkerheten.

Vi skal ta med oss alle innspill som kommer i høringen, i det videre arbeidet med å sikre en produksjonstilskuddsordning som stimulerer til et mangfold av nyhets- og aktualitetsmedier med uavhengig journalistikk av høy kvalitet – over hele landet og for alle grupper i samfunnet. Ny forskrift skal etter planen tre i kraft 1. januar 2023.

Tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet. Neste år skal vi også gå gjennom forskrift til tilskudd til samiske aviser, med mål om å modernisere og gjøre ordningen mer treffsikker, bl.a. ved å gjøre tilskuddsordningen plattformnøytral.

Regjeringen er spesielt opptatt av vilkårene for kvalitetsjournalistikken og lokalmediene. For å bidra til utvikling av den undersøkende og kritiske journalistikken har regjeringen allerede gitt støtte til Senter for undersøkende journalistikk i 2022. Dette bidrar særlig til å styrke den kritiske journalistikken i lokalmediene.

Vi er også opptatt av å sikre en kommersiell allmennkringkaster med nyhetssendinger utenfor Oslo. Derfor skal vi videreføre tilskuddet til kommersiell allmennkringkasting også når avtalen med TV 2 løper ut i 2023. Regjeringen tar sikte på å kunngjøre en ny avtale i løpet av 2022, under forutsetning av at Stortinget slutter seg til dette. Vi kommer tilbake til planen for utlysning av en ny avtale om kommersiell allmennkringkasting i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2023.

Vi ønsker også å bidra til at radiobransjen har nødvendig tid til å gjennomføre den digitale omstillingen. Vi forlenget nylig konsesjonene for lokalradioaktører som sender på FM, med fem nye år, til og med 31. desember 2026. Dette sikrer at de aller fleste lokalradioene vil kunne fortsette akkurat som før. Vi vil i 2025 utlyse ny konsesjonsrunde, som gir lokalradioene mulighet til å sende på FM-nettet fram til 2031.

Det er altså mange gode initiativer på gang, og regjeringen har store ambisjoner på feltet. Vi har så vidt rukket å starte opp våre prosjekter, og det ligger mye bra lenger fram i løypa. Vi ser fram til å legge fram forslag til fireårige styringssignaler for NRK og den direkte mediestøtten i budsjettet for 2023. Samtidig er vi spent på å se hvordan mediebransjen og de globale teknologiplattformene vil følge opp dialogmøtet i mars. I august skal vi lese yringsfrihetskommisjonens NOU med stor interesse. Jeg er sikker på at det vil være et grundig arbeid som vil danne et godt grunnlag for regjeringens videre arbeid med å sikre og styrke yringsfriheten.

Denne redegjørelsen illustrerer også at det er flere forhold som handler om de frie mediene og yringsfriheten som er utenfor vår kontroll, men som kan true yringsfrihet, pressfrihet og informasjonsfrihet sågar som mediemangfoldet og demokratiet i framtiden. Dette må vi ha med oss i utformingen av ny politikk, og vi i regjeringen skal gjøre vårt for å sikre at vi ikke tar disse grunnleggende demokratiske verdiene for gitt.

Med det vil jeg takke for oppmerksomheten, og jeg gleder meg til mediepolitisk debatt om to dager.

Presidenten: Presidenten vil då føreslå at utgreiinga frå kultur- og likestillingsministeren om yringsfridom og pressefridom og om nositasjonen og måloppnåinga i mediepolitikken 2022 blir lagd ut til behandling i eit seinare møte i Stortinget. – Det er vedteke.

Sak nr. 5 [14:05:34]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Turid Kristensen, Tage Pettersen, Tone Wilhelmsen Trøen, Sandra Bruflot og Kari-Anne Jønnes om en tryggere idrett og forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten (Innst. 246 S (2021–2022), jf. Dokument 8:71 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve anledning til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teik-

na seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Kathy Lie (SV) [14:06:17] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for arbeidet med denne saken. Jeg vil også takke forslagsstillerne fra Høyre for at de bringer et veldig alvorlig og viktig tema på banen med sitt forslag.

Jeg er også glad for det brede engasjementet vi opplevde fra både idretten, skolene, helse- og rådgivningstjenestene og universitets- og forskningsmiljøene under høringen. Alle høringsinstansene ga uttrykk for stor bevissthet rundt problematikken og at dette er noe de jobber med. Men de ga også uttrykk for at vi må gjøre mer, særlig når det gjelder forebygging.

Statsråden understreket også i sitt svarbrev til komiteen behovet for å sikre idretten som en trygg arena for barn og unge, og at hun deler bekymringen bak representantforslaget.

En samlet komité viser til at det rapporteres om en økning i spiseforstyrrelser generelt i samfunnet, men at det har vist seg at idrettsaktive har høyere risiko for og hyppigere forekomst av spiseforstyrrelser enn folk ellers i samfunnet. Problemet ses i de fleste idretter, i de fleste aldre og hos begge kjønn, men enkelte idretter, hvor det å være lett er et konkurransefortrinn, er oftere representert.

Det er stor enighet blant alle som jobber med idrett, spiseforstyrrelser og psykisk helse, om at dette er et stort samfunnsproblem i tillegg til et dypt alvorlig problem for den enkelte som rammes. Det er også stor politisk enighet om at dette er et problem som krever handling, og at Norges idrettsforbund, som den største aktøren, har en helt sentral og viktig rolle i dette arbeidet.

En samlet komité peker også på at et tverrsektorielt samarbeid, med kunnskapsdeling og samhandling mellom idrett, helse og skole, vil være avgjørende for å kunne håndtere de utfordringene utøverne står i.

Den eneste uenigheten i saken er om det bør utarbeides en nasjonal handlingsplan eller ei. I svarbrevet til komiteen peker statsråden på at Norges idrettsforbund er en autonom medlemsbasert organisasjon som henter legitimitet fra sine medlemmer, og at det er idretten selv som må eie og forvalte sine beslutninger. Det er en viktig presisering. Statsråden mener derfor at en statlig handlingsplan ikke er en egnet framgangsmåte for den delen av arbeidet som må ligge innenfor rammen av den organiserte idretten.

Komiteens flertall tar ikke til orde for at staten skal styre idretten. Det er selvfølgelig avgjørende at det er idretten og kompetansemiljøene som sitter i førersetet i dette arbeidet. Idretten har selv gitt uttrykk for at de ikke er tilstrekkelig koordinerte, men at det er stor inter-

esse for økt samarbeid. NIF ga i høringen klart uttrykk for at de ønsker å ta en lederrolle i utarbeidingen av en handlingsplan på området.

Komiteens tilråding fremmes av et flertall bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, SV og Venstre, og består av to romertallsvedtak:

«Stortinget ber regjeringen sette ned en tverrfaglig, koordinerende kompetansegruppe hvor Norges idrettsforbund inviteres til administrativt å lede utarbeidelsen av et forslag til en handlingsplan for en tryggere idrett og forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten.»

Og videre:

«Stortinget ber regjeringen legge fram et forslag til en handlingsplan for en tryggere idrett og forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten, som bygger på forslaget utarbeidet av en tverrfaglig koordinerende kompetansegruppe.»

Med dette anser jeg at saken er lagt fram for Stortinget.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [14:09:51]: I Meld. St. 26 for 2011–2012, Den norske idrettsmodellen, som blei lagd fram av Stoltenberg-regjeringa tilbake i 2012, var temaet forebygging av eteforstyrningar omtalt. Ein viser der til at helse er ein av grunnverdiane som idrett gjennom Norges idrettsforbund byggjer på, og at forebygging av eteforstyrningar blant idrettsutøvarar er viktig for å vareta denne verdien. I meldinga trekkjer ein særskilt fram samarbeidsprosjektet Sunn Jenteidrett, saman med hovudmåla om å redusere førekomen av eteforstyrningar og å heve trenarane kompetanse om dette og om å skape arenaar for sunn utvikling.

Det har gått ti år sidan Stortinget behandla denne saka. Heilt på tampen av Solberg-regjeringas tid blei det lagt fram ein idrettsstrategi, der eg dessverre ikkje kan sjå at eteforstyrningar og arbeid mot det er nemnt. Det er synd, men likevel synest eg det er fint at Høgre gjennom sitt forslag no minner oss på betydninga av å rette søkelyset på problemstillinga.

Ein ny rapport fra Rådgivning om spiseforstyrrelser opplyser at om lag 88 000 nordmenn lid av ei eller anna form for eteforstyrning. Nær halvparten rammar unge under 30 år. Om lag tre av fire er kvinner, og det er òg unge heilt ned til 8 år som tek kontakt. Det er ingen tvil om at presset på psykisk helsehjelp til barn og unge er stort, og at både forebygging og kapasitet med lågterskeltilbod i kommunane må få ein auke.

I statsrådens svar til forslaget uttrykkjer ho bekymring over utviklinga og understrekar at diagnose og behandling må bli handtert av helsevesenet. Ho viser også til at regjeringa vil lage ein opptrappingsplan for psykisk helse med øymerkte midlar og hovudvekt på kommu-

nale tenester. Når det gjeld Norges idrettsforbund, er det ein sjølvstendig organisasjon som det er statens rolle å tilretteleggje for, ikkje å styre. Eg viser difor også til høyringsnotatet frå NIF, der ein bekreftar at ein i utgangspunktet ikkje ønskjer ein statleg handlingsplan, men samarbeid med myndigheitene.

Frå Arbeidarpartiets side vil eg rose det arbeidet som NIF har bidrege med så langt, og som dei openbert skal fortsetje med. Det gjeld både konkret haldningsskapande arbeid gjennom medlemene i forbundet og gjennom å gje samfunnet kunnskap om det idretten opplever som ei farefull utvikling.

Arbeidarpartiet ser fram til ein forsterka og samordna innsats i kampen mot eteforstyrningar. Med tanke på det har vi valt ikkje å støtte forslaget frå Høgre, men fremjar eit eige forslag saman med Senterpartiet, som lyder som følgjer:

«Stortinget ber regjeringen om å ha god dialog med idretten for å styrke samarbeidet for en sunnere idrett og å bidra til å hindre kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser.»

Eg tek til slutt opp forslag nr. 1, på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Åse Kristin Ask Bakke har teke opp det forslaget som Arbeidarpartiet er ein del av.

Turid Kristensen (H) [14:13:22]: Den siste tiden har det vært utallige oppslag i mediene om at altfor mange idrettsutøvere opplever kroppsmisnøye og utvikler spiseforstyrrelser. Dette gjelder idrettsutøvere på alle nivåer, i mange ulike idretter, i nesten alle aldre, og det rammer utøvere uavhengig av kjønn.

Undersøkelser viser at andelen med spiseforstyrrelser er langt høyere blant elever på toppidrettsgymnasene våre enn blant unge som ikke driver med idrett på toppnivå. Det er svært urovekkende. Alle ønsker vi at idretten skal være en trygg og god arena. Men det er den dessverre ikke for alle.

En økning i spiseforstyrrelser har vi generelt i samfunnet, men idretten er dessverre også en arena hvor unge er ekstra utsatt for dette. Idretten er likevel en viktig del av det som skal være løsningen på dette, for det er her spiseforstyrrelser kan oppdages tidlig, og også forebygges. Det krever imidlertid at trenere, lærere, foreldre og andre voksne rundt utøverne vet hva de skal se etter, at de har grunnleggende kompetanse som kan forebygge og beskytte mot en uheldig utvikling, og at man har kompetente personer som man kan både støtte seg på og samarbeide med.

Bakgrunnen for dette representantforslaget er ikke at det ikke gjøres noe for å forebygge og forhindre kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten. Det gjør

det. Men dette har vært et problem i mange tiår. Jeg husker godt selv da jeg var på en landsleir for rytmisk gymnastikk i ungdommen. Da måtte vi, nesten hver dag, opp og stå i kø, veie oss og få skrevet opp hva vi veide, på en lapp som hang offentlig i fellesarealene. Nå tror jeg ikke det er fullt så galt lenger, men det er åpenbart behov for å gjøre noe mer.

Også idretten selv ønsker å gjøre noe mer. I høringen om denne saken, i skriftlige innspill og i møter, har det vært et klart uttrykk for det, og de ønsker å samarbeide mer og koordinere arbeidet mer, også på tvers av sektorer i samfunnet. Dette handler om toppidrettsgymnasene, dette handler om helsesektoren vår, det handler om skolene våre, og det handler også om treningssentre og andre rådgivende organisasjoner, som f.eks. ROS, som jobber med dette. Det er behov for å bygge dette på kompetanse og kunnskap for å få vite hva det er som fungerer.

I møter med idretten har det derfor vært uttrykt ønske om et mandat til å koordinere arbeidet, ikke bare innen idretten, men på tvers av sektorene. Det mandatet ønsker vi å gi dem. Det handler ikke om verken å overstyre eller å overkjøre idretten. Det handler om at vi ønsker å legge forholdene til rette. Idretten er autonom, men det betyr ikke at vi ikke kan bidra politisk. Idretten skal selvfølgelig sitte i førersetet.

Jeg håper derfor at vi kan få flertall for våre forslag i denne saken, og at vi nå kan hjelpe idretten til å få bukt med et alvorlig problem som vi så langt ikke har en god løsning på.

Margrethe Haarr (Sp) [14:16:35]: Vi ser en negativ utvikling ved at flere utvikler kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser. De fleste utvikler spiseforstyrrelser i tenårene, men stadig flere er yngre. Når vi samtidig vet at dødeligheten ved spiseforstyrrelser er stor, understreker det alvorligheten. Kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser er et samfunnsproblem som vi må fokusere ekstra på og sette inn tiltak for å redusere og forebygge.

Den siste tiden har det vært økt oppmerksomhet om at dette også er en utfordring i idretten. Mange barn og unge er innom idretten, og det er viktig at idretten skal være en trygg og god arena. Dette har vi alle et ansvar for å sikre og bidra til.

Jeg er glad for at statsråd Trettebergstuen i sitt svarbrev til komiteen deler denne bekymringen og understreker at regjeringen vil lage en ny opptappingsplan for psykisk helse. Der er det naturlig at forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser vil være belyst. Samtidig viser statsråden til hvordan regjeringen vil kunne bistå idretten for at de skal ha mulighet til å prioritere arbeidet med sunn idrett.

Tanken bak representantforslaget er god. Jeg tror de fleste er enige i at dette er en utfordring det er ønskelig å

forebygge og redusere. Samtidig er ikke Arbeiderpartiet og Senterpartiet enig i at en statlig handlingsplan som overstyrrer idretten, er den riktige måten å gjøre det på. Norges idrettsforbund er en autonom medlemsbasert organisasjon som styrer seg selv. Statens ansvar er ikke å styre frivilligheten, men å legge til rette for frivilligheten og bidra til å styrke den.

Senterpartiet ser behovet for å arbeide for en sunnere idrett. Ut fra innspillene fra Norges idrettsforbund ser de også behovet, og de er allerede i gang med ulike tiltak. Vi mener at det er idretten selv som også framover må bestemme hvordan de ønsker å jobbe videre med dette, og at de må vurdere behovet for handlingsplaner, gjerne i samarbeid med staten. Dette er bakgrunnen for forslaget fremmet av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, der vi ønsker at regjeringen skal ha en god dialog med idretten for å styrke samarbeidet for en sunnere idrett og bidra til å hindre kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser, istedenfor en overstyring, slik som flertallet i komiteen ønsker.

Gjennom representantforslaget har forslagsstillerne fokusert på en viktig sak. Deltakelsen på høringen viser at dette er en tematikk som skaper et stort og bredt engasjement, med ulike forslag til tiltak. Jeg håper at det tas med i det videre arbeidet.

Silje Hjemdal (FrP) [14:19:34]: Spiseforstyrrelser er et folkehelseproblem og ikke minst et samfunnsproblem. Gjennom de siste årene har vi sett stadig flere avisoppslag der man slår alarm om denne utviklingen, spesielt med hensyn til barn og unge. En av aktørene har vært Sykehuset Østfold, som var svært tydelig i sine bekymringer, sist uke også illustrert med en barnefar som er sitert på følgende:

«Ingen kan forestille seg hvor tøft det er når barnet ditt sier at hun ikke ønsker å leve.»

Det er veldig sterke ord som jeg tror preger alle her i salen, men det understreker også et viktig poeng. Etter veldig mange saker, og kanskje spesielt under pandemien, med bekymringen for utviklingen og eksplosjonen på feltet spiseforstyrrelser, ber foreldrene nå innstendig om å bli tatt på alvor.

Det sies å være en stor økning av barn som sliter med spiseforstyrrelser, og de tallene jeg fant, viser en økning på så mye som 62 pst. Lederen i ROS, som holder til i Bergen, har meldt om at stadig flere yngre barn, faktisk ned i 7-årsalderen, tar kontakt for å få hjelp. Jeg syns derfor dette forslaget er et av mange forslag vi bør diskutere på dette feltet.

Ikke vær i tvil: Jeg har utfordret helseministeren på dette ved en rekke tilfeller. Dessverre er det mye politisk polemikk, og man skyver sykehusene foran seg. Det er ingen løsning, så jeg er glad for at kulturministeren ser ut til å ta det litt mer på alvor, selv om det ikke er hennes

spesialfelt. Det er viktig også å løfte dette inn i idretten og være bevisst på dette i de sakene man jobber med. Jeg håper at kulturministeren – sammen med familieminister, som jeg også har utfordret på dette feltet – kan presse helseministeren til å ta dette og ikke minst barna og foreldrene på største alvor.

Når det er sagt, er jeg veldig glad i dag for i hvert fall et skritt i riktig retning med forslaget som Høyre har fremmet, og at vi har flertall for å gå videre med det.

Hege Bae Nyholt (R) [14:22:44]: Spiseforstyrrelser er et alvorlig samfunnsproblem som rammer mange og særlig unge kvinner. Det rammer om lag 10 pst. i alderen 15–25 år og er med det den største psykiske lidelsen blant unge kvinner.

Forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser er en utfordring som verken kan reduseres til idretten, eller som idretten alene skal ha ansvaret for. Men idretten både må og ønsker å spille en rolle.

Medieoppmerksomheten har i stor grad fokusert på kroppspress blant toppidrettsutøvere. Vi vet likevel at problemet strekker seg utover hele idrettsspekteret. Altfor mange miljøer har store utfordringer knyttet til sterkt kroppsfokus og idrettsspesifikk kroppsidealisering. I tillegg til at det er en viktig arena for mange ungdommer, er det også en arena preget av frivillighet – med mange folk som gjør en fabelaktig innsats, men hvor det også er behov for tidlig innsats og kunnskap.

Ikke minst er dette noe som strekker seg langt utover idretten alene. Alt dette bekrefter behovet for en bred og godt forankret handlingsplan i dialog med alle relevante aktører. Vi vet at det ikke finnes konsensus i forskning om hva som er årsaken til spiseforstyrrelser, annet enn at det er mangefasettert. Det inkluderer også sosiale forklaringsmodeller, som bl.a. viser hvordan barn og unge tar til seg holdninger og handler etter disse, f.eks. idealer om tynnhet og derigjennom misnøye med egen kropp.

Forebygging av spiseforstyrrelser handler derfor om mye mer enn kunnskap, ernæring, restitusjon og trening. Det handler om hvordan vi forholder oss til kroppene våre. Dette leder oss inn på et tilknyttet tema. I mange idretter reproduseres stereotyper og forskjellsbehandling basert på gammeldagse og forutinntatte tanker om kjønn og identitet, i tillegg til et overdrevent fokus på kjønn, seksualitet og kropp i seg selv. Kleskoder med tilhørende blottlegging av kropp er en kjent diskusjon, der f.eks. sandvolleyball er ett eksempel.

Flere idretter skiller med tanke på hvilke aktiviteter som er tillatt. Kvinner i skiflygning og takling i hockey er bare to kjente eksempler. Skeive er underrepresentert i idrettsslag sammenlignet med heterofile, og mange transpersoner opplever ofte idretten som utrygg og utilnærmelig. Dette er temaer som henger sammen, og vi

mener derfor det er viktig at mandatet til en slik handlingsplan har et tydelig likestillingsfokus. Derfor fremmer Rødt følgende løse forslag:

«Stortinget ber regjeringen inkludere et bredt likestillingsperspektiv med fokus på kjønnsroller, normer og mangfold i mandatet for den tverrfaglige, koordinerende kompetansegruppen ledet av Norges idrettsforbund og i handlingsplanen for en tryggere idrett og forebygging av kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i idretten.»

Med det anser jeg Rødts forslag som tatt opp.

Presidenten: Representanten Hege Bae Nyholt har teke opp det forslaget ho refererte til.

Grunde Almeland (V) [14:25:50] (komiteens leder): Som debatten viser, tror jeg vi alle har både sett eksempler og hørt historier som gjør inntrykk på dette området. Dette er eksempler som krever handling – både på grasrotnivå og hele veien opp til oss som forvalter makt.

Konkurransen og konkurranseidrett er i sin natur slik at det gjør at mange vil dytte på grensene, nettopp for å oppnå ønskede resultater. Derfor er det også viktig at det er et apparat rundt som kan veilede, gi råd, støtte og i ytterste konsekvens gripe inn og korrigere. Idrett og sport skal også være en trygg arena, for vi ønsker at så mange som mulig kan være med og delta allerede fra ung alder. Men det stiller også et ekstra ansvar både til idretten selv, til apparatet rundt idretten og til syvende og sist også til oss som sitter med makt.

Jeg vil understreke at jeg også ser og er klar over at mye allerede er gjort, og at det eksisterer veldig mange gode initiativ. Det er bra. Men når Venstre nå støtter forslaget om både å sette ned en kompetansegruppe og å be regjeringen legge fram en handlingsplan, er det fordi vi ser det er behov for å samle trådene og legge trykk på arbeidet også fra statlig hold, og fordi virksomhetsområdet for en sårn arbeidsplan også går utover det som gjelder for idretten og NIF selv, for idrett og sport gjelder ikke bare Idrettsforbundet. Det gjelder også andre organisasjoner, og det gjelder ikke minst andre møter og virksomheter rundt.

Statsråden viser i sitt brev til komiteen til at en handlingsplan, slik flertallet her foreslår, potensielt kan gå på tvers med den autonomien som ligger til grunn for den organiserte idrettens virke.

Jeg er glad for at statsråden peker på dette selv, for det gjør meg trygg på at hun klarer å finne en riktig balanse når hun skal sette ned og få i gang dette arbeidet. For det ligger ikke i forslaget intensjon at idrettens friheter og ansvar her skal begrenses, men det er en anerkjennelse av at vi fra statlig hold også kan gjøre mer, f.eks. når det gjelder forskning, helsetilbud og så mye annet.

Det er også viktig for meg å si at vi er alle enige om, f.eks., at frivilligheten er autonom, men vi har fortsatt en aktiv frivillighetspolitikk. Vi er i saken enige om at idretten og Idrettsforbundet har selvstendige friheter, men vi har fortsatt en aktiv idrettspolitik.

Avslutningsvis vil jeg også si at Venstre kommer til å støtte Rødts løse forslag i saken.

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:29:03]: Spiseforstyrrelser er et samfunnsproblem som vi må og skal møte med bred front og med alle tilgjengelige virkemidler. Det er åpenbart et stort behov for å satse mer på både forebygging og behandling, på utdanning og veiledning av personell, og på kontinuerlig å lete etter alle virkemidler for hvordan vi kan bli bedre. Det har hittil i debatten også blitt nevnt mange grusomme historier som vi har lest og hørt om den siste tiden, og som vi alle er enige om at vi ikke kan være bekjent av.

Men jeg er uenig i flertallsinnstillingen til dette representantforslaget, om at dette problemet skal løses ved at regjeringen skal gå inn og styre hva idretten, som er en selvstendig og autonom organisasjon, skal gjøre. Det er mye som kan sies om at flertallet viser så liten tillit til norsk idrett og til den norske idrettsmodellen at de vil gå inn og detaljstyre vår største frivillige organisasjon. Og det er et helt klart brudd med en viktig tradisjon med armlengdes avstand – idretten er fri. Vår rolle er å ha dialog med den.

NIF er en autonom organisasjon som henter sin legitimitet fra medlemmene. Og skal en handlingsplan med NIF som nedslagsfelt ha den kraften den trenger, må også planverket komme nedenfra. På bakgrunn av det ber jeg Stortinget om å avvise forslaget til vedtak fra flertallet og heller støtte opp om forslaget fra mindretallet.

Vi skal ha, og vi har god dialog – forpliktende – med både idretten og andre sentrale parter. Fra første samtale med idretten har spiseforstyrrelser vært på dagsordenen, og det er også et tydelig krav om at dette prioriteres i tildelingsbrevene med spillemidlene. Men så er det også slik at idretten selv har satt dette som en av de viktigste og mest prioriterte områdene å jobbe med framover. Selvsagt har de det.

Regjeringen er i gang med en opptrappingsplan for psykisk helse, med øremerkede midler, gjennom Helsedepartementet. Vi skal sikre økt kapasitet i spesialisthelsetjenesten, hindre nedbygging av sengeplasser og ha en særskilt satsing på barne- og ungdomspsykiatrien og på DPS-ene rundt omkring i landet.

Komiteen peker på behovet for forskning og kompetanse, og jeg tar med meg problemstillingene og behovene inn i det allerede etablerte samarbeidet med Senter for idrettsskadeforskning ved Norges idrettshøg-

skole. Det er innført nye læreplaner der det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring er innført, og det gir gode muligheter for skoler og lærere til å jobbe godt mot kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser.

Vi er alle enige om at vi må forsterke innsatsen for å få en tryggere idrett, men vi kan altså ikke tilnærme oss helseutfordringer ved å frata autonome organisasjoner eierskap til egne prosesser. En statlig handlingsplan for idretten er altså ikke en egnet framgangsmåte.

Masud Gharaikhani hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [14:32:16]: Jeg har veldig stor respekt for at noen sektorer har stor grad av autonomi, og det er mye politikk vi ikke skal blande oss inn i. Men her er det ikke snakk om å styre. Hvis man har lest innstillingen, vil jeg si at alt snakket om mangel på tillit og respekt er, med respekt å melde, bare – ja, jeg vet ikke hvilket ord jeg skal bruke, men det er bare ikke det det er snakk om, og det tror jeg statsråden vet. Min erfaring fra utdannings- og forskningskomiteen, som er i litt samme situasjon, er at det betyr ikke at vi ikke politisk kan bidra til satsingsområder. Også i kultursektoren er det et viktig prinsipp med en armlengdes avstand, men det forhindrer ikke satsinger på prosjekter f.eks. innenfor likestilling og mangfold. Solberg-regjeringens idrettsstrategi, som er nevnt, er nettopp et eksempel på det, og den har statsråden her i salen tidligere sagt at hun ønsker å følge opp. Det er altså mulig å bidra slik at aktører i autonome sektorer får drahjelp i spesielle saker, og det er dette. Dette er et problem man ikke har klart å løse på mange år.

Ser ikke statsråden at et bidrag fra departementet vil gi idretten ressurser til å gripe fatt i dette på en ny måte, og at vi på den måten nå kan lykkes med at færre unge i idretten får disse problemene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:33:24]: Jeg er egentlig enig med representanten, men representanten foreslår ikke det hun sier her at hun gjør. Vi skal bidra fra regjeringens side til å løse dette problemet, men ikke slik representanten foreslår i forslaget, ved at regjeringen skal sette ned et utvalg der NIF skal være med.

Idretten jobber allerede godt med dette. Vi har dette som et av våre sentrale temaer i dialogen og samarbeidet med idretten, og vi bidrar allerede gjennom tippemidlene, der arbeidet mot spiseforstyrrelser er en av de prioriterte sakene fra idrettens side. Vi kan bidra med å gi penger til kulturaktører eller selvstendige aktører og ha en armlengdes avstand, men vi vedtar ikke at regjeringen skal opprette et utvalg for å løse et problem som

idretten har. Det må idretten gjøre selv, og idretten ønsker heller ikke den drahjelpen som Stortingets opposisjon tror at de gir dem.

Turid Kristensen (H) [14:34:26]: For det første har idretten endret syn siden det første høringsinnspillet de kom med, og for det andre tror jeg igjen at statsråden leser våre forslag med en viss vrangvilje. Det det er snakk om, er at man skal fasilitere, bidra til at de får ressurser til et utvalg som kan jobbe med dette, og som kan koordinere arbeidet på tvers av mange ulike sektorer. Det gjøres i mange andre sammenhenger, både i idretten, i kulturen og i utdanningssektoren, så dette er ikke u hørt.

Statsråden sa at hun vil gjøre alt hun kan, på bred front og med alle tilgjengelige virkemidler, for å bidra til dette. I et intervju med Dagbladet i november ble statsråden spurt: Kommer det øremerkede midler til dette arbeidet? Da var svaret:

«Det kan jeg si ja til. Det kommer gjennom spillemidlene og det er også noe idretten har bedt om selv.»

Kan statsråden i så fall redegjøre for hvordan hun ønsker, som hun også nå var inne på, å bidra økonomisk? Skal det øremerkes midler til dette gjennom spillemidlene?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:35:30]: Dette med arbeidet mot spiseforstyrrelser er noe som idretten selv, gjennom Norges idrettsforbund, har satt høyt opp på dagsordenen. Det er av de tingene de jobber mest med nå i inneværende periode. Det er også derfor slik at da vi nylig, før jul, tildelte tippemidlene til NIF, sto det i tildelingsbrevet at arbeidet mot spiseforstyrrelser skal særlig prioriteres. Dette gjør vi fordi vi nettopp i dialogen med idretten vet veldig mye om hva de setter i gang. Så det er allerede slik at vi finansierer deres arbeid og gir dem muligheten til å gjøre mer. Men det er et viktig prinsipp at idretten må få lov til å organisere det arbeidet sitt selv, og det er heller ikke slik at idretten selv har kommet til regjeringen og bedt oss om å sette ned et koordinerende utvalg. Der tar representanten feil.

Turid Kristensen (H) [14:36:23]: Jeg vil si at det er ganske stor forskjell på å uttale at man skal gi øremerkede midler til dette, og å peke på det idretten allerede gjør. Idretten gjør mye, det er vi alle enige om. Det har de gjort i flere år, og de har faktisk økt innsatsen. Det er riktig. Men det å si i et intervju at man ønsker å øremerke midler, og så gi beskjed til idretten om at dette må de prioritere gjennom de midlene de allerede får, er to helt forskjellige ting. Det er, mener jeg, ikke å gå ut på bred front og bruke alle tilgjengelige virkemidler.

Dette har vært en prosess. Dette var et initiativ som kom fra oss på Stortinget, det var ikke idretten som kom til departementet, men vi har i gjentatte møter med

idretten, med mange av aktørene, flere ganger, jobbet oss fram til at det er dette idretten nå også ønsker å gå inn for, for de ønsker å få et mandat til å kunne jobbe tverrsektorielt og til å kunne koordinere og samarbeide om den innsatsen som – hver for seg – gjøres på mange fronter i idretten. Det er her jeg mener at det ikke er styring fra departementets side. Det står i innstillingen, det står også i forslaget, at det skal framlegges et forslag fra idretten selv, som dette skal bygge på.

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:37:28]: Ja, men det kan idretten selv gjøre i dag. Idretten ønsker selvfølgelig ikke at regjeringen skal gå inn og styre hva idretten skal gjøre. Det er dette som blir feil. Da tror jeg representanten har misforstått litt hvordan norsk idrett finansieres, for norsk idrett finansieres nesten utelukkende gjennom tippemidlene. Det er slik at når de årlige tildelingsbrevene kommer med tippemidlene, står det der hva idretten skal prioritere å gjøre. Så ja, idretten har fått penger til arbeidet mot spiseforstyrrelser for inneværende år fordi de har fått tildelt tippemidler, og der er vi sammen enige om hvilke områder som skal prioriteres.

Turid Kristensen (H) [14:38:09]: Jeg vet ikke om vi snakker litt forbi hverandre, statsråden og jeg. Det er ikke snakk om at idretten ikke gjør noe med dette eller ikke prioriterer det allerede, men vi trenger en forsterket innsats. Det er heller ikke slik at det ikke er områder hos idretten, f.eks. i idrettsstrategien, som ikke handler om dette, men som handler om gjenåpning etter pandemien, der det er konkrete tiltak som skal finansieres utenom det vanlige. Det gis penger til antidopingarbeid, det gis penger til senter for skadeforebygging. Det er ikke slik at vi ikke kan bidra med ekstra midler til en satsing i en periode for å hjelpe idretten. Dette ønsker idretten selv. Noe av utfordringen er at det er tverrsektorielt, og da mener jeg at det statsråden står her og sier, er bare å skyve alt ansvaret over på idretten. Vi politikere kan bidra, også til autonome sektorer, hvis vi ønsker det. Det håper jeg det er et flertall i denne salen som ønsker, for det tror jeg vil kunne være en av løsningene for at idretten kan få bukt med dette problemet.

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:39:10]: Vi bidrar på alle mulige måter politisk i idretten. Idretten har god dialog med mitt departement, god dialog med Helsedepartementet – alle dører står åpne. Dette ordner vi opp i sammen, i dialog, men det er å trække over en grense at regjeringen skal opprette et utvalg som idretten ikke har bedt om selv. Det overrasker meg at representanten står her i dag og mener at idretten er for dette. Dette er å bryte med et grunnleggende prinsipp om at idretten er autonom.

Så er det slik at for inneværende år har idretten fått 25 mill. kr mer i tippemidler enn den fikk i fjor, bl.a. fordi vi mener at man skal prioritere arbeidet med deltakelse for barn og unge, spiseforstyrrelser, osv. Så selv om man ikke har øremerket penger over statsbudsjettet, er det også slik at de pengene som tildeles gjennom tippemidlene på helt ordinært vis, skal gå til de områdene som er viktige, og som prioriteres av idretten selv.

Silje Hjemdal (FrP) [14:40:21]: Det var svært mye som var fristende å kommentere her, men jeg skal prøve å fatte meg i korthet.

Oppsummert kan man vel si det sånn at kulturministeren skyver idretten foran seg i dette spørsmålet, helseministeren skyver sykehusene foran seg, og barne- og familieministeren følger situasjonen nøye, slik man gjør i mange andre saker. Kan kulturministeren være med på å droppe litt av polemikken og være enig i at vi skal ta på alvor foreldrene som nå ber om det, og følge det opp konkret? Da blir mitt spørsmål til kulturministeren: Kan statsråden love at hun vil jobbe opp mot helseministeren for å få økt denne satsingen i revidert budsjett?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:41:23]: Det er med respekt å melde opposisjonen som bedriver polemikk her i dag, for man later som om man ber om at det skal igangsettes arbeid som liksom ikke foregår. Det er tvert imot helt uriktig.

Hvis man kjenner idretten og følger med på hva de gjør, vet man at de er godt i gang, og at det jobbes på bred front med disse problemene. Det er ikke slik at idretten har behov for et regjeringsnedsatt utvalg. Vi har god dialog, godt samarbeid, og vi har også gitt ekstra penger til dette. Jeg tar dette på det største alvor, men dette og de forferdelige historiene vi har hørt, løses ikke ved at regjeringen overstyrer idretten. Jeg kan love at jeg jobber mot spiseforstyrrelser, men jeg kan selvfølgelig ikke her i dag stå og forskuttere noe i revidert statsbudsjett, og det tror jeg representanten skjønner.

Silje Hjemdal (FrP) [14:42:10]: Det har ikke vært vanskelig på noen som helst måte å få med seg at kulturministeren er mot det forslaget vi behandler i dag, men jeg vil prøve å utfordre igjen: Hva kan kulturministeren garantere at hun vil gjøre angående denne problematikken på sitt felt?

Statsråd Anette Trettebergstuen [14:42:31]: Som jeg sa, gikk vi allerede andre dag på jobb, i mitt første dialogmøte med idretten, gjennom dette med spiseforstyrrelser i idretten. Jeg fikk en grundig redegjørelse av hva idretten gjør, og hvordan de trapper opp dette arbeidet, og jeg stilte også krav om at dette skal priorite-

res. Siden har vi månedlig og god dialog om hva som skjer.

Jeg har redegjort for hva regjeringen har lovet å gjøre på helsedelen av budsjettet for å styrke arbeidet mot psykisk uhelse, kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser. Det er også slik at vi allerede har Senter for idrettsskade-forskning på Idrettshøgskolen, som mottar grunntilskudd fra KUD, og som jobber godt mot spiseforstyrrelser i sin portefølje. Vi har dialog med det senteret, og vi ser også på om vi kan styrke innsatsen på området. Jeg er helt enig i at vi må ta med oss det at vi trenger mer kunnskap og formidling av kunnskap rundt dette her.

Presidenten: Replikorkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Tage Pettersen (H) [14:43:47]: De aller fleste av oss tenker nok umiddelbart på jenter når temaet kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser dukker opp, og det kan kanskje være naturlig ut fra inntrykk vi får, bl.a. gjennom media, men det er nok et langt fra korrekt bilde. La meg også bringe litt av gutteperspektivet inn i debatten.

Når media i dag skriver en sak eller arrangerer en debatt om influensere eller kroppspress, handler oftest debatten om plastisk kirurgi og bloggere som påvirker unge jenter, mens guttene ofte sitter på sidelinjen. Samtidig som dette skjer, øker tallet på unge menn med nettopp spiseforstyrrelser. «Du ser helt rå ut», «sykeste kroppen», «se på den magen» – denne typen tilbakemeldinger florerer i kommentarfeltene og bidrar til å bygge opp under det usunne kroppsfokuset. For mange gir det bekreftelse og anerkjennelse, men for unge, usikre og lett påvirkelige ungdommer kan effekten være en helt annen.

Mange gutter gir inntrykk av at de er selvsikre og glade, mens sannheten kanskje er det stikk motsatte. Mange ser seg i speilet på treningssenteret og er alt annet enn fornøyd med det speilbildet som møter dem. Guttene dropper oftere enn jentene å ta nettopp praten. Psykisk helse, kroppspress, spiseforstyrrelser og alt det som befinner seg imellom, er tabuer som ofte settes på dagsordenen, men dessverre er det få av guttene som er med på å ta debatten.

Komiteen er enig om at det er viktig å gjøre idretten til en trygg arena, spesielt for ungdom. For å lykkes med dette må vi evne å tenke på tvers av siloer. Her må idrett, helse og skole jobbe sammen om kunnskapsinnhenting, kunnskapsdeling og samhandling. Vi må ha med den organiserte idretten, som statsråden er veldig opp-tatt av i replikkordskiftet, men like viktig er det å ha med den uorganiserte delen. Spesielt er treningssentersektore-

ren viktig her, derfor er jeg glad for engasjementet også til Virke i komiteens arbeid.

Vi må også ta toppidrettsgymnasene på alvor, og de har bedt helt konkret om at arbeidet mot kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser i større grad innarbeides i læreplanene. Det er noe Kunnskapsdepartementet bør vurdere, og ikke utelukkende for elever på toppidrettsgymnas; dette er kunnskap unge trenger, helt uavhengig av studievalg.

Det vi nå diskuterer, henger tett sammen med psykisk helse, og mye kan forebygges ved å følge opp intensjonene i representantforslaget. Derfor er det synd at statsråden gjemmer seg bak at staten ikke skal styre idretten. Det er jeg 100 pst. enig i, både som tillitsvalgt i idretten og som stortingspolitiker. Men dette handler ikke om å styre idretten, det handler om å gi idretten den nødvendige støtten og tilretteleggingen for at de skal kunne lykkes i dette viktige arbeidet. Det er det minste vi kan gi dem på denne veien, og det gjør heldigvis et flertall i Stortinget når denne saken skal opp til votering.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [14:47:05]: Min lokalavis, Drammens Tidende, skriver om Vilde som slanket seg for å gå raskere på ski. Det endte med total kollaps. 14 år gamle Vilde var på treningsleir i Oberhof med andre unge som satset på skiskyting i 2011. Der kom kollapsen etter flere års unngåelse av måltider og pirkning i maten. Det ble oppturer og nedturer etter dette. Det går bra med Vilde i dag. Hun tar fysioterapiutdanning, men det har vært en lang vei dit. Hun advarer andre unge i en kronikk i NRK Ytring, fordi treneren i 2011 i Oberhof spurte: «Har du det bra?» Og hun svarte først, etter lang tid: «Jeg har det fint» – selv om alt var galt.

Idretten er en arena der unge og barn er spesielt utsatt. Idrett handler også om å konkurrere og om prestasjoner, og det er lett å ta løsninger som gir raske resultater, som å gå ned i vekt, enten man vil gå raskere på ski eller hoppe lenger. Det vet vi alt om.

Idretten, Olympiatoppen og toppidrettsgymnasene gjør veldig mye bra, ikke minst Norges idrettsforbund. Sunn idrett er en del av Idrettsforbundets satsing fra 2020, å jobbe med forskningsbaserte og forebyggende tiltak for å spre kunnskap om idrettsnæring. Men som komiteen selv sier i innstillingen, og den er enstemmig på dette punktet: Det er fortsatt store utfordringer knyttet til kroppspress i idretten, og det er helt nødvendig å intensivere holdningsskapende arbeid. Det må rett og slett gjøres mer.

Ja, hva skal da gjøres? Samarbeid mellom idrett, helsetjeneste og forskningsmiljøer må styrkes for å få bedre kompetanse hos trenere og administrativt apparat. Man må koble sammen miljøer for å få de riktige tiltakene, og

vi må vite mer om hva som forårsaker spiseforstyrrelser, mer om forebygging.

Da blir det veldig skuffende at statsråden og regjeringen gjemmer seg bak idrettens autonomi og ikke støtter forslaget om handlingsplan. Selvsagt kan statsråden støtte dette. Det mangler rett og slett vilje. Vi ønsker at idretten skal være en trygg arena for barn og unge. Det ønsker vel alle i denne salen, og vi vil ikke at Vilde skal oppleve det som hun gjorde, og heller ikke at andre gjør det.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [14:50:06]: Dette representantforslaget omhandler en alvorlig og bekymringsverdig tematikk, nemlig spiseforstyrrelser og kroppsmisnøye i idretten. Dette er et samfunnsproblem som har vært på agendaen i lang tid, men som i det siste har fått et nytt fokus, heldigvis, bl.a. etter at Maren Lundby og andre har tatt et oppgjør med presset i sin sport. Dette er en problematikk som alle vi i salen ønsker å finne en løsning på så raskt som mulig, men det er ikke noen kvikkfix, og det er en problematikk som regjeringen virkelig tar på største alvor og vil fortsette å jobbe aktivt med. Det må det nå ikke være noen tvil om.

Vi stemmer i dag ikke for dette representantforslaget fordi vi mener at regjeringen absolutt ikke skal instruere idretten når det kommer til denne tematikken – det blir feil. Norges idrettsforbund er en autonom, frivillig organisasjon som selv skal og må bestemme hva de vil gjøre, også i dette spørsmålet. Det er en prinsipiell sak, og med all sin gode kompetanse og sitt store engasjement må vi kunne stole på at idretten og Idrettsforbundet tar dette ansvaret på best mulig måte og imøtekommer denne problematikken. Det ansvaret ønsker Idrettsforbundet selv, og de er ikke glade – selv om opposisjonen har påstått det flere ganger nå – for dette representantforslaget og denne instruksjonen.

Det er imidlertid ikke bare innenfor idretten at spiseforstyrrelser og kroppsmisnøye er et utbredt problem. Det er et stort og voksende samfunnsproblem, som mange har vært inne på, og det rammer altså stadig yngre barn – og gutter – og rapportene som kom etter pandemien, er skikkelig urovekkende lesning. Derfor er jeg glad for at regjeringen er i gang med en sårt tiltrengt opptrappingsplan for psykisk helse, bl.a. med fokus på barn og unge. Den har vi ventet lenge på. Det var ikke gehør for denne typen opptrappingsplan med den regjeringen vi hadde, og vi lider nå under det. Så det blir utrolig krevende å håndtere dette framover, men opptrappingsplanen er på gang.

Jeg er også veldig glad for at det under høringen kom mange gode forslag fra kompetansemiljøene både innenfor og i tilknytning til idrettsmiljøene, som ønsker å få bukt med disse utfordringene på alle nivåer knyttet til sportslig utfoldelse.

Vi i Senterpartiet støtter derfor helhjertet opp om vårt forslag i denne saken, hvor vi anmoder regjeringen om å ha god dialog med idretten for å styrke samarbeidet for en sunnere idrett og bidra til å hindre kroppsmisnøye og spiseforstyrrelser. For det er både riktig og viktig at Idrettsforbundet får støtte til å gjennomføre sitt kvalitetsarbeid på dette viktige området, helst selv og i egen regi.

Kari-Anne Jønnes (H) [14:53:17]: En sunn idrettskultur er noe av det flotteste og mest verdifulle vi kan ha i vårt samfunn – en sunn idrettskultur, som inkluderer alle uavhengig av bakgrunn, kjønn og talent fra tidlig alder, som bidrar til glede og mestring på trygge arenaer med engasjerte voksne. Spiseforstyrrelser er et økende problem i samfunnet, og det må vi ta på alvor. Det holder ikke lenger at det jobbes på toppen av idrettspyramiden.

Skal vi få bukt med den økende trenden der flere og flere unge rammes av spiseforstyrrelser, må det jobbes systematisk både i det profesjonelle idrettsmiljøet og i det frivillige. Barneidrett er gøy, og det bør det helst være lenge. Skal vi sørge for at barneidretten har plass til alle, må kunnskap om spiseforstyrrelser og hvordan det best forebygges, settes på dagsordenen i alle idrettslag og foreninger i hele landet. Det er ugreit at det er treneren det kommer an på, eller at det er andre foreldres reaksjon som avgjør om du føler deg god nok eller sprek nok til å fortsette med fotball når du er 10–11 år. Det bør ikke være et tema.

Som samfunn har vi mye å takke Totens Maren Lundby for. I oktober fortalte hun at hun droppet OL i Beijing. Hun ville ikke slanke seg på en uforsvarlig måte. Hun forklarte at det var et tungt, men bra valg for egen helse. Hun fikk heldigvis masse skryt, og aldri har jeg vært stoltere over å være innlending enn jeg var akkurat da.

Forsker og ernæringsfysiolog i Sunn Idrett, Kristin Jonvik, roser skihopperen for valget hun tok, og understreker hvor viktig dette er for unge utøvere. Kropp får for mye fokus fra tidlig alder. Det er sårbart for ungdom som er i en fase hvor man ofte sammenligner seg med andre.

Det skal vi som samfunn være veldig oppmerksom på. Skihopp har lenge slitt med problemstillinger rundt vekt. Derfor peker også Jonvik på at budskapet fra Maren er viktigere nå når breddeidretten speiler toppidretten mer enn før. Å ta leken fra barn og unge og legge et prestasjonspress på dem kan være utfordrende for det å ha et sunt forhold til kosthold, sier hun.

Fokuset på hoppporten har også vist at kroppspress og spiseforstyrrelser ikke bare rammer jenter, men også gutter. Det er viktig at vi tilnærmer oss hele bredden av idretter og ivaretar både jenter og gutter på en

god måte. Skal vi få bukt med utfordringene, kreves det systematisk informasjon og planmessighet i arbeidet med en inkluderende og sunn idrett for alle, der foreldre, idrettslag og toppidrettsnasjonen Norge må jobbe sammen. Det er ikke tvil om at det trengs en forsterket innsats for å få til et tverrsektorielt samarbeid til beste for barn og unge, til beste for idretten og til beste for samfunnet.

Grunde Almeland (V) [14:56:29]: Jeg følte bare for å ta ordet en siste gang for å understreke noe. Det gjør jeg fordi det gjentatte ganger fra regjeringspartiene blir tatt opp at dette er et forslag som vil overstyre og detaljstyre idretten, som skal være autonom. Jeg vil bare understreke at fra Venstres side er ikke dette et forslag om å gi statsråden fullmakt til å gå inn og detaljregulere hvordan Norges idrettsforbund skal operere. Dette er et forslag om hvordan man fra statens side skal bidra i disse problemstillingene. Det er nettopp derfor dette forslaget også gir et mandat til både Kulturdepartementet og også Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet. Så selv om statsråden her i salen ikke vil se den siden, håper jeg i hvert fall at hun vil ta med seg dette når det nå ligger an til å bli flertall for at dette arbeidet skal settes i gang. Det er et forslag om statens bidrag, ikke om detaljregulering av Idrettsforbundet.

Jeg vil også minne om at det er flere enn Norges idrettsforbund som har ansvar for idrettsutøvere og sportsutøvere fra ung alder. Det er flere miljøer enn Norges idrettsforbund som konkurranseidretten innbefatter, så jeg håper hun inviterer inn flere miljøer i den kompetansegruppen det nå kommer forslag om å sette ned.

Kathy Lie (SV) [14:58:12]: Det er ingen uenighet om at diagnostisering er en jobb for helsevesenet. Det er ingen uenighet om at idretten har gjort mye viktig arbeid. Det er ingen uenighet om at det fortsatt er et problem som trenger stor oppmerksomhet.

Idretten har til tross for iherdig innsats over mange år ikke oppnådd de resultatene de selv ønsker seg. Idretten trenger drahjelp. De trenger kunnskapsinnhenting, kartlegging og mer ressurser til å kurse sine ledere og trenere. Samtidig er utfordringen med spiseforstyrrelser et problem som strekker seg langt utenfor idrettens virkeområder.

Idrett drives også av andre enn Norges idrettsforbund, og stadig flere – som det ble påpekt her – bruker landets treningssentre. Disse sentrene har også behov for kunnskap og drahjelp.

Jeg forstår ikke at dette forslaget oppfattes som å bestemme over idretten all den tid vi inviterer idretten til å lede arbeidet med å utarbeide en plan. Som leder av dette arbeidet kan idretten nettopp si noe om hva de trenger, og hva de ønsker seg.

Jeg vil også varsle at vi synes det løse forslaget fra Rødt var et godt forslag, og vi ønsker å støtte det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Det ringes inn til votering.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering, og vi starter med resterende saker fra torsdag 21. april.

Votering i sak nr. 7, debattert 21. april 2022

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad om forbud mot gummigranulat (Innst. 217 S (2021–2022), jf. Dokument 8:96 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Birgit Oline Kjerstad på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om et forbud mot all bruk av løst gummigranulat, ny oppkverning av bildekk og all bruk av faststøpt gummigranulat der det er risiko for eksponering og utlekking. Utredningen skal inneholde en vurdering av innretningen på en kompensasjonsordning for berørte parter (kommuner, idrettslag m.m.), samt kartlegging av alternativer til gummigranulat og mulige norske næringssatsinger knyttet til dette.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 83 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.09)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et generelt forslag om å forby all bruk av gummigranulat og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, ved neste revisjon av tilskuddsordningen for anlegg for idrett og fysisk aktivitet, som skal gjennomføres innen 15. juni 2022, inkludere et unntak fra dagens regel om rehabilitering av idrettsdekker først etter ti års bruk, for å sikre finansiering for anlegg som viser seg å ha kortere levetid, når dette er et resultat av å teste ut nye løsninger uten løst gummigranulat.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 80 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.34)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:96 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kari Elisabeth Kaski, Lars Haltbrekken og Birgit Oline Kjerstad om forbud mot gummigranulat – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 77 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.12)

Votering i sak nr. 8, debattert 21. april 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik, Abid Raja og Guri Melby om å styrke undervisningskvaliteten for studenter under pandemien og følge opp studenters studieprogresjon og undervisningstilbud (Innst. 253 S (2021–2022), jf. Dokument 8:109 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kari-Anne Jønnes på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre

- forslag nr. 2, fra Kari-Anne Jønnes på vegne av Høyre og Venstre

Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Venstre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i dialog med institusjonene for høyere utdanning sikre at alle studenter får tilbud om deltakelse i fysiske læringsmiljø i samme omfang som før pandemien, og samtidig vurdere ytterligere tiltak som støtter mer kvalitet i deling av faglig innhold, nye digitale læringsplattformer og digitalisering av undervisningen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 73 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.55)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å gi mer undervisning med mer kvalitet for å innhente tapt studieprogresjon i forbindelse med pandemien. Dette må skje i dialog med institusjonene for høyere utdanning. En kan i denne vurderingen og dialogen spesielt se på å eventuelt øke antall undervisningstimer, utvide lengden på det akademiske studieåret, legge til rette for en tettere faglig oppfølging av studentene og mulig oppgaveløsning med støtte fra studentmentorer.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 60 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.31)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:109 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik, Abid Raja og Guri Melby om å styrke undervisningskvaliteten for studenter under pandemien og følge opp studenters studieprogresjon og undervisningstilbud – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 60 mot 40 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.08)

Votering i sak nr. 9, debattert 21. april 2022

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Abid Raja, Jan Tore Sanner, Kari-Anne Jønnes og Margret Hagerup om en plan for å ta igjen tapt faglig og sosial læring og tette kunnskapshull for elever i norsk skole (Innst. 252 S (2021–2022), jf. Dokument 8:118 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Tore Vamraak satt fram i alt åtte forslag på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen senest innen utgangen av april 2022 legge fram en tiltakspakke for å ta igjen tapt faglig og sosial læring og tette kunnskapshull. Denne skal følge opp sentrale anbefalinger fra Parr-rapporten og gi forsterkede krav og forventninger til skoleeier om å gjennomføre både kortsiktige og langsiktige tiltak for å kartlegge og bote på konsekvensene av koronapandemien for barn og unge i skolen. Regjeringen bes vurdere de økonomiske konsekvensene og senest komme tilbake til Stortinget med tilhørende budsjettforslag i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2022.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest komme tilbake til Stortinget med forslag som legger til rette for gjennomføring av nye og utvidede sommerskoletilbud i kommuner og fylkeskommuner som har behov for og ønske om det, etter samme modell som i 2021.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forplikte skoleeier til å kartlegge elevenes lese- og regneferdigheter før skolestart og tilby intensiv opplæring i lesing og regning til elever som trenger det.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp fullføringsreformen gjennom å be fylkeskommunene tilby innføringsfag i norsk, matte og engelsk for elever som har svake karakterer på vei ut av ungdomsskolen og står i fare for å falle fra.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre et nasjonalt leseløft fra skolestart i august 2022.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tydelig forplikte skoleeiere til å sikre tilstrekkelige systemer for god fraværsoppfølging i hele skoleløpet som sikrer nærvær og en plan for oppfølging av fravær fra første time, med særlige tiltak for å få ned kritisk høyt fravær.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å innføre et nasjonal fraværsregister for grunnskolen.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en oppfølgingsplikt der alle grunnskoler må ha en plikt til å følge opp fravær som overstiger 10 pst.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ble med 60 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.47)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen om å ha dialog med kommuner og fylkeskommuner om tiltak for å bøte på negative konsekvenser av pandemien for elever i norsk skole. I dialogen skal anbefalinger fra Parr-rapporten vektlegges.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10, debattert 21. april 2022

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Alfred Jens Bjørlo om omstillings- og stimulerings tiltak for reiselivet og serverings-, kultur- og utelivsbransjen etter koronapandemien (Innst. 242 S (2021–2022), jf. Dokument 8:94 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Helge Orten på vegne av Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 2, fra Hans Andreas Limi på vegne av Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Alfred Jens Bjørlo på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 3, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en tiltakspakke for å videreutvikle reiselivsnæringen etter pandemien, bygget på den nasjonale reiselivsstrategien fra 2021.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan dagens forskjellsbehandling i merverdiavgiftssystemet av næringsmidler servert på et serveringssted og næringsmidler som tas med ut av serveringsstedet, kan erstattes med en likebehandling, med sikte på lavere merverdiavgift på næringsmidler servert på serveringsstedet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 77 mot 24 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å øke rekrutteringen av kvalifisert arbeidskraft til bransjer som har vært særskilt rammet av statlige smitteverntiltak under koronapandemien.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 67 mot 34 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.01)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen ved tildeling fra den kommunale kompensasjonsordningen prioritere næringer som har særlige utfordringer knyttet til ettervirkningene av pandemien, og der det tar tid før driftssituasjonen og omsetningen er tilbake på normalt nivå.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11, debattert 21. april 2022

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om inntektspolitisk samarbeid gjennom lønnsoppgjøret (Innst. 236 S (2021–2022), jf. Dokument 8:112 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten har Hans Andreas Limi satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvide sitt tilbud om avgifts- og prisreduksjoner inn mot lønnsoppgjøret med følgende grep:

- 1) Strømsstøtteordningen utvides med å gi en dekningsgrad på 100 pst. over 50 øre/kWt.
- 2) Særavgiftene på bensin og diesel avvikles.
- 3) Merverdiavgiften på mat halveres fra dagens nivå.»

Det blir votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:112 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen om inntektspolitisk samarbeid gjennom lønnsoppgjøret – vedtas ikke.

Voteringstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet var det avgitt 83 stemmer for innstillingen og 14 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.18)

Lars Haltbrekken (SV) (fra salen): Jeg stemte feil! Jeg skulle ha stemt for innstillingen.

Presidenten: Da blir resultatet at 84 representanter stemte for innstillingen og 13 stemte for forslaget. – Dermed er innstillingen bifalt.

Votering i sak nr. 12, debattert 21. april 2022

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Roy Steffensen, Helge André Njåstad, Dagfinn Henrik Olsen, Bengt Rune Strifeldt og Sivert Bjørnstad om å utsette endringene i formuesskatten på oppdrettskonsesjoner (Innst. 237 S (2021–2022), jf. Dokument 8:110 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Mahmoud Farahmand på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 2, fra Sivert Bjørnstad på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2022, fremme forslag om å utsette krav om innbetaling av formuesskatt på oppdrettskonsesjoner ervervet før 1998, i påvente av utredningen til Skatteutvalget.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.13)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en gradvis innfasing av formuesskatt på oppdrettstillatelser ervervet før 1998.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 74 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.33)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:110 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Roy Steffensen, Helge André Njåstad, Dagfinn Henrik Olsen, Bengt Rune Strifeldt og Sivert Bjørnstad om å utsette endringene i formuesskatten på oppdrettskonsesjoner – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 86 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.10)

Presidenten: Sak nr. 13 var interpellasjon.

Stortinget går så til votering over sakene 2, 3 og 8 på dagens kart.

Sak nr. 1 var en redegjørelse.

Votering i sak nr. 2, debattert 26. april 2022

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Silje Hjemdal, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt om Finnmarksløpet - Et verktøy for promotering av Norge (Innst. 239 S (2021–2022), jf. Dokument 8:105 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Terje Hansen på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre
- forslag nr. 2, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Finnmarksløpet for å videreføre og sikre finansiering av prosjektet «Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge» i 2022 og 2023, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i revidert nasjonalbudsjett for 2022.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre ble med 56 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.56)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Finnmarksløpet for å vurdere videreføring av prosjektet «Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge» i 2022 og 2023, og melde tilbake til Stortinget om dette i revidert nasjonalbudsjett for 2022.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble enstemmig bifalt

(Voteringsutskrift kl. 15.18.31)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:105 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Silje

Hjemdal, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt om Finnmarksløpet – Et verktøy for promotering av Norge – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 54 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.20)

Votering i sak nr. 3, debattert 26. april 2022

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg og Morten Stordalen om å styrke matsikkerheten i Norge gjennom økt matkornproduksjon som følge av krigen i Ukraina (Innst. 235 S (2021–2022), jf. Dokument 8:132 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Knag Fylkesnes på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Terje Hansen på vegne av Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
 - forslag nr. 4, fra Hege Bae Nyholt på vegne av Rødt
- Det votes over forslag nr. 4, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag med tiltak for å unngå nedbygging eller salg av infrastruktur for lagring og lagerkapasitet for matkorn, såfremt det ikke er på plass fullgode alternativer.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en risikoavlastningsordning slik at bøndene sår matkorn og får økonomi i produksjonen selv om avlingene ikke blir av matkvalitet.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 75 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.28)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen raskt gjennomføre ekstraordinære tiltak for å stimulere til økt matkornproduksjon i Norge, herunder økning i kornpris til bøndene og kompensasjon for økte gjødsel- og energipriser.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 74 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte for å opplyse om regjeringens håndtering av den svært utfordrende situasjonen i landbruket ved inngangen til vekstsesongen med særlig vekt på beredskap, selvforsyning, høy gjødselpris og lønnsomheten i kornproduksjonen og hvilke tiltak regjeringen vurderer for å møte utfordringene.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 80 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.10)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:132 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Bård Hoksrud, Erlend Wiborg og Morten Stordalen om å styrke matsikkerheten i Norge gjennom økt matkornproduksjon som følge av krigen i Ukraina – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble bifalt med 73 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.48)

Sak nr. 8 [15:21:55]

Referat

1. (455) Pensjonar frå statskassa (Prop. 96 S (2021–2022))
2. (456) Årsmelding 2021 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Meld. St. 13 (2021–2022))
Enst.: Nr. 1 og 2 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
3. (457) Finansmarkedsmeldingen 2022 (Meld. St. 12 (2021–2022))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
4. (458) Endringer i legemiddeloven (legemidler til dyr) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 371/2021 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (Prop. 102 LS (2021–2022))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, unntatt B, som sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
5. (459) Midlertidige endringer i smittevernloven og helseberedskapsloven (forlengelse av midlertidige forskriftshjemler for håndtering av koronapandemien) (Prop. 103 L (2021–2022))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
6. (460) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Per-Willy Amundsen, Erlend Wiborg, Tor André Johnsen og Silje Hjemdal om kontroll med hvilke personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger (Dokument 8:238 S (2021–2022))

Presidenten: Presidenten foreslår at representantforslaget blir sendt justiskomiteen.

Representanten Per-Willy Amundsen har bedt om ordet.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:23:03]: Fremskrittspartiet ønsker å opprettholde vårt opprinnelige forslag, nemlig at saken behandles etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c, dvs. at den legges ut til gjennomsyn for representantene i minst én dag og deretter føres opp på dagsordenen til behandling.

Presidenten: Det voteres dermed over behandlingsmåten.

Det blir votert alternativt mellom presidentens forslag om komitébehandling og forslaget fra Fremskrittspartiet om behandling etter forretningsordenen § 39 andre ledd bokstav c.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet ble presidentens forslag bifalt med 80 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.49)

Videre ble referert:

7. (461) Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Reindriftsavtalen 2022/2023) (Prop. 104 S (2021–2022))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
8. (462) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Frank Edvard Sve og Morten Stordalen om å kutte ferjebilletten på Nordøyvegen (Dokument 8:237 S (2021–2022))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Stortinget går tilbake til behandling av dagens kart.

Sak nr. 6 [15:24:18]

Interpellasjon fra representanten Tore Vamraak til forsknings- og høyere utdanningsministeren: «NHO har anslått et behov for om lag 250 000 netto nye arbeidsplasser i privat sektor fram mot 2030. Et mulig veikart fram mot dette er lagt fram av McKinsey, gjennom rapporten «Norge i morgen». Her beskriver McKinsey hvordan Norge kan få 210 000 nye arbeidsplasser i 10 eksportrettede mulighetsnæringer, innen 2030. Disse arbeidsplassene er estimert å gi 310 milliarder kroner i økt årlig verdiskaping. Dersom vi ønsker å gripe disse mulighetene, må vi handle nå. Utdanningssystemet må organiseres opp for å tilby de nødvendige utdannelsene, og forskningsinnsatsen må aktivt dreies mot disse næringene. McKinsey peker på at vi i dag ikke utdanner nok personer med den kompetansen vi trenger. I takt med utviklingen vi står oppe i, må vi oppdatere og fornye pensum, øke antall studieplasser på de viktigste studiene og fortsette å utvikle forskningsmiljøer som kan tiltrekke seg internasjonale talenter. I rapporten viser McKinsey konkret hvor mange nyutdannede mennesker som trengs i de ulike næringene for å lykkes.

Er statsråden villig til å sette i gang en slik målrettet satsing på utdanning og forskning for å ruste Norge til å

skape de nødvendige arbeidsplassene i disse næringene?»

Tore Vamraak (H) [15:25:57]: Vi har mange viktige oppgaver her på Stortinget, men jeg tør påstå at noe av det viktigste vi står overfor de kommende tiårene, er å legge til rette for at det kan skapes flere lønnsomme arbeidsplasser.

For at vi skal ha et godt og bærekraftig samfunn, mener NHO at det må skapes netto 250 000 nye arbeidsplasser i privat sektor fram mot 2030. Dette er begrunnet i rapporten «Neste trekk».

Også i perspektivmeldingen som kom ut for litt over ett år siden, er det godt begrunnet at vi trenger flere arbeidsplasser som kan gi skatteinntekter til statskassen. Petroleumsnæringen vil ikke lenger være en vekstmotor i norsk økonomi. Disse svært lønnsomme arbeidsplassene må erstattes av andre lønnsomme arbeidsplasser.

McKinsey lanserte i år et konkret veikart for hvordan Norge kan skape 210 000 nye eksportrettede arbeidsplasser i ti konkrete mulighetsnæringer: hydrogen, havvind, batterier, karbonfangst og -lagring, grønn maritim næring, industriell programvare, forbrukerplattformer, sirkularitet, havbruk og turisme. McKinsey estimerer økt verdiskaping til 310 mrd. kr hvert år om anbefalingene i rapporten følges.

I rapporten fra McKinsey er det pekt på utdanningsbehov for hver enkelt av de ti mulighetsnæringene. Ifølge McKinseys anslag vil det oppstå et rekrutteringsbehov på om lag 7 000–8 000 ingeniører på tvers av batteriverdikjedene fram mot 2030. Selskapet anbefaler derfor å opprette egne studieprogrammer for batteriteknologi, samtidig som man øker kapasiteten for eksisterende utdanningsprogrammer innen prosesskjemi, elektrokjemi, metallurgiske prosessfag og annen storskala produksjon.

Videre anslår McKinsey at det vil være behov for ca. 16 000 operatører til battericelleproduksjon alene i 2030. Opptil 80 pst. av alle som ansettes i celleproduksjonen, er operatører. Noe av kompetansebehovet kan dekkes gjennom overført kompetanse fra andre industriområder, men McKinsey anbefaler like fullt at det opprettes egne linjer for «batteriteknikere», samt at det fokuseres ytterligere på batteriproduksjon i eksisterende fagutdanninger som f.eks. maskinoperatør, logistikk- og lagerpersonell, kvalitets- og kalibreringsfag og produksjonsteknikker, samt innenfor sikkerhet og HMS-linjer.

Utover utdanningssystemet peker McKinsey på at det er behov for å etablere nasjonale testfasiliteter, slik at det skapes en læringsarena for utdanning som dekker behovet for akademisk og industriell testing. Videre peker McKinsey på at norsk batteriproduksjon er avhengig av en satsing på forsknings- og utviklingsarbeid.

Dette var et lite dypdykk i bare én av de ti mulighetsnæringene. Tiden strekker ikke til for å gå gjennom alle, men batterinæringen kan tjene som en illustrasjon på det store utdannings- og forskningsløftet som vi trenger for å etablere ny, lønnsom eksportindustri i Norge.

Mange av næringene forutsetter en satsing på realfag. Det har vært en erkjennelse i lengre tid at framtidens verdiskapende arbeidsliv trenger flere med realfagsutdannelse. Nå får vi imidlertid høre fra høyskolesektoren at de sliter med rekrutteringen til studieplassene på realfag. Det understreker at vi må tenke helhetlig: fram snakke realfagene, være tydelige fra myndighetene på at det ligger store muligheter innenfor realfag, og gi ungdommene både motivasjon og basiskompetanse innenfor realfag. Bare da kan vi håpe på at vi klarer å utdanne alle de ingeniørene og operatørene som vi har behov for i framtidens mulighetsnæringer.

Jeg takker for muligheten til å sette dette temaet på dagsordenen og ser fram til å høre statsrådets perspektiver. Jeg ser også fram til debatten om temaet.

Statsråd Ola Borten Moe [15:30:01]: Takk til interpellanten for et viktig spørsmål.

Befolkningens kompetanse er den viktigste ressursen vi har. Det er også en begrenset ressurs. Jeg tror vi kommer til å gå tom for folk i Norge før vi går tom for penger. Det blir stadig flere eldre, ungdomskullene blir mindre, og det kan bli vanskeligere å rekruttere arbeidskraft fra utlandet. Det ser vi allerede tendenser til i dag.

Kompetansebehovene i helse- og omsorgssektoren øker, samtidig er det store udekkede behov i næringslivet. Særlig i distriktene er det vanskelig å få dekket kompetansebehovene. På samme tid er det en betydelig andel av den voksne befolkningen som står utenfor arbeidslivet, ofte som følge av manglende utdanning og kompetanse.

Jeg er bekymret for at regnestykket ikke går opp. Framover vil vi måtte planlegge bedre, og vi må prioritere hardere. Derfor vil jeg legge fram en melding til Stortinget – en utsynsmelding – som skal gjøre rede for framtidige kompetansebehov og regjeringens prioriteringer. Det overordnede målet for meldingen vil være å dekke arbeids- og samfunnslivets kompetansebehov framover og sørge for at innbyggerne i hele landet har tilgang til utdanning.

Et av temaene som skal behandles i utsynsmeldingen, er kompetansebehovene knyttet til industri, nye industrier og det vi kaller grønne industrier. Regjeringen arbeider nå med et grønt industriløft som skal skape lønnsomme og attraktive arbeidsplasser i hele landet. Regjeringens mål er å bruke vår kompetanse på områder hvor vi allerede er verdensledende, til å utvikle industriprosjekter f.eks. innenfor flytende havvind, ulike

former for fornybar energi, karbonhåndtering og kanskje batterier.

Verdiskapingen og arbeidsplassene som følger av innovasjon og nyskaping, bygger på et velfungerende kunnskapssystem og sterke forsknings- og utdanningsmiljøer, i tillegg til rike naturressurser. Jeg er opptatt av at forsknings- og innovasjonspolitikken utvikles slik at den fremmer kompetanse i hele landet, bygger sterke forskningsmiljøer og slik bidrar til å løse samfunnsutfordringer. Derfor vil regjeringen revidere langtidspanen for forskning og høyere utdanning, og det er naturlig at planen prioriterer områder som er av strategisk viktighet for Norge og norske næringer.

Det er ikke tilstrekkelig å bare være opptatt av antall studieplasser og nyutdannede. Vi må angripe problemet med mangel på kompetanse fra flere kanter. Vi må se på hvordan vi kan mobilisere arbeidskraftreserven, få flere ungdommer gjennom videregående opplæring, rekruttere kompetent arbeidskraft fra utlandet og holde vår egen arbeidsstyrke oppdatert.

I Hurdalsplattformen varsler regjeringen en bred kompetansereform for arbeidslivet. Regjeringen vil utvikle en slik reform i nært samarbeid med partene i arbeidslivet, og de særskilte utfordringene industrien står overfor, vil være et sentralt tema i dette arbeidet.

Hurdalsplattformen slår også tydelig fast en satsing på fagskoleplasser. Fagskolene spiller en viktig rolle i å utdanne fagkompetanse, i videreutdanning og i videreutvikling av arbeidskraft i hele landet.

Vi har satt i gang flere nye treparts bransjeprogrammer for kompetansebygging. Blant annet har vi reetablert program for industri- og byggenæringen som ble startet i 2019.

Uansett hvor man drar i Norge i dag, ser man at det mangler folk, og at det mangler folk med riktig kompetanse. For å sikre tilgang til kompetanse for industrien og resten av arbeidslivet i distriktene satser regjeringen på fleksibel og desentralisert utdanning. Vi har satt av 184 mill. kr i år for dette formålet.

Midlene skal gå til studiesentre og til fleksible og desentraliserte tilbud. Studiesentrene kan spille en viktig rolle i å tilrettelegge for at folk i distriktene kan ta en utdanning som arbeidslivet i regionen har behov for. Regjeringen vil derfor gradvis bygge ut et godt nettverk av studiesentre rundt om i hele landet, på steder som i dag ikke har studiested eller tilgang på høyere utdanning. I tillegg skal fagskoler, høyskoler og universiteter få anledning til å gi flere fagtilbud, slik at utdanning blir enda mer tilgjengelig for folk som av ulike grunner ikke har mulighet til å studere fulltid ved et av de faste studiestedene.

Avslutningsvis: Jeg har i likhet med representanten Vamraak et dypt engasjement for at vi klarer å løse det

som er felles kompetansebehov på vegne av samfunnet i framtiden. Så håper jeg at jeg har denne salen med meg i hvert fall i en refleksjon knyttet til at vi skal være litt ydmyke med tanke på hva dette akkurat kan være. Det er andre systemer der man har prøvd å planlegge fram i tid, enten det har vært femårsplaner eller andre ting. Det vi kan gjøre fra vår side, er å sørge for god kompetanse, og så må næringsliv og forskning klare resten.

Tore Vamraak (H) [15:35:21]: Jeg takker for statsrådens konstruktive og positive inngang til problemstillingen og hans sterke engasjement i saken. Utsynsmeldingen som statsråden varslet, vil bli et viktig dokument som kan gi en god retning. Det blir spennende å se på den meldingen når den kommer.

Jeg er selvsagt enig i at det er flere kilder til arbeidskraft enn nyutdannet ungdom. Det er viktig at vi både tar i bruk den arbeidskraftreserven som potensielt ligger blant norske innbyggere, og legger til rette for riktige muligheter for også utenlandske arbeidstakere.

Jeg var i forrige måned i Grimstad og besøkte to utdannings- og forskningsinstitusjoner som er sentrale rundt den planlagte batterifabrikken til Morrow i Arendal. Universitetet i Agder oppretter et utdanningstilbud innenfor batteriteknologi, og fagskolen i Agder, som starter opp i nye lokaler rett ved universitetet, vil utdanne prosessoperatører til batterifabrikken. Videre etablerer Morrow sitt Battery Research Center inne på campus Grimstad. På den måten oppnår de nettopp den tette koblingen mellom akademia og næringslivet som McKinsey peker på som en suksessfaktor.

Dette er ett lokalt eksempel på hvordan utdanningstilbudet bygges godt opp rundt en lokal industri-satsing. Like fullt er dette tilbudet i seneste laget – utdanningstilbudet bygges parallelt med batterifabrikken. Det er derfor et tydelig behov for enda bedre koordinering mellom industrien, myndighetene og de ulike utdanningsinstitusjonene rundt om i hele Norge.

Jeg har ikke tatt til orde for at Norge skal satse på akkurat disse ti mulighetsnæringene som McKinsey peker på, og bare på disse ti, men rapporten er tydelig på at for at vi skal lykkes med de næringene vi velger å satse på, må det satses tungt på bl.a. utdanning og forskning samt andre viktige rammebetingelser som tas opp i rapporten.

I universitets- og høyskolesektoren må noen områder prioriteres opp på bekostning av andre. Signaler sendes til industriaktører og til våre barn om hva staten ønsker å legge til rette for, og hva staten ikke er interessert i å legge til rette for.

I denne salen debatteres oftere de potensielt negative sidene ved industrisatsinger enn behovet for lønnsomme arbeidsplasser og hvordan vi best kan legge til rette for verdiskaping. Det bidrar til usikkerhet for norsk industri

og for utenlandske aktører som vurderer å etablere seg i Norge. Og som rapporten fra McKinsey viser, må samfunnet stille opp med en storstilt og målrettet satsing på relevant utdanning og forskning for at det skal være attraktivt å etablere seg i de ti mulighetsnæringene.

Jeg er derfor nysgjerrig på om statsråden har tydelige signaler å sende til norske og utenlandske aktører om ambisjoner for etablering av flere lønnsomme arbeidsplasser, og på hvilke konkrete tiltak statsråden og regjeringen vil treffe for å bygge opp relevante utdanningstilbud og etablere relevante forsknings- og utviklingsprogrammer og -arenaer.

Statsråd Ola Borten Moe [15:38:33]: Mange av disse spørsmålene kommer jeg til å invitere Stortinget til å være med og tenke rundt i den nevnte utsynsmeldingen.

Så vil jeg komme med et par generelle betraktninger. For det første må, etter mitt og regjeringens skjønn, lønnsomhet ligge til grunn for nye næringer i Norge. Vi løser ingenting ved å gjøre ting som ikke lønner seg, eller produsere ting det ikke er en kommersiell etterspørsel etter verken i Norge eller på verdensmarkedet.

Vi har rike muligheter i dette landet, knyttet til både eksisterende næringer og det å bygge videre på og videreutvikle dem og – helt sikkert, akkurat som tidligere – knyttet til å utvikle nye teknologier, nye næringer, og så klare å bygge industri og verdiskaping på det.

Det er også sånn at det ikke bare er kompetansen det står på. Det er to ting å si om det. For eksempel knyttet til batterifabrikk har jeg fått med meg at en gjennomsnittlig batterifabrikk trenger ca. like mye strøm som Trondheim by. Så før vi har fått gjort noe med den overordnede strømsituasjonen i Norge, tror jeg at den typen etableringer i stor skala kan komme til å bli krevende, med mindre det er noen som bruker betydelig mindre strøm enn man allerede gjør i dag.

Det andre er at mye av kunnskapen og kompetansen knyttet til prosess og industri også er generisk kompetanse. Mange vil kunne si at det i prinsippet er samme sak om man kjører et olje- og gassanlegg eller et meieri, og vi opplever mange ganger at folk går mellom disse ulike næringene. Med andre ord: Dette av og til oppkonstruerte ordskiftet rundt at vi ikke skal holde på med én ting fordi vi skal holde på med noe annet, tror jeg på sett og vis er kunstig, rett og slett fordi at har man god kompetanse og kan det man driver på med innenfor én fagdisiplin, er det selvsagt ikke noe i veien for at man – i hvert fall i mange tilfeller – kan benytte det innenfor en annen.

Så vil jeg minne representanten og salen på det jeg tror blir en av våre store utfordringer framover, og det er rett og slett at den store ligningen skal gå opp. Vi har enorme ambisjoner så vel innenfor industrivekst og ver-

diskaping som knyttet til velferds- og kunnskapsproduksjon. Barnekullene blir mindre framover. Tilgangen på utenlandsk arbeidskraft ser også ut til å bli mindre, og det bringer meg tilbake til starten: Jeg tror vi kommer til å gå tomme for folk i dette landet lenge før vi går tomme for penger.

Håvard Sagbakken Saanum (A) [15:41:41]: I årene som kommer, vil norsk økonomi gjennomgå store endringer, der petroleumssektoren gradvis vil utgjøre en stadig mindre del av norsk økonomi og næringsstruktur og andre næringer vil vokse fram og få en større rolle. Konkret hvilke næringer det blir, og hvilke arbeidsplasser som blir skapt, er selvsagt vanskelig å forutsi, men det er ingen tvil om at McKinseys rapport nevner flere av næringene som vil bli viktige for Norge fram mot 2030 og i tiden etter det.

Skal vi lykkes med å få ut potensialet i næringslivet, er økt innsats på både forskning og utdanning avgjørende. Derfor vil jeg gi honnør til representanten Vamraak for at han løfter et svært viktig tema i sin interpellasjon, og jeg vil også takke statsråden for hans gode svar.

Samtidig står det at den største hindringen på veien mot omstilling ikke nødvendigvis er innen forskning og høyere utdanning, men kanskje heller innen yrkesfag, fagutdanning og ikke minst i å få på plass investeringer så bedrifter kan utvikle seg og la nye ideer bli testet – og dermed kan vi lykkes med innovasjon.

Norske forskningsmiljøer oppfatter jeg allerede i dag som både framoverlente og ambisiøse og noen som i aller høyeste grad bidrar til å få på plass den kunnskapen som trengs for framtidens næringsliv. Fra det offentliges side er Norge allerede blitt gode på å investere i forskning, sett relativt til mange andre land, med store overføringer til både grunnforskning og anvendt forskning.

Så forskningen finnes i stor grad allerede i dag. Kunnskapen er til stede for å skape de nye næringene for framtiden og for å skape de grønne arbeidsplassene vi er avhengige av. Det er da også som McKinsey sier i sin rapport: Allerede finnes teknologien for 85 pst. av alle kuttene som trengs for å komme til netto null i 2050. Problemet ligger heller i at mangelfull aktiv industri- og næringspolitikk gjennom flere år har gjort at vi har fått lite realisert av den gode forskningen som er gjennomført. Teknologien er der; nå trenger vi investeringer og kompetanse i arbeidsstokken for å ta den i bruk.

Heldigvis har vi omsider fått en regjering som fører en mer aktiv næringspolitikk, og som setter tydelige mål for samfunnsutviklingen og hvor vi vil med landet vårt. Ta Forestias nysatsing på Braskereidfoss som et eksempel. Der har de lenge hatt planer om en ny fabrikk for returtre. Dette er et glimrende eksempel på både sirkulær-

økonomi og fortsatt satsing på industri basert på de fornybare ressursene vi har i Norge. I tillegg får de der 100 nye sårt tiltrenge arbeidsplasser i en distriktskommune. Det er altså snakk om et kinderegg av et prosjekt, og det har vært gryteklart i flere år. Det eneste som har manglet, er at også staten har gått inn med midler og investert.

Nå gjør regjeringen, med næringsminister Jan Christian Vestre i spissen, nettopp det. Det er et godt eksempel på handlekraftig, aktiv næringspolitikk hvor man gjennom politiske vedtak bidrar til vekst og utvikling i en framtidsrettet næring.

Når det gjelder de ansattes kompetanse, er det av vår nye regjering også gjort mye bra som kommer lokalt næringsliv over hele landet til gode – bl.a. med økt satsing på desentraliserte utdanningssentre, fagskoler og læringsplasser og med tanke på omskolering og kompetanseutvikling for dem som ønsker og trenger det.

Kari-Anne Jønnes (H) [15:45:34]: Takk til interpellanten for å reise et viktig spørsmål, og takk til statsråden for gode og interessante tanker.

Norge kan ifølge rapporten «Norge i morgen», som representanten Vamraak viser til i sin interpellasjon, bli verdens ledende land på bærekraftig høykvalitetsturisme. De skriver bl.a. at «tiden er inne for å industrialisere norsk reiseliv».

Med rundt 10 pst. av det globale bruttonasjonalproduktet før pandemien, eller om lag tre ganger så mye som f.eks. jordbruk, er turisme i realiteten en global megatrend. Hjemme i Norge lever likevel næringen i skyggen av annen naturressursbasert næring og preges i dag av sterk fragmentering og lave marginer.

Med fagfornyelsen er bærekraftig utvikling satt på dagsordenen som et av de tverrfaglige temaene i norsk skole. Det er et godt utgangspunkt å bygge videre på. Skal vi som nasjon utnytte de store mulighetene som ligger i bærekraftig turisme og bygge en konkurransedyktig reiselivsøkonomi fram mot 2030, må vi behandle turisme like strategisk som andre næringer. Det vil kreve en strategisk satsing på utdanning og innovasjon, strategisk organisering, og det må sikres at dagens vilkår for små og mellomstore bedrifter videreføres, og at disse vilkårene utvikles i tråd med framtidens behov.

Et grønnere norsk reiseliv vil være en forutsetning for bærekraftig vekst og er en konkurransefordel inn mot andre land. Norges ambisjon bør være å bli et foregangsland for grønne løsninger og slik gripe posisjonen som verdens ledende destinasjon for bærekraftig turisme. Norge har naturgitte fortrinn som gjør helårsturisme til en strategisk viktig satsing i hele landet alle vi i denne salen er så veldig glad i. Spørsmålet er da om viljen er der.

Så er det et område til vi har mye å hente på, og det er samarbeid med EU og EUs forskningsprogram. Vi har betalt inngangsbilletten, men det trengs vilje til satsing over tid for å se resultater. Forskning og utdanning kan ikke styres etter valgsyklusen, det trengs langsiktig satsing.

Rapporten «Norge i morgen» peker ut retning for flere interessante satsingsområder der Norge bør ligge i tet. Tett samarbeid med EU kan på flere av disse områdene være den utløsende faktoren. Vi må forsterke det internasjonale og det nasjonale forsknings- og innovasjonssamarbeidet om de store samfunnsutfordringene. Norges program for grønn og digital omstilling og bærekraft må spille sammen med EUs mål og virkemidler i Horisont Europa, og med de sentrale EU-strategiene som foreligger. Videreføring av «Grønn plattform» vil være en satsing hvor mange kan oppnå god synergi med European Green Deal. Samtidig må vi ivareta de delene av norsk næringsliv som ikke dekkes gjennom EUs satsinger.

De store utfordringene løser vi sammen, ikke hver for oss. Som nasjon har vi store muligheter og naturgitte fortrinn. De største mulighetene har vi gjennom tett samarbeid med våre nærmeste naboer i EU. Det fordrer videreføring av de siste årenes satsing. Det vil lønne seg for små og mellomstore bedrifter i hele landet, det vil lønne seg for Norge og for verden.

Torleik Svelle (Sp) [15:49:22]: Det bør være et mål for alle regjeringer å sørge for en bedre og mer arbeidsrelevant utdanning for alle. Det bør selvfølgelig være et mål for alle regjeringer å sørge for at vi har både skoler, yrkesfagutdanninger og universiteter over hele landet. Derfor opplever jeg at interpellasjonen som kommer fra Høyre i dag, slår fast mye som jeg ser på som åpenbart. Et mål som vi selvfølgelig er nødt til å jobbe både mer og hardere for å nå, er å få flere jobber i privat sektor som skaper både arbeidsplasser og verdiskaping over hele landet.

I regjeringen, i Senterpartiet og Arbeiderpartiet, vet vi at dersom vi skal utvikle sterke lokalsamfunn, sikre utvikling av bedrifter og gode arbeidsplasser over hele landet, ja, da er vi avhengig av sterke fagskoler, yrkesfagutdanninger og universiteter overalt der folk bor, i hele Norge. Vi vet at dette ikke bare er viktig for næringslivet. Dette er også viktig for å sørge for at ungdommer kommer inn i lokale bedrifter. Dette er viktig for at ungdom rundt omkring i landet blir boende så landet holdes levende.

Det er også verdt å merke seg at regjeringen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet har arvet en krevende sysselsettingskurve fra høyreregjeringen. Jeg har tatt meg frihet til å se på hvordan det gikk med sysselsettingen i privat sektor da Høyre styrte. Det er nemlig sånn at selv om man holder koronaen utenfor, økte andelen som var sysselsatt i offentlig sektor, år for år, sett opp

mot privat sektor. Vi i Senterpartiet og Arbeiderpartiet har et mål om å skape flere arbeidsplasser i privat sektor rundt omkring, noe som både fører til verdiskaping og skaper liv, lys i husene og aktivitet. Det skal vi greie, men da er gode utdanningstilbud som er der både folk og bedrifter er, en del av nøkkelen.

Jeg er trygg på at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en helhetlig og god plan for dette, som Ola nevnte. Jeg håper at vi i den planen kan se på næringslivets behov, og at vi kan se behovet for både etter- og videreutdanning under ett – med et mål om å bygge flere arbeidsplasser i privat sektor, for her har regjeringen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet en del å gjøre etter at Høyre har styrt i åtte år.

Presidenten: Det er viktig når man holder innlegg, at man sier «statsråd» eller «man» – selv om man er gode venner.

Alfred Jens Bjørlo (V) [15:52:47]: Det er seint på dag, men vi får prøve å halde oss til formene som best vi kan. Eg vil også, på vegner av Venstre, takke representanten Vamraak for at han har løfta denne interpellasjonen om eit viktig tema, og for svaret frå statsråden.

Denne McKinsey-rapporten er særst interessant og burde eigentleg ha vore obligatorisk lesing for alle representantar i denne salen, nettopp fordi han er så konkret og bryt ned kva alle våre politiske festtalar om å satse på utvalde framtidsnæringer faktisk handlar om, og kva utfordringar det gjev.

Dessverre er det nok sant, det statsråden seier, at når vi skal jobbe med å utløyse dette potensialet, vil vi gå tomme for folk før vi går tomme for pengar. Det trur eg er ei spissformulering, men det er ei ganske korrekt beskriving. Vi skal òg hugse på at dei ti næringane som er løfta fram her, heller ikkje er heile det norske næringslivet eller heile det nye næringslivet. Det er store, viktige næringer som ikkje er inne i dette bildet, der vi vil det skal jobbe mange. Landbruket er eit stort tema no. Helsenæringane er ei anna næring med enormt potensial, som svarer til mykje av det som står i rapporten. Behovet vårt for folk kjem til å vere svært i åra framover.

Statsråden har òg isolert sett rett i at det er veldig mange moglegheiter for å bruke kompetanse og ferdigheiter på tvers i ulike sektorar, men utfordringa er den at den sektoren vi kanskje snakkar mest om og har flytta aktivitet vekk frå, er petroleumsnæringa, olje og gass, men det er ikkje sånn at vi kan knipse og her og no begynne å flytte veldig mykje arbeidskraft over til desse nye næringane dei neste eitt, to, tre, fire åra. Det kjem til å vere fullt trykk i norsk petroleumsnæring og olje- og gassnæring i nokre år til – parallelt med at vi skal byggje opp desse nye næringane. Det gjer utfordringane våre svære.

Difor krev det ei brei vifte av tiltak. Eg ser òg fram til utsynsmeldinga som er varsla av regjeringa. Eg trur det er ein rett måte å gripe tak i det på frå statsråden si side. Målretta satsing på utdanning er viktig. Eg er glad for at statsråden òg framheva så sterkt det med å få til fleksibel desentralisert utdanning og vidareutdanning over heile landet på høgskuleutdanningar og fagskuleutdanningar. Det å kontinuerleg utdanne og gje kompetanse til arbeidsstyrkje over heile landet i meir fleksible modelar er ein viktig del av det vi må gjere.

Det er mykje vi er einige i, og det har vore sagt mykje klokt. Representanten Vamraak var inne på fleire av tiltaka som er framheva i McKinsey-rapporten, men eg vil framheve to særskilte utfordringar som eg trur vi òg må ha med oss, for vi er nøydd til å ta alle verkemiddel i bruk for å vere i nærleiken av å løyse denne utfordringa.

Den eine er at vi ikkje kjem til å trenge – nær sagt – fleire jobbar i privat sektor; vi treng fleire folk som jobbar i privat sektor, samtidig som det er eit stort behov for hender i helse- og omsorgsyрка, i utdanning, i oppvekstsektoren og i offentleg sektor. Vi kjem til å trenge så mykje folk sette inn på riktig plass at det å jobbe med kontinuerleg å effektivisere offentleg sektor er eit ansvar vi er nøydd til å ta. Det er ikkje populært å snakke om. Er det éin ting vi ikkje treng fleire av, er det fylkeskommunar, for å seie det litt spissformulert. Vi er faktisk nøydd til å ta på alvor at vi er nøydd til å ha ein effektiv, stram offentleg sektor der vi har færrest mogleg hender vekke i unødvendig byråkrati og frie hender til omsorgsoppgåver i offentleg sektor, men ikkje minst i privat sektor. Så rasjonalisering av offentleg sektor er ekstremt viktig.

Så er det eit anna område som er framheva i McKinsey-rapporten, som representanten Vamraak interessant nok ikkje har teke opp, og det er at rapporten seier at vi ikkje har nokon veg utanom å ha ein meir offensiv politikk for å tiltrekkje oss spesialisert arbeidskraft frå utlandet. Det må vi ha. Vi kjem ikkje til å lykkast med berre å omskolere norsk arbeidskraft, for vi kjem til å trenge så mykje så raskt. Omtrent alle andre europeiske land er no i ferd med å leggje strategiar for korleis dei kan bli attraktive land for å tiltrekkje seg spesialisert arbeidskraft i dei næringane der kvar enkelt nasjon har potensial og moglegheit for å utvikle seg og vekse i framtida.

Det må vi i Noreg ta på alvor. Venstre hadde for kort tid sidan eit representantforslag som handla om nettopp det. Der fekk vi ikkje brei støtte frå korkje Høgre eller dagens regjeringsparti for å setje fortgang i arbeidet med å tiltrekkje oss spesialisert arbeidskraft. Det temaet kjem til å kome tilbake, og det håper eg òg blir ein del av politikkpakkane vi no skal jobbe med i lag.

Olve Grothe (H) [15:58:08]: Først vil eg òg seie at eg synest det er veldig bra med denne interpellasjonen

som representanten Vamraak har teke opp. Eg synest også at statsråden har gjeve gode svar i ei sak som det kanskje ikkje er altfor stor usemje om i salen.

I 2014 kom struktureforma i høgskule- og universitetssektoren. Målet var å få færre og sterkare institusjonar for å styrkje kvaliteten i høgare utdanning og forskning. På Vestlandet kom ideen om å samle høgskulane i ein stor vestlandshøgskule, og i januar 2017 slo høgskulane i Haugesund, Stord, Bergen, Førde og Sogndal seg saman til den nye Høgskulen på Vestlandet, HVL. HVL har blitt ein stor suksess for nærings- og samfunnslivet på Vestlandet, han er tett på arbeidslivet og kan tilby relevante og oppdaterte utdanningar på nokre av dei viktigaste profesjonane våre innan sektorane opplæring, ingeniørfag og helse og sosial. HVL utdannar t.d. kvart år heile 400 ingeniørar og er dermed den største utdanningsinstitusjonen for ingeniørfag etter NTNU. Og det stoppar ikkje der, HVL arbeider no med å bli eit profesjons- og arbeidslivsretta universitet bygt på dei fem campusane dei har på Vestlandet.

I McKinseys rapport som kom ut for kort tid sidan, blir det peika på sju endringar som må til for at vi fram til 2030 skal lykkast med å skape over 200 000 nye arbeidsplassar i dei ti eksportretta moglegheitsnæringane. Ei av desse endringane er kunnskap og kompetanse, for som det blir sagt: Når vi skal utvikle framtidas næringar, treng vi også framtidas kompetanse.

I dette bildet ville ein høgskule eller eit universitet bygt på profesjons- og arbeidslivsretta utdanningar med høg kvalitet vere svært viktig. Alt dette kjem òg med ein stor tilleggsfordel, for gjennom sin desentraliserte og praksisnære modell vil HVL – eller Universitet på Vestlandet, som dei kjem til å ta som namn når dei blir universitet – og liknande utdanningsinstitusjonar andre stader i landet i stor grad òg medverke til god regional utvikling, ikkje berre fordi det vil gje det offentlege og næringslivet i regionane god og relevant arbeidskraft, men òg fordi det vil vere positivt for folketalet og alderssamansetjinga. Som demografiutvalet har peika på, vil personar som vel å studere i same region som dei kjem frå, i stor grad velje å bli verande i regionen etter enda utdanning.

For Høgre har utdanning og kompetanse alltid vore eit viktig politisk tema. Det vil det bli i framtida òg, for skal vi utvikle framtidas næringar, treng vi òg framtidas kompetanse.

Nils T. Bjørke hadde her overteke presidentplassen.

Maren Grøthe (Sp) [16:01:48]: Formålet med utdanningstilbudet vårt er todelt. Først og fremst skal vi gi både barn, unge og voksne de verktøyene de trenger for å greie seg videre i livet, og deretter skal vi sikre at

både næringslivet vårt og offentlig sektor har den kompetansen de trenger i framtiden. Det krever satsing på både utdanningstilbudet og næringsutviklingen i hele landet som er bredere og bedre enn det den forrige regjeringen noen gang hadde.

Skal vi utdanne den kompetansen som framtidens arbeidsliv trenger, må både utdanning, videreutdanning og omstilling av kompetanse bli enklere å gjennomføre, uavhengig av livssituasjon eller bosted. I tillegg er det slik som representanten og interpellanten også tar opp: Det er ulike behov i ulike regioner. Derfor er Hurdalsplattformens mål om en storsatsing på desentral og fleksibel utdanning viktig i dette arbeidet. I tillegg er den satsingen vi nå ser på studiesentre, helt sentral, for de er nettopp det som interpellanten tar opp, nemlig utdanning tilpasset næringslivet og de ulike kompetansebehovene lokalt.

NHO estimerer også at fagskolekompetanse og fagarbeidere blir enda viktigere for næringslivet i årene framover. Utdanningen av morgendagens fagarbeidere starter tidlig. Da kan ikke utdanningslivet vårt bare forberede elevene på en akademisk karriere, vi må også i større grad anerkjenne praktiske ferdigheter tidlig. Derfor er jeg glad for at regjeringen er tydelig på at vi nå skal gjennomføre en ungdomsskolereform og anerkjenne dette tidlig i skoleløpet, noe som også skal legge til rette for en større yrkesfagsatsing i tiden framover.

At vi også styrker tilbudene på fagskolene, blir kjempeviktig. Senterpartiet har over tid vært opptatt av deres rolle som en viktig utdanningsaktør og en viktig byggestein for fagarbeiderne våre. Der trenger vi flere grep i årene framover.

Totalt sett er næringslivets behov sentralt i alle beslutninger som vi tar i utdanningspolitikken. Derfor er jeg også glad for at statsråden tar opp utsynsmeldingen, for den vil bli en viktig rettesnor, og den vil bli en viktig ramme for dette arbeidet framover.

Tore Vamraak (H) [16:04:45]: Jeg takker for gode innlegg i debatten. Statsråden har vist forståelse for behovet for flere lønnsomme arbeidsplasser i de næringene som har vært nevnt her. Flere av talerne har tatt til orde for viktigheten av enkelt næringer, og representanten Grotle har tatt opp viktigheten av å ha tilgang til gode utdanningstilbud i hele landet, der hvor arbeidsplassene ligger, samtidig som utdanningstilbudet holder god kvalitet.

Jeg er glad for at statsråden inviterer til en debatt om arbeidskraftsbehovet gjennom utsynsmeldingen. I dette arbeidet vil det være viktig å bygge på prinsippet om lønnsomhet og verdiskaping, som statsråden var inne på. Det er mange ønsker i denne sal om arbeidsplasser ulike steder, men med den knappheten på arbeidskraft

som statsråden har tatt opp, vil vi måtte spørre oss en ekstra gang om vi skal ta oss råd til å skape arbeidsplasser med lavere verdiskaping enn det som det er potensiell for.

Kompetanse er ikke den eneste faktoren som skal til hvis man ønsker å lykkes med å skape nye, lønnsomme arbeidsplasser. Statsråden pekte på tilgangen til elektrisk kraft som en forutsetning for kraftkrevende industri som batteriproduksjon, og det er helt riktig. Samtidig er det for akkurat denne næringen også pekt på behovet for andre tiltak, slik som bl.a. «single point of contact», for å tiltrekke seg utenlandske investorer. Det er et eksempel på konkrete tiltak som koster lite, og som kan gi Norge bedre muligheter som en verdensledende industrinasjon.

Representanten Svelle gjorde et forsøk på å skape et bilde av lav sysselsetting gjennom tiden med regjeringen Solberg. Jeg tror likevel heller at statsråd Borten Moes beskrivelse er riktig, at vi raskere går tom for folk enn vi går tom for penger.

Representanten Bjørlo tok opp behovet for å tiltrekke oss spesialistkompetanse fra utlandet. Det vil være nyttig å se nærmere på hvordan vi kan lage en god ordning for tilgang på den kompetansen som vi har bruk for å hente fra utlandet. Og større i antall: Vi må få til en smidig omstilling fra de næringene som avgir arbeidskraft, til de næringene som har behov for arbeidskraft. Noen kan gå rett fra meieri til olje, som statsråden var inne på, men for mange andre vil det være nødvendig å få en etter- og videreutdanning for å få jobb i en annen næring, og vi trenger kompetanse på alle nivåer, som representanten Grøthe var inne på. Så jeg ser fram til både utsynsmeldingen og videre debatter om temaet.

Statsråd Ola Borten Moe [16:07:56]: Takk for det som jeg opplever som et godt og konstruktivt ordsifte rundt et viktig tema i denne saken og i denne salen.

Et par sluttkommentarer fra meg: La oss først bare tenke litt overordnet rundt McKinsey og McKinsey-rapporten. Det er et anerkjent økonomisk rådgivningsfirma, men det er også et firma som av og til faktisk kan ta feil, så å bruke dem som fasit tror jeg vi skal være forsiktige med. De har bl.a. på sin «track record» strategisk rådgivning for Norske Skog gjennom 1990- og 2000-tallet. De som har fulgt den bedriften, kan jo gjøre seg opp egne meninger om hvor smart det var å selge alt bortsett fra avisepapir, akkurat da internett inntok verden. Poenget er at selv om det sikkert var riktig og fornuftig den gangen, hender det at ting blir annerledes enn det man hadde tenkt.

Videre synes jeg at tallene det refereres til, også er verdt en refleksjon. 310 mrd. kr i det jeg forstår er bidrag til BNP, leser ikke jeg på noen annen måte enn en omset-

ning, 310 mrd. kr på 210 000 ansatte er med kjapp hode-regning, og da med forbehold om at jeg har regnet feil, 1,5 mill. kr per hode. Det er ikke et høyt tall. Det er tvert imot etter mitt skjønn et ganske lavt tall, som er jeg veldig spørrende til om vi kan legge inn i et samfunnsøkonomisk regnestykke knyttet til de behovene vi har for å skape verdier for å ivareta en god velferdsutvikling for befolkningen under ett, og for behovene knyttet til finansiering av offentlig sektor spesielt.

Endelig: Jeg googlet litt nå og fant ut at i 2019, i hvert fall ifølge Nettavisen, for å være pinlig nøyaktig, var verdiskapingen eller bidraget til statskassen for hver ansatt i olje og gass til sammenlikning 21 mill. kr. Jeg vil anta at i år er det tallet betydelig større. Det skulle ikke forundre meg om det er nærmere et tresifret millionbeløp. Det betyr at hvis denne salen skulle mene at vi ikke til enhver tid allokterer samfunnsressursene der de gir best utbytte til enhver tid, i stort, betyr ikke det noe annet enn et velferdstap for oss alle sammen, færre muligheter til å produsere gode velferdstjenester for oss som bor her, mindre velstand for den samlede befolkningen totalt sett og lavere konkurranseevne for fedrelandet.

Vi er nødt til å klare å forholde oss til disse ulike hensynene under ett. Vi skal gjennomføre et grønt skifte, men vi skal også tjene penger.

Presidenten: Då er sak nr. 6 avslutta.

Sak nr. 7 [16:11:00]

Interpellasjon fra representanten Anna Molberg til arbeids- og inkluderingsministeren: «I fjor la regjeringen Solberg frem stortingsmeldingen Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunns-liv. Meldingen beskriver årsaker til at folk faller utenfor, og tiltak for å motvirke dette. Vi ser blant annet en økning i antallet unge som havner på uføretrygd, og vi vet at dette kan ha sammenheng med at denne gruppen sliter psykisk og har problemer med å finne sin plass i samfunnet. Vi vet også at nesten 600 000 voksne mennesker mangler fullført videregående opplæring. En aktuell utfordring er at arbeidsmarkedet roper etter arbeidskraft, men at mange som står utenfor arbeidslivet, mangler den kompetansen som trengs. Regjeringen har trukket tilbake utenforslags-meldingen som regjeringen Solberg la frem.

Hvilken alternativ plan har regjeringen for å inkludere flere mennesker i arbeidslivet?»

Anna Molberg (H) [16:11:59]: I fjor la regjeringen Solberg fram en stortingsmelding om hvordan vi skal inkludere flere i arbeidslivet og i samfunnet. Det var en melding som representerte en helhetlig politikk for å starte arbeidet med å løse de problemene vi ser er økende, nemlig at flere mennesker ikke finner sin plass

i arbeids- og samfunnslivet. Det var en stortingsmel-ding som erkjente og beskrev årsakene til at mennesker faller utenfor, og den kom med konkrete tiltak for å motvirke denne utviklingen. Regjeringen Støre har trukket tilbake meldingen uten noen nærmere begrun-nelse eller noe varsel om at det kommer noe nytt.

De siste årene har vi sett at flere unge mennesker havner på uføretrygd. Årsakene til dette er delvis at mange blir raskere avklart, og delvis at den medisinske utviklingen har bidratt til at flere faktisk overlever og le-ver lenger. Men dette er bare deler av forklaringen. Det vi ser som en tendens nå, er at mange unge mennesker rett og slett ikke finner sin plass verken på skolen eller i arbeidslivet. De sliter psykisk, og de evner ikke å komme seg noe annet sted enn på Nav. Hvorfor skjer dette? Hva er det som gjør at stadig flere unge blir passive mottake-re av stønader? Dette er ett av mange viktige spørsmål vi må forsøke å finne svar på og gjøre noe med.

Disse ungdommene hører ikke hjemme på uføre-trygd. Det siste de trenger, er en stat som skal finansiere utenforslaget deres de neste 40 årene. Det ungdomme-ne trenger, er en stat som tidligst mulig legger opp til at de kan få hjelp gjennom et tilpasset løp som kan bidra til at de får oppleve å være til nytte for seg selv og samfunn-et.

I tillegg til antallet unge uføre har vi nesten 600 000 voksne mennesker i Norge som mangler videregående opplæring. Næringslivet roper etter arbeidskraft, men det er for få med rett kompetanse som kan ta disse job-bene. Det avgjørende framover blir å sikre at de som skal ut i arbeidslivet, har den kompetansen som trengs for å få jobb, hvis ikke øker bare utenforslaget.

Disse problemstillingene er store, og de har eks-tremt sammensatte løsninger, som innebærer at flere etater må snakke sammen. Dette forsøkte Solberg-regje-ringens stortingsmelding å adressere. Utenforslag skyl-des ofte helseproblemer i kombinasjon med manglen-de skolegang. Stortingsmeldingen foreslo bl.a. at Nav, de videregående skolene og Helsedirektoratet skulle sam-arbeide bedre og prøve ut nye metoder for dette. Skole, helse og Nav bør på ingen måte sitte på hver sin tue når det er komplekse problemstillinger man står overfor.

Det ble også foreslått å styrke mangfoldet innenfor arbeidsmarkedstiltakene og åpne for at flere små sosiale entreprenører skulle få prøve seg. Vi er helt avhengige av et variert tilbud til den enkelte, siden årsakene til uten-forslag er så utrolig forskjellige for folk. Jo tidligere man starter med hjelp og oppfølging av den som har falt utenfor, jo bedre er det. Derfor foreslo vi også at Nav og Utdanningsdirektoratet skulle etablere prøveprosjekt for å plukke opp dem som dropper ut av videregående, tidligst mulig og før de havner på Nav.

Individuell jobbstøtte for unge ble også forsterket. Dette tiltaket gir unge som sliter med rus og psykiske lidelser, en skreddersydd arbeidsrettet oppfølging. Man får tett oppfølging av både psykolog og en jobbspesialist fra Nav.

Nesten 20 pst. av alle nordmenn mellom 18 og 66 år mottar en helserelatert ytelse her i landet. Dette er en viktig årsak til at mange ikke står i arbeid. Den borgerlige regjeringen foreslo å gjøre det lettere å kombinere jobb og ytelser. Da jobber man så mye helsen tillater, og resten får man kompensert av Nav. Arbeidsgiverne får tilgang på mer arbeidskraft, og staten får økte inntekter og reduserte kostnader.

Tiltakene som den forrige regjeringen la fram, er nå trukket tilbake. Regjeringens første 100 dager har ikke handlet om å møte de utfordringene som er reelle i arbeidslivspolitikken. Regjeringen har verken varslet en ny stortingsmelding eller hatt utenforslag på agendaen. Det er på tide å ta opp igjen inkluderingsarbeidet den forrige regjeringen begynte med, og løse de høyst reelle problemene vi står overfor som samfunn. Dette tar lang tid, og arbeidet må derfor ikke stoppe opp.

Statsråd Marte Mjøs Persen [16:17:18]: Represen-
tanten reiser en bred problemstilling som ikke én etat kan løse alene. Derfor jobber regjeringen langs mange spor og under ulike departementers ansvarsområder. Kunnskapsdepartementet vil iverksette tiltak som skal bidra til at flere får mulighet til å fullføre fagopplæring i arbeidslivet. Helse- og omsorgsdepartementet vil lage en ny opptrappingsplan for psykisk helse. Dette er eksempler på tiltak som vil støtte opp under arbeidet med å inkludere flere i arbeidslivet. Jeg vil imidlertid i mitt svar først og fremst konsentrere meg om tiltak som ligger under Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde.

Arbeid til alle i et inkluderende arbeidsliv er en hovedoppgave for regjeringen. Dette gjennomsyrrer alt vi gjør på arbeidslivsfeltet – fra arbeidet med et ordnet arbeidsliv til utvikling av bedre tjenester for dem som trenger bistand til å komme i arbeid. Dette er et svært viktig arbeid. Samtidig er det viktig å utjevne forskjeller i levekår, sikre sosial mobilitet og forebygge barnefattigdom.

Jeg deler interpellantens bekymring over veksten i antall mottakere av uføretrygd, ikke minst den veksten som har vært blant unge. Det er nå to år siden koronapandemien ga oss etterkrigstidens høyeste arbeidsledighet. Etter en solid utvikling er arbeidsledigheten nå lavere enn på mange år. Men samtidig er det mange som har gått lange perioder uten arbeid de siste to årene, og det er fortsatt en gruppe som strever med å komme i arbeid. Disse skal få den støtten de trenger for å komme seg i jobb.

Regjeringen ønsker å føre en aktiv og inkluderende arbeidsmarkedspolitikk. I Hurdalsplattformen presenterer vi en rekke tiltak for at alle som vil og kan, skal få mulighet til å jobbe.

Som interpellanten påpeker, er det mange av de langtidsledige som ikke har den kompetansen som etterspørres av arbeidsgivere. Kompetansebehovet i helse- og omsorgssektoren øker. Samtidig er det udekkede behov i deler av næringslivet. Arbeids- og velferdsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet samarbeider om å utvikle effektive og gode utdannings- og opplæringstjenester for ledige, permitterte og utsatte grupper på arbeidsmarkedet.

Mange unge som har behov for bistand fra Nav, har liten arbeidserfaring og svake kvalifikasjoner. Noen har også helseproblemer, særlig psykiske lidelser. Regjeringen vil motvirke at ungdom og unge voksne faller på utsiden av skole og arbeid ved å sikre en bedre samordning av helsetjenester, Nav og utdanningssystemet. Regjeringen ønsker å innføre en ny og forbedret ungdomsgaranti for at flere unge mennesker skal få en sjanse i arbeidslivet. Unge under 30 år som trenger hjelp for å komme i arbeid, skal raskt få tilbud om tett og god oppfølging fra Nav. Regjeringen vil også styrke Nav. For å kunne bistå dem som ikke kommer i jobb på egen hånd, er det viktig å ha et sterkt Nav som kan gi tettere oppfølging av brukerne og tilpasse tilbudet på best mulig måte.

Vi ønsker å gjennomføre en tillitsreform i Nav. Som ansatt skal man oppleve at man har medbestemmelsesrett og innflytelse over arbeidsdagen. Det er viktig å sørge for at de som bare kan jobbe litt, også får en mulighet til å delta i arbeidslivet. Vi vil innføre en aktivitetsreform, som skal bidra til at nye mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd får bedre muligheter til å kunne kombinere trygd og arbeid.

Formålet med de nevnte tiltakene er å snu utviklingen som har vært gjennom mange år. Regjeringens ambisjoner er høye når det gjelder å skape et mer inkluderende arbeidsliv. På mange innsatsområder er vi allerede i gang, og flere vil komme etter.

Anna Molberg (H) [16:21:17]: La meg få takke statsråden for svaret. Det er veldig betryggende å høre at vi deler de samme bekymringene når det gjelder utenforslag hos unge mennesker. Men jeg blir også litt skuffet når jeg hører statsråden, for her trekkes det fram en god del problemstillinger som vi er helt enig i, men jeg kan ikke se at det loves noen samlet strategi eller plan for hvordan man skal ta fatt på den enorme oppgaven dette tross alt er.

Flere av tiltakene i den forrige stortingsmeldingen som ble trukket tilbake, er også nevnt i Hurdalsplattfor-

men. Det gjelder f.eks. bedre samordning mellom etatene og at man vil gjøre det lettere å kombinere trygd og arbeid. Hva er status på dette i dag? Vil det komme noe snart?

Hurdalsplattformen nevner også at Nav skal bedrive oppsøkende virksomhet for unge under 30 år som står utenfor arbeidslivet. Det er veldig bra, men hva menes egentlig med dette? Har regjeringen en plan for hvordan denne oppsøkende virksomheten skal organiseres og utformes i praksis?

De av oss som har fulgt regjeringens arbeidslivspolitik de siste månedene, ser hva prioriteringene har vært. Dessverre er det foreløpig litt lite å spore når det gjelder inkludering. Dagens arbeidslivspolitik handler først og fremst om å gi fagforeninger søksmålsrett på vegne av arbeidstakere som ikke har samtykket til det. Den handler om å innføre ganske inngripende innstramminger og forbud mot innleid arbeidskraft. Den handler om å begrense adgangen til midlertidig ansettelse, selv om vi ikke har sett noen økning i bruken av det, og den handler også om å lovfeste retten til heltid, som bl.a. KS sier ikke har noen dokumentert effekt.

Denne arbeidslivspolitikken dreier seg med andre ord om å finne nye og kontroversielle løsninger som ikke står i forhold til de problemene man forsøker å løse. De virkelige problemene handler om at antall unge uføre er historisk høyt, og det er foreløpig ikke berørt i regjeringens arbeid. Det haster å levere politikk på dette området, og den forrige regjeringen leverte en 160 sider lang blekke med politikk som nå ligger i en skuff. Så da er det bare å forvente at regjeringen begynner å adressere temaet, slik at vi kommer i gang med et viktig arbeid.

Statsråd Marte Mjøs Persen [16:24:04]: Jeg må si at jeg er litt overrasket over interpellantens utgangspunkt om at en ikke er i gang med noe arbeid. Jeg mener at representanter i denne sal kanskje da snakker litt mot sitt eget vitende, for det er et bredt arbeid knyttet til å få flere unge i arbeid.

Så er det klart at det er en bekymring jeg oppfatter at vi deler i denne debatten, nemlig at det er et rekordhøyt antall unge som er blitt uføre – og det tallet doblet seg på den forrige regjeringens vakt – og det er alvorlig. Vi er nødt til å gjøre noe med det. I Hurdalserklæringen er vi tydelig på at flere unge mennesker skal få en sjanse i arbeidslivet, og det er viktig å få de unge som i dag mottar passive trygdeytelser, over i aktivitet der det er mulig. Derfor vil vi innføre en aktivitetsreform som skal bidra til at nye mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygd får bedre muligheter til å kunne kombinere trygd og arbeid, og det er viktig å sørge for at de som bare kan jobbe litt, også får en mulighet til å delta i arbeidslivet.

Men så har jeg også lyst til å komme med en liten refleksjon. Når man snakker om dette utenforskapet, som

er blitt nevnt flere ganger fra interpellantens side, snakker vi i realiteten om en veldig sammensatt gruppe med veldig komplekse problemstillinger. Der har denne regjeringen f.eks. styrket innsatsen knyttet til varig tilrettelagt arbeid, som gjelder en del av dem vi snakker om. Vi har også ønsket og ikke minst satt i verk arbeid for bedre samhandling, der Arbeids- og velferdsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet jobber med et felles oppdrag med mål om å utvikle både effektive og gode utdannings- og opplærings tjenester for ledige, permitterte og utsatte grupper på arbeidsmarkedet.

Når vi snakker om at dette er unge mennesker, legger vi også vekt på at flere skal kunne gjennomføre fag- og yrkesopplæring. Da henger dette med seriositet i arbeidslivet tett sammen med det. Det er en av de viktigste grunnene til at vi ønsker å stramme inn kampen mot sosial dumping: nettopp at vi skal gjøre det attraktivt for unge mennesker å satse på en fagopplæring og delta i yrkeslivet, og at de skal oppleve det som en god erfaring.

Så jeg mener at her er det viktig at vi har tilpassede utdannings- og opplærings tjenester, der vi har modeller som tar høyde for at mange av disse ungdommene trenger tett og god oppfølging, og at de på veien får med seg veiledning av en styrket Nav-tjeneste.

Solveig Vestenfor (A) [16:27:12]: Arbeids- og inkluderingsdepartementet har allereie levert mykje god politikk på arbeidslivsfeltet, og det har vore forventet frå veljarane. Det at det i det heile blir kalla arbeid og inkludering, er fordi det heng så tett saman, og det seier mykje om den viljen som er der.

I Hallingdal har me fleire gode døme på korleis næringsaktørar og frivillige har blitt viktige samarbeidspartar for Nav og for det offentlege tenesteapparatet ved å inkludere fleire og hjelpe folk som av ulike grunnar står utanfor arbeidslivet, inn i ein ny start.

Skaugum bestikkfabrikk på Geilo er ein av dei som verkeleg har lykkast med å tenkje utanfor boksen. Dei har lenge praktisert inkludering i arbeidslivet med gode resultat for den enkelte arbeidstakar, og dei har godt økonomisk overskot. På Skaugum deltek dei som har vore utanfor arbeidslivet, i produksjonen via støtte frå Nav, og etter kvart går dei aller fleste over i ordinært arbeid. Målet er å rekruttere inn folk som leiaren beskriv som psykisk slitne, som er tappa for sjølvtilit, eller som har manglande tru på egne arbeidsevner. På Skaugum byggjer dei opp sjølvkjensla med kjærleik, tolmod og forståing, og dei tilpassar krava til kvar og ein.

Eit anna eksempel er TID kafé på Ål, som også er ei stifting. Dei kombinerer ordinær kafédrift med språk- og arbeidstrening. Dette er også eit eksempel på samarbeid der kaféen både sørgjer for arbeidstrening

for unge voksne som av ulike grunner har vore utanfor arbeidslivet, og for flyktningar og andre som treng språktrening og kulturforståing for å skjone kodane i norsk arbeidsliv. Grunnen til at stiftinga TID har lykkast, handlar om menneskesynet – at alle blir møtte som likemenn, med behov og med evner. Den viktigaste grunnen til at så mange enkeltmenneske som av ulike grunnar har kjent på utanforskap, likevel – og for enkelte endeleg – lykkast når dei kjem innom dørene der, handlar om raske avklaringar og iverksetjing av tiltak, og sjølv sagt kva det betyr å bli sett som det mennesket ein er, med tillit, respekt, tryggleik og ikkje minst tru på kva som bur i den enkelte.

Men det er sjølv sagt eit «men», og difor tek eg ordet når statsråden er til stades. For slik ordningane er i dag, har ein berre tre månaders frist før ein må avklare status og vidare skjebne for arbeidstakaren. Det er for kort tid, for det tek tid å byggje tillit. Det å ikkje vite om ein får bli verande eller blir dumpa, er forståeleg nok veldig stressande og fører til bekymring for vegen vidare når ryggsekken ein ber på, er tung nok frå før. Denne målgruppa treng meir tid og tolmod enn andre for å kjenne at ein er trygg, men det er verdt det, for etter kvart får dei fleste nok tru på ei framtid i arbeidslivet. Men ein treng altså meir tid til avklaring enn det regelverket opnar for i dag.

Dagens byråkrati baserer seg på tunge regelverk. Det er ikkje framtidsretta, for det er rapporteringskrav, og det er samtaler før ein – viss ein er heldig – får sjansen til å kome ut i arbeid. Det å vente i månadsvis på å få eit meningsfullt arbeid og ei inntekt er ikkje framtidsretta. Me må unngå at folk med arbeidsevne og -lyst har kontakt med Nav i mange månader utan at dei kjem ut i praksis. Det at den enkelte kjem ut i aktivitet raskast mogleg, handlar om meistring og om å kunne bidra og kjenne at ein er verdt noko, at ein betyr noko for fellesskapet. Når livskvaliteten er høg og den mentale helsa er god, hindrar me utanforskap og er samtidig samfunnsøkonomisk kloke på både kort og lang sikt.

Landet vårt treng all den arbeidskapasiteten og arbeidskrafta som finst hjå kvar og ein av oss. Det er mange med meg som er positivt utolmodige etter å endre regelverket for å inkludere fleire i meningsfylt arbeid, for det løner seg for den enkelte og for samfunnet. Eg er trygg på at regjeringa vil gjere sitt for å finne dei gode løysingane for handlingsrommet i regelverket, for i kapitlet «Arbeid til alle i et inkluderende arbeidsliv» i Hurdalsplattforma stadfestar dei akkurat det. På tampen vil eg frimodig minne statsråden om invitasjonen frå Buskerud Arbeidarparti og LO til bedriftsbesøk i Haltingdal. Eg håpar ho tek turen.

Margret Hagerup (H) [16:32:23]: Jeg vil takke interpellanten for å ta opp et viktig tema, for det er for man-

ge veier ut av arbeidslivet, og det er dessverre altfor få veier inn. Høyre skal derfor fortsette å jobbe for å skape nye veier inn i arbeidslivet.

Høyre la et godt grunnlag da vi satt i regjering, gjennom inkluderingsdugnaden og hvordan vi reformerte integreringsområdet. Videre innførte vi aktivitetskrav for unge sosialhjelpsmottakere og la fram Kompetansereformen – Lære hele livet, Meld. St. 14 for 2019–2020. Vi startet også opp arbeidet med fullføringsreformen – en historisk utvidelse av retten til å fullføre videregående skole.

Et vitnemål eller fagbrev i hånden er selve inngangsbilletten til arbeid, inntekt og trygghet. Vi må hjelpe enda flere av de unge til å mestre skolen. Samtidig må vi bygge opp tilbud for voksne som trenger å kvalifisere seg til de ledige jobbene. Videregående er i dag ikke godt nok tilpasset de voksne som har jobb, familie og boliglån. En rett til å fullføre blir kun en rett på papiret hvis vi ikke sørger for at systemet er bedre tilpasset.

På Åkrehamn videregående skole kan man søke seg inn på en torsdag og starte opp på mandagen. De skredersyr et opplegg som gjør at den enkelte kan fullføre videregående på sitt vis. Dette er framtidens skole.

Høyre gjorde flere viktige grep i regjering. Ungdomsinnsatsen har vært og er viktig, hvor tidlig oppfølging er sentralt. Videre har Individuell jobbstøtte vist seg å være et godt tiltak. Det var også derfor vi utvidet dette. Nå ser vi dessverre at regjeringen gjør porten inn til arbeidslivet smalere ved å gå til kamp mot bemanningsbransjen. Det er en bransje som hver dag sørger for at folk får en fot innenfor.

Hos Nortura har de inngått samarbeid med Manpower om å utdanne kjøttskjærere. De har delt opp operasjonen i 16 deler og funnet ut at de starter opplæring innenfor fire områder om gangen med ulike folk, med mål om å få fullført fagbrev etter hvert. Det er ingen tvil om at vi trenger norske kjøttskjærere. I Rogaland er det ingen, så vidt jeg vet. I fjor sommer hadde Manpower et samarbeid med ASKO, hvor flere fikk sertifikat og sommerjobb. Etter sommeren hadde Manpower viktig kompetanse å betjene arbeidsmarkedet med, i en bransje som skriker etter folk. Det var også flere som hadde fått en fot innenfor.

Dette er en del av bemanningsbransjen som vi dessverre aldri leser om i avisene, men vi må gi rom for aktører som Manpower og ikke begrense dem når de kan være med oss. Stortingsmeldingen som regjeringen har trukket, trakk jo fram behovet for å legge bedre til rette for at sosiale entreprenører og ideelle virksomheter kan delta med arbeidsmarkedstiltak. Mange Nav-ansatte jeg har snakket med, sier at de finner gode løsninger for den enkelte i hverdagen, men de savner støtten fra oss på at det er greit. Da må vi gi dem handlingsrommet og insentivene til å innovere og gi Nav den ryggdekningen de

trenger, for Nav skal ikke gjøre alt alene. De må kunne inngå samarbeid med aktører som vil bidra, også når de er private, for vi må tenke nytt for å få sosial innovasjon.

I Asker kommune ser de på velferd som en investering, ikke en utgift, og gir utsatte personer helhetlig hjelp over en lengre periode. En gutt opplevde at han for første gang ble valgt ut først på fotballaget. En far fikk raskere og bedre hjelp samtidig som han slapp å ta seg fri fra jobben gjentatte ganger for å delta på alle møtene. Dette er framtidens velferdssamfunn, og dette er noe vi vil ha mer av, for skal offentlig sektor være dimensjonert for å tilby gode tjenester og nødvendig hjelp til innbyggerne, må vi tillate at private aktører kan bidra. Skal vi bygge skreddersøm rundt den enkelte, kan ikke staten peke ut en tilbyder. Vi trenger sosial innovasjon, og vi trenger samhandling for å lykkes med inkluderingsdugnaden.

Vi må også ta et oppgjør med våre fordommer hvis vi skal lykkes. Jeg pleier å si litt spøkefullt at inkluderingsdugnaden først og fremst handler om at dere aksepterer at jeg som kvinne deltar i arbeidslivet, uten å beskyldes for å drive med selvrealisering og vanskjøtsel av ungene. Jeg har tross alt valgt å få dem selv, får jeg høre. Andre får spørsmål om hva som feiler dem. Ingen spør dem hva de trenger. Vi glemmer stadig at det som hemmer deg, ikke definerer deg.

HELT MEDs sosiale innovasjon har ført til at enda flere får delta. Mange av dem var lagt vekk og glemt av samfunnet. Nå har både de og familiene fått en ny hverdag. En jobb betyr mye. Det er gledelig at et flertall i Stortinget nå ber regjeringen sikre en bedre oppfølging av dem som er i varig tilrettelagt arbeid, nettopp etter modell av HELT MED. Også her var regjeringspartiene imot. De mente at systemet var godt nok som det er i dag.

Høyre skal alltid utfordre systemet hvis det ikke har det enkelte menneske i sentrum. Klarer vi ikke å samhandle bedre, går vi glipp av viktige ressurser i samfunnet, og vi blir også et fattigere samfunn. For mangfold lønner seg, men da må alle få bidra, også i inkluderingsdugnaden. Da skaper vi flere veier inn i arbeidslivet. Jeg skulle ønske vi brukte mer tid på det i debatten framover – på hvordan vi kan få med alle gode bidrag – istedenfor på å begrense dem som allerede bidrar i dag.

Emma Georgina Lind (V) [16:37:35]: Også Venstre vil takke interpellanten for å ta opp et viktig tema.

For oss i Venstre er utgangspunktet at selv om velferdsordninger er med på å gi inntektssikring, løser det ikke fattigdomsutfordringene. Det løfter heller ikke mennesket ut av fattigdom. Vi vet at inntekt fra arbeid er den viktigste inntektskilden for de fleste husholdninger. Vi i Venstre tror at mennesker ønsker å lykkes i eget liv, og det viktigste vi kan gjøre, er å føre en politikk som gir flest mulig muligheten til å gjøre nettopp det.

Venstre har i samarbeid med de andre regjeringspartiene i regjeringen Solberg hatt en åtte år lang satsing på å inkludere flere i arbeidslivet. Vi har turt å stille spørsmål om hvorfor det er så mange som faller utenfor.

Vi har gjort omfattende endringer for å sørge for at flere fullfører videregående skole, fordi vi vet at det fungerer. Vi har lagt om introduksjonsordningen slik at flere skal få ta i bruk ressursene sine og få et tilbud tilpasset egne mål og egen bakgrunn. Vi la fram en egen strategi for å øke kvaliteten på tilbudet Nav har til arbeidssøkere som trenger å kvalifisere seg, fordi det er viktig at vi ikke bare øker antallet tiltaksplasser, men at vi også har mangfold og kvalitet i tilbudene.

Venstre i regjering har styrket samarbeidet mellom Nav og arbeidsgiverne gjennom både markedsarbeidet i Nav og økt bruk av lønnskudd og inkluderingsstilskudd, for å ta risikoen sammen med arbeidsgivere og lønne virksomheter som tilsetter personer utenfor arbeidslivet. Ikke minst har vi stilt gjentatte krav til offentlig sektor om å ha som målsetting å være inkluderende arbeidsgivere, fordi vi vet det er viktig at også de med hull i CV-ene får en sjanse i arbeidslivet.

Dette er eksempler på flere viktige grep som er tatt for å gi mennesker muligheter, og det trenger vi mer av i tiden som kommer, ikke mindre. Vi i Venstre har som hovedmålsetting å sørge for at så mange som mulig får mulighet til å realisere potensialet sitt og leve et fritt liv.

Interpellanten spør regjeringen hvilken alternativ plan regjeringen har for å inkludere flere mennesker i arbeidslivet. Det er betimelig, siden meldingen pekte på at altfor mange ikke får delta i arbeidslivet. Vi stiller oss også spørrende til begrunnelsen for å trekke utenforslagsmeldingen. Denne meldingen ble lagt fram for å ha en helhetlig politikk og inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv. Meldingen beskriver årsaker til at folk faller utenfor, og relevante tiltak for å motvirke dette. Hva er det som gjør at man tenker at det er en god idé å trekke den tilbake?

Utenforslagsmeldingen hadde et helhetlig blikk på hva som skaper utenforskap, og hvem som er i risikosonen. Hvordan skal man sikre et bedre samarbeid mellom helse, utdanning og arbeid? Hvordan skal man sørge for at det blir mer attraktivt å ansette mennesker med særlige utfordringer, nettopp for å sørge for at flere får anledning til å bruke sine ressurser og leve et godt, fritt liv på sine egne premisser?

Vi vet at pandemien har rammet dem som har aller minst, aller hardest. Utvalgsutredningen «Levekår i byer» er bekymret for den langsiktige konsekvensen krisen vil ha for levekår og segregering. Det er en fare for at krisen forsterker forskjellene på lang sikt. Utvalget har konkludert med at negative effekter under pandemien er størst hos dem som bor i levekårsutsatte områder.

Dette er tiden for å gjøre mer og ikke mindre. Det er tiden for å tenke nytt og ikke fortsette i det samme løpet.

Det er altså slik at noen vil ha behov for mer hjelp enn andre framover. Derfor må vi være villige til å målrette tiltak mot dem som har de største behovene. Det er vi i Venstre opptatt av at vi gjør, selv om det betyr at vi ikke alltid kan gjennomføre dyre universelle ordninger som er mindre treffsikre.

Skal vi bekjempe forskjeller, betyr det å gi mennesker mulighet til likeverdige liv og noen ganger å målrette fordelingspolitikken vår. De tiltakene som er beskrevet i denne meldingen, hadde vært en videreføring av den årelange satsingen vi har hatt for å sørge for et mer inkluderende samfunn. Det at man ikke velger å videreføre dette, er et stort skritt i feil retning, og vi mener regjeringen svikter dem som trenger det aller mest.

Kari-Anne Jønnes (H) [16:42:11]: Takk til interpellanten for å reise et veldig viktig tema.

En gang sa en klok dame til meg: Bare fordi du ikke kan jobbe akkurat nå, er du ikke mindre verdt som menneske. Det minner jeg meg selv på ganske ofte, at jeg har vært der og kjent på følelsen, og jeg husker veldig godt hvor mye de ordene betydde for meg. Jeg har erfart hvordan det er å stå utenfor arbeidslivet. Jeg opplevde å bli så syk fra en dag til en annen at jeg ikke kunne gå på jobb. Jeg husker datoen jeg lukket døra for siste gang og ikke kom tilbake, det var 13. oktober 2004. Så kom følelsen av tomhet og spørsmålet om «hvem er egentlig jeg» når telefonen plutselig ikke ringer lenger. Å miste fellesskapet og plassen i arbeidslivet gjorde noe med meg. Men det har også gitt meg verdifull erfaring, og det er en erfaring jeg ønsker å bruke i politikken.

Som politikere og som samfunn har vi en stor oppgave. Vi skal sørge for at alle som vil og kan, får kjenne på følelsen av å delta i fellesskapet, av å ha noe å gå til, av å være til nytte og av at samfunnet trenger deg. Det finnes mange veier ut av arbeidslivet og altfor få veier inn. Vi må sørge for at det finnes en inngang for alle.

Mange, og mange flere enn vi aner, har ganske kronglete karriereveier. Det betyr at ting kan ta tid, og at man innimellom må gå en omvei. Det må vi som samfunn sørge for er mulig uten at man mister plassen sin. Det aller viktigste er å sørge for at unge som står utenfor, kommer inn i arbeidslivet og får ta del i fellesskapet. Det er god helse i godt fellesskap, og det er tidlig innsats å sørge for at ungdommene fullfører videregående skole og kommer ut i lære, arbeid eller videre studier.

Som samfunn har vi ikke råd til å si at noen ikke trengs, og at det ikke er bruk for deg. Alle mennesker har en egenverdi, men det er ikke alle karriereveier som er en firefelts motorvei framover i livet.

Derfor mener vi i Høyre at vi må ta alle gode krefter i bruk i arbeidet for å skape et inkluderende og bærekraftig samfunn. Vi ønsker sosial innovasjon, og vi mener at vi får det gjennom å slippe til sosiale entreprenører og private initiativ. Nav kan ikke klare samfunnsoppgavene alene. Da er det vår jobb å sørge for at Nav får den ryggdekningen de trenger for å samarbeide med dem som står klare til å bidra.

Det er vår plikt å sørge for et samfunn der døra alltid står på gløtt for alle, enten det gjelder arbeid eller utdanning. Det skjønte regjeringen Solberg og la derfor fram meldingen om utenforslag: Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunns- liv. I den stortingsmeldingen ligger det en rekke konkrete tiltak som ville sørget for at flere får kjenne på fellesskapsfølelsen og det å kunne bidra i samfunnet. Jeg håper regjeringen vil se til denne stortingsmeldingen når de skal utvikle politikk for nettopp dette viktige området.

Det er mangel på arbeidsfolk i hele landet og i mange bransjer. Som samfunn har vi ikke råd til at folk som kan og vil jobbe, står utenfor. Da må vi ta alle gode krefter i bruk og sørge for at åpningene inn i arbeidslivet og inn i skolen er mange, framfor å gjøre veien så smal som mulig.

Jeg må få lov til å uttrykke en stor bekymring. Statsråden sier at denne gruppen er sammensatt. Ja – og nettopp derfor vil jeg vise til representanten Vestenfor fortelling fra Ål, om hvordan de der åpner muligheter. Det å la alle som kan og vil, bidra i den dugnaden det er – for det er det, det er en dugnad vi som samfunn må ta – er så viktig. Hvis man sluser alle enkeltindivider i den gruppa som står utenfor, som er akkurat like sammensatt som den gruppa som er innenfor, gjennom det samme systemet, og hvis man legger hele den byrden på Nav, tenker jeg at vi har tapt noe viktig på veien – vi har tapt muligheten for veldig mange gode ideer, mange initiativ og mye erfaring. Jeg har så innmari tro på at når noen tar tak i den gutten eller den jenta som står utenfor, og løfter dem inn i en boks, tar vi vare på vedkommende, og da har vi som samfunn tjent mye. Derfor har ikke regjeringen råd til å se bort fra stortingsmeldingen fra regjeringen Solberg, som la opp til en helhetlig politikk.

Fredrik Holm (H) [16:47:23]: Interpellanten tar opp et tema som er en kjempeutfordring for hele landet. Samtidig mener jeg det er viktig å erkjenne at det er områder i landet hvor problemet med utenforslag er mer utbredt enn i andre.

Tidligere denne uken kunne vi lese om kommuner i Østfold som dessverre må bruke betydelig mer penger på sosiale utgifter enn gjennomsnittet i landet. Vi skal selvfølgelig sørge for at alle som bor i Norge, har et ver-

dig liv, men det er jo ikke det vi ønsker å bruke pengene på. Det bør heller ikke være en politisk urineringskonkurranse om å gi enda mer penger i direkte ytelser eller rammeoverføringer til kommunene. Det er det jeg nærmest opplever at regjeringen nå legger opp til, og i hvert fall gjorde i valgkampen i forkant av dette stortingsvalget.

Når regjeringen nå skal gjennomgå inntektssystemet til kommunene, sånn at Østfold kommer til å flomme over av melk og honning, er det fryktelig kjedelig hvis alle de titalls ekstra millionene vi skal få, må gå til å sikre livsgrunnlaget til folk. Det blir fort resultatet hvis den trenden vi ser nå, fortsetter.

Vi kan ikke kjøpe oss ut av dette problemet. Det er derfor litt forstemmende å se at regjeringen bremser arbeidet som var på gang med å jobbe med nettopp årsakene til utenforslag. Disse er som kjent mange og sammensatte.

Den store norske samfunnsdikteren Levi Henriksen sier: Vi kommer aldri på tv, bortsett fra når vi er dårligst i test.

Når folkehelseprofilen for kommunene tikker inn hvert år, kommer Østfold på tv igjen, år etter år. Nylig har folkehelsebarometeret blitt diskutert i kommunestyret over hele landet, og i Østfold er det dessverre fortsatt mange røde prikker. Utenforslag, som er tema for denne debatten, er nærmest antonymet til folkehelse.

Arven etter industrisamfunnet er stolt, men den kan også være tung å bære. Det er ikke sånn i 2022 at slekt følger slekters gang gjennom fabrikkportene. Før var det sånn at dersom man var villig til å bli svett i pannen og møkkete på nevene, fikk man seg en jobb. Jeg skulle ønske det fortsatt var sånn, men det er ikke sånn. I dag ser vi en tydelig mismatch mellom folks kompetanse og næringslivets behov.

Det skjer veldig mye spennende med nyetableringer og hightechbedrifter som samler seg rundt de veletablerte kompetanseklengene vi har i Østfold og mange andre steder i landet. Den første uken i mai er f.eks. den kommunen jeg kjenner best til, Halden, vertskap for AI+. Det er en verdensledende konferanse for kunstig intelligens og hvordan man kan bruke kunstig intelligens for å skape et bedre liv for vanlige folk. Det skal for øvrig bli veldig hyggelig å ønske statsministeren velkommen til Halden, selv om det blir på skjerm. Alt dette positive skjer samtidig som vi har en lavere sysselsettingsgrad og folk som ikke finner jobber som matcher den kompetansen de har.

Da mener jeg at jobben framover må bestå i å sørge for å gi folk den kompetansen som kreves for å passe inn i et hypermoderne arbeidsliv, og ikke skape arbeidsplasser som er skreddersydd for den kompetansen vi har i dag, for verden utvikler seg mye raskere enn politikken.

Helt på tampen vil jeg legge til at denne jobben starter i trygge familier som mestrer hverdagen sin, med et moderne og fleksibelt utdanningssystem og med en politikk som legger opp til at folk skal lære hele livet.

Jeg regner med at statsråden i kjølvannet av denne debatten er blitt overbevist om at regjeringen bør sette i gang arbeidet med en samlet plan for hvordan man skal løse denne samfunnsflokken. Jeg mener det er lurt å se til de distriktene der det er mest å hente på å snu trenden med økende utgifter til sosiale kostnader, og da er Østfold et lurt sted å begynne.

Det går også an å komme på tv fordi man plutselig klarer å løpe sammen med resten av feltet. Den overskriften må vi sørge for at Østfold skaper så fort som mulig.

Torbjørn Vereide (A) [16:51:40]: Har de sett den nye filmen på Netflix som heter «Don't Look Up»? Det er eit klassisk scenario der ein meteor kjem ned mot jorda, med Leonardo DiCaprio i hovudrolla. Då eg såg den filmen og såg alle dei menneska som får panikk og ikkje klarar å gjere dei kvardagslege syslane dei elles skulle gjere, fordi kometen kjem ramlande ned over dei, slo det meg at litt sånn er det òg for mange av dei som fell utanfor arbeidslivet. Korleis kan ein klare å planleggje for ei framtid når ein ikkje trur det er ei framtid å planleggje for? Det er realiteten for veldig mange av både dei gamle og dei unge som fell utanfor arbeidslivet.

Det er riktig at årsakene er mange og samansette, ikkje minst for dei unge, men eg vil påstå at ein av grunnane er Høgre. Det har blitt ei dobling av unge uføre på Høgre si vakt. Det regjeringspartia den gongen, på den blå sida, valde å gjere for å løyse opp i problemet, var å kutte folk ut av arbeidsavklaringa og sende dei rett i eit karensår. Eg ventar ikkje at alle skal vere klar over kva det inneber, men det betyr altså at i staden for å få saka si ferdig avklart og få ein trygg veg ut i arbeidslivet eller ei helseavklaring, vil ein då bli kasta ut i økonomisk sosialhjelp, bli tvinga til å selje hus og heim, bil og kva enn ein måtte ha av verdisaker. Eg møtte ei som blei tvinga til å bruke opp konfirmasjonspengane til sonen sin før ho i det heile kunne få noka hjelp. Det gjev ingen veg tilbake igjen, verken til samfunnet eller til arbeidslivet.

I går hadde eg eit utruleg fint møte på tvers av både tillitsvalde i Nav og vanlege folk som har vore eller er i Nav-systemet som brukarar. Det som er den klare tilbakemeldinga, er at alle åra som har vore no, med jag om å kutte i driftsbudsjetta og ABE-kutt, har gjort noko med beredskapen. Eg snakkar ikkje om militæret og den typen beredskap, men noko så nært og grunnleggjande som den sosiale beredskapen for folk som treng hjelp av sikkerhetsnett vårt i Nav. Det er ei bekymring som

både tilsette og vanlege folk har kjent på. Den ABE-reforma byter vi no ut med ei tillitsreform, der vi i staden for å spørje sjefen kor mykje han kan spare, heller spør dei tilsette kva som må til for at dei skal kunne gjere jobben sin best mogleg. Det er dei vi må lytte til. Det er heilt riktig at det er mange tiltak som har vore uprøvde, og som dei veit fungerer viss dei berre får moglegheita til å gjennomføre dei.

Eg snakka nyleg med ein som hadde jobba i Nav som hadde fått ein på kontoret sitt som sa: Eg veit ikkje om eg nokon gong kjem ut igjen i arbeidslivet, men viss eg berre får lov til å prøve meg som lastebilsjåfør, trur eg det kan vere mogleg.

Han som jobba i Nav, sa: Eg har ikkje lov til å ordne deg førarkort, men veit du kva? Vi gjer det likevel.

Han gjorde det, og han som kom inn, er framleis lastebilsjåfør. Dessverre kom akkurat den saka ut for revisjon og kontroll, og det blei litt tilsnakk til denne fleksible Nav-arbeidaren.

Det vi må gjere, er å sørgje for at alle dei gode tiltaka får blomstre, at dei tilsette i Nav får tillit til å gjere jobben sin, og at alle dei som ein gong i livet treng hjelp i Nav-systemet, òg føler dei blir møtt av eit system som har tillit til dei. Vi kan få det til med å kombinere ytingar med både utdanning og arbeidsliv. Vi kan tenkje nytt.

Når meteoren går over ein, er det ikkje godt å planleggje for framtida, men med det arbeidet vi aktar å leggje ned, med både ungdomsgaranti og tillitsreform, skal vi vere med og gjere det mogleg. Det skal vi få til på lag med både dei tilsette og dei som treng hjelp i Nav-systemet.

Aleksander Stokkebo (H) [16:56:51]: Det kan aldri bli understreket nok: Arbeid til flere er vår viktigste jobb. Derfor er jeg veldig glad for vårt nylige vedtak i Stortinget om tettere og varig oppfølging av flere med funksjonsnedsettelse som vil forsøke seg i det ordinære arbeidslivet. Det vil bety en stor forskjell i manges liv. Men fortsatt står hundretusener utenfor, banker på og vil bidra. Derfor må vi ta flere grep. Inkluderingsdugnaden må tilbake på sporet.

På Høyres vakt var sosial bærekraft og inkludering en viktig prioritet, og senest i fjor la vi fram utenforslagsmeldingen, med mange konkrete tiltak. Målet var å bidra til økt mangfold av tilbud og tiltak for de menneskene som står utenfor.

Så kom Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering og trakk tilbake ikke bare meldingen, men også tiltakene. Det var tydelig at nå skulle man heller bruke de store pengene på å reversere. Kampen mot seriøse bedrifter som hjelper folk i jobb og symbolpolitikk har blitt viktigere enn å levere tiltak for de mange som står utenfor.

Tydeligst kom dette fram i budsjettet, med flere sosiale kutt innrettet mot dem som jobber hardt for å få en tilknytning til arbeidslivet:

- Man bremset satsingen på tolketjenesten, hvor Nav bare i fjor manglet tolk i 5 300 oppdrag, og som vi vet er avgjørende for at mange skal kunne arbeide.
- Man la ned forsøket som skulle bidra til at flere av Navs brukere får gjennomført tilrettelagt videregående opplæring og komme seg i jobb.
- Man kuttet i tilgjengeligheten på gjeldsrådgivningen for dem som ønsker å få orden på økonomien, bekymringene og livet og få seg en jobb.

Den nye regjeringen har fått en treg start på sin innsats for dem som står utenfor, men vi skal være positive, og vi skal se framover. Jeg håper denne debatten kan være startskuddet da regjeringen virkelig sveiver motoren i gang og legger ut på veien med nye tiltak.

Nå kommer det snart en ny mulighet for Stortinget. Vi har fra Høyre lagt fram et eget representantforslag om sosialt entreprenørskap som følger opp utenforslagsmeldingen, og som vi håper regjeringspartiene vil imøtekomme med åpent sinn. Skal vi bidra til å få flere i arbeid og aktivitet, må vi i større grad tenke skreddersøm som passer den enkeltes behov, framfor gruppetenking og A4-løsninger. Da trenger vi frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører som kan være med og bidra og trekke lasset.

Høyre ser fram til jobben videre, slik at vi sammen kan nå vårt felles mål om at ingen skal bli stående igjen. Arbeid til flere er vår viktigste jobb.

Anna Molberg (H) [17:00:22]: Da vil jeg benytte anledningen til å takke alle sammen, inkludert statsråden og gode kollegaer blant representantene, for en god debatt. Jeg registrerer at representanten Vereide sier at regjeringen har byttet ut ABE-reformen med en tillitsreform, men jeg kan minne representanten om at ABE-reformen lever i beste velgående.

Det viktigste vi kan gjøre, er å løse små problemer før de vokser seg mye større. Vi må gjøre det som er nødvendig for å unngå at unge mennesker ender opp på uføretrygd når de egentlig kunne fått hjelp. Høyre vil veldig gjerne bidra til å diskutere nye tiltak som kan være med på å stanse denne utviklingen. For eksempel kan vi tenke nytt rundt oppfølgingen av unge uføre. Vanligvis blir man overlatt til seg selv når man når uførestatus. Kanskje bør myndighetene i mye større grad ha en oppfølgingsplikt etter en viss tid? Kanskje bør vi også se på om det i det hele tatt skal være adgang til å oppnå uføretrygd i ung alder, med mindre det ikke er helt åpenbart at man skal ha det?

Vi bør også se på om helsejustert lønn kan være en måte å få flere uføretrygdde ut i delvis jobb på. I dag er

det for få som har gradert uføretrygd. Det handler om at det forventes at man yter 100 pst. de timene man er forpliktet til å jobbe. Kanskje bør man heller få betalt for hvor produktiv man er, og da blir terskelen for å kombinere jobb og trygd lavere.

Inkluderingsdugnaden, som den borgerlige regjeringen satte i gang, var et av våre viktigste prosjekter, og mye ble gjort på åtte år. Vi økte bruken av lønnstilskudd slik at bedriftene tok inn flere mennesker med hull i cv-en. Vi fikk på plass over 2 700 flere VTA-plasser. Vi bevilget penger til 7 000 flere tiltaksplasser i fjor, der unge skulle være en prioritert gruppe. Rent politisk høres dette kanskje ut som tall, men i praksis er det mennesker. Det er 2 700 flere VTA-plasser og dermed 2 700 flere mennesker som blir inkludert i arbeidslivet, som tidligere sto utenfor. Jeg håper denne debatten har vært et bidrag til å sette temaet om utenforskap på agendaen, og at det nå vil være et mye mer prioritert område for regjeringen i tiden framover.

Med det sier jeg tusen takk.

Statsråd Marte Mjøs Persen [17:03:13]: Også jeg vil gjerne takke for en interpellasjonsdebatt som tar opp viktige temaer i vårt velferdssamfunn. Jeg deler bekymringen til interpellanten og mange av representantene som har hatt ordet, for noen av de utviklingstrekkene vi har sett gjennom de siste årene, bl.a. en økning i antall unge uføretrygdede. Samtidig er det utfordringer som jeg raskt vil ta tak i, både i egen sektor og i samarbeid med andre.

Så tror jeg at vi er ganske enige om mye, og jeg har lyst til å være litt raus og ikke frata noen det man faktisk har gjort noe med, for det ble fra interpellantens side nå ramset opp noen styrkinger som jeg synes er bra. Så vil jeg påpeke at denne regjeringen har fulgt opp en del av det med ytterligere styrkinger, f.eks. på VTA-plasser og på noe annet som jeg mener er veldig viktig, nemlig styrking av arbeidsmarkedstiltak, som nettopp handler om å kunne gi kompetanse og muligheter i arbeidslivet til dem som står utenfor.

Vi er nemlig enige om at landet vårt må utnytte sine ressurser, og det gjelder også arbeidskraften: Flere må få mulighet til å jobbe. Derfor er jeg også glad for å representere et parti som sier at arbeid til alle er jobb nummer én, ikke bare å gi arbeid til flere. Fellesskapet må stille opp med aktive tiltak for å hjelpe folk i arbeid.

Som det framgår av min innledning, har regjeringen lagt opp til en lang rekke konkrete og kraftfulle grep for å bidra til at flere kan inkluderes i arbeidslivet. Det er særlig viktig at unge ikke skyves ut av arbeidsmarkedet, men får den støtten de trenger for å komme i jobb. Unge har potensielt et langt arbeidsliv foran seg, og tapet er derfor stort både for den enkelte – som også er blitt framhevet i denne debatten – og for samfunnet dersom personer allerede fra ung alder blir stående utenfor arbeidslivet. Derfor er det bekymringsfullt at den forrige regjeringen svekket Nav hvert år i budsjettene. Vi styrker Nav for å gi den oppfølgingen som de trenger.

Folk med nedsatt funksjonsevne og helsemessige utfordringer skal møte et arbeidsliv som inkluderer og tilbyr nødvendig tilrettelegging. Arbeidsinnvandrere og flyktninger skal få bidra med sine ressurser, og det skal nå også legges til rette for at fordrevne fra Ukraina skal få delta i arbeid og aktivitet så raskt som mulig. Dette vil foregå i tett samarbeid mellom kommuner, Arbeids- og velferdsetaten og arbeidslivets parter.

Det er dypt bekymringsfullt at en stor andel i yrkesaktiv alder står utenfor arbeidslivet av kompetansemessige eller helsemessige årsaker. Dette er en stor felles utfordring som krever at vi i tiden framover utvikler gode verktøy og tiltak som kan ivareta den enkeltes helhetlige behov for bistand. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag til dette i de årlige budsjettene.

Presidenten: Debatten i sak nr. 7 er dermed avsluttet.

Då er dagens kart ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Det er ikkje sett, og møtet er heva.

